

СЛАВЈАНСКИ ЈУГ.

God. I. 1868. Svezak 3. i 4. Год. I. 1868. Свез. 3. и 4. Leto I. 1868. Zvez. 3. i 4.

SLIKE I PJESMICE.

I.

Liepo ti je, mili bože,
U glavnome živjet gradu,
Gdje uživat sve se može —
Gdje no ljudi živjet znadu.

Tu prozori nakićeni
Zastavami od tri boje,
Tu ti narod uzhićeni
Sa prastare slave svoje.

Al sve rabi tudje rieči,
Premda svojih ima dosti,
Misle, da su time veći —
Veće ruglo — bog da prosti!

Zato tudje nek se pusti,
Pa se naški nek govori —
A tko inu rieč izusti,
Jezik mu se ledom stvori!

Kmet.

Roman po L. Mühlbach-ovoj.

(Ljubica H....va.)

D v o b o j.

(Nastavak.)

Nečekav odgovora, obrne se, te odè mirno. H-trim korakom prodje ulicama, kao da ga unutar-nja uzbuna okrilatila, pa bi se žurnije, nego l' bi to inače običavao, uspeo uz skaline do svoje sobe. — Tuj pane na stolac, te se poda bujnim mislim. Čudno mu bijaše pri duši, dà njeko mu veselje poigralo srcem, ponosio se, što se zauzeo za poštenje nedužne djevojke, činilo mu se, da se sad uzvisio nad druge, da je ravan grofovom i baronom, proti kojim će se boriti za poštenje uvriježene Katinke. „U časti živi čovjek, blago meni, što ju mogu oprati krvlju!“ reče polglasno. — A sad ga bogme obužeše misli na smrt. Prošao jošte jednom sav svoj život, te našao, da niz tužnih i žalostnih prigoda i prizora, pa sve boli i muke, sve uvrede i poniženja, koja mu nepravda nanese, da sve to zaslužio nije; udes mu bijaše kleti to sve nanio, siromaštvo, što ga obaralo kletvom nesreće. Siromaštvo mu otrovalo prve časove života, ono mladiću kratilo svako veselje, učinilo ga samotnikom, dà varalicom, siromaštvo ga trgnù iz kratka sna ljubavi i prijateljstva, u koj se bijaše za čas uljuljao.

U takovih misli uzburka mu se krv u žila, ljubav se u njem pretvori u groznu mržnju.

Zamrzi na sviet, na čovječanstvo, na sama sebe; „ne, neima boga ni pravde!“ viknù groznim glasom. „Što sagriješih, da me kleta sudbina goni kroz život, dočim se tisuća zlotvora ponosi čašću i bogatstvom, do crne se zemlje pred njimi klanjaju? Pa da mudri bog tako vlada!“ Dok bi ovako govorio u zdvojnosti, zapazi mu oko nješto na stieni.

Običavao je bilježiti si na stieni ugljenom misli, koje bi mu slučajno došle, kad bi šetao gore dole po samotnoj sobici, da si jih tako sačuva, te si je kojom zgodom opet uzme za predmet daljemu razmatranju. Onda bi opet izbrisao prvašnju misao, pa si zabilježio podatak takova razmatranja. Takova ti jedna bilježka probudi sada u njem pozornost.

„Nesreću strpljivo podnašati, to ti je pravo junactvo, boriti se za sreću, prva zadaća čovjeku. Tko u borbi podlegne, nije vriedan nesreće!“

Dugo je stajao Feodor skrštenih ruku pred timi ređei, čelo mu se sve više vedrilo, nestadè mu na jedan put izraza uzburkane strasti i razjarenosti s lica.

„Istina!“ reče, dignuv gore suzno oko, kao da prosi oprostjenje. Uzev ugljen, napisà pod prijašnje redke ove:

„Nesretnik se uvijek smrću bori, al ju vazda on nadvlada, sretan viek se sa životom bori, pa ga ovaj svaki čas i nadvlada. Čovjeku dolikuje, većma nadvladati smrt, nego l' da ga nadjača život!“

Pročitav još jednom ove redke, razigra mu se srce od radosti, dà bijaše uvjeren, da se bori za svetu stvar, da je odabran, da bude zaštitnikom slabijemu proti sili, zaštitnikom s mačem u ruci svim nesretnikom, pa mu ukrasio lice izraz plemenitosti i velikodušja.

U čvrstoj vjeri, da će pasti, okriepi ga misao, da će pasti kao mučenik za svetu stvar.

„Žrtvovati ću se dakle“, reče glasno, „za dobru stvar! Nitko neće za mnom tugovati, nitko suze liti, sviet na meni ništa negubi, niti ja za sviet baš mnogo marim!“ — Al se čudnovato budila u njem ljubav k životu. Život mu se pričinjao bio dosad kao neprekidan niz jada i čemera, u taj mu se čas ukaže u tom nizu ipak po koje predragostno, skupocieno zrnice.

Začudio se je nad toli jakom ljubavi k životu. — Badava si predstaviti opet sve nevolje minula života, stao si dokazivati, kako će život proteći u nuždi i siromaštvu, u vjekovitoj borbi s kletim udesom! Jače, silnije budio se u njem nagon životni, suze ga svladana, poražena obliše: „Hvala ti, bože!“ kliknù. „Jošte ima, za čim da me srce vuče! Nije mi još sasma omrazio život!“

Pa napisà:

„Junactvo bezćutnost je u onoga, koj ništa izgubiti neima, smjelost je kukavština. Samo koj izgubiti može, onaj samo može hrabar biti, taj ti samo kano junak pasti!“

Uzev pištolj sa stiene, stadè ga pregledavati i kušati, da li sve u ređu i pogleda na sat. Bilo već vrieme, da se zaputi na urečeno mjesto. Turiv pištolj u džep, uzè šešir, pogleda još jednom po sobici, pa je sad istom oćutio, kako mu omilila, kad se je š njom dielio, možda za uvijek. Izidje iz sobice svoje i udari put naznačene livade.

Grof ga Oskar sa djeverom svojim već čekao na njestu. Nijedan ga nepozdravi, ma da bi riečju.

„Nadam se gospodo“, uzè Feodor mirno, da se nećete služiti pravom sile nad slabijim.“

Oskar se mućke nakloni, a djever grofov uvjера-vaše Feodora, da je pripravan, sve mu izpuniti želje.

„Neznatne su“, reče ozbiljno mladić. „Padnem li, to molim, da mi bude častan sprovod“.

„Imate li možda koga, komu bi poručio u takovu nesretnu slučaju?“

Silno bolno ćuvstvo stegnulo licem Feodorovim, usne mu uztitraše, čelo mu se gorko namršti. Tako ga obuže bolno ovo ćuvstvo, da nije nit progovoriti mogao.

„Nenaznaćujete mi nikoga?“ upita djever.

Feodor svrne okom u njega; toli bijaše pogled taj tužan i bolan, da je dirnuo pitaocu upravo u dušu, a on mu svladan ćuvstvom milosrdja pruži ruku.

Feodor se posili na posmjeh, te reče na tiho: „neimam nikoga, koj bi mario, da padnem, sám sam, ostavljen od svih!“ — Uzdahnuv duboko, doda glasnije: „ajde da počnemo!“

Male puške bijahu nabijene, daljina izmjerena, sve bijaše pripravno, samo da djever dade znak, da protivnici jedan na drugoga namjere. U taj ti čas dopre vika do njihovih ušiju, a na vatrenu vrancu juri prijatelj Oskarov.

„Stani, stani, Oskare!“ poviče s konja, „eto ti važne viesti“.

Već je dojurio do protivnika i pruži umah s konja Oskaru pismo.

„Evo ti“, reče usopljen, „čitaj! Sastadoh se upravo s Dombrovskim, te mu pripoviedah, da te Kaminski izazva na dvoboj. On napisà hitro nekoliko rieči, te me umoli, dà zakune me, da ti jih umah dostavim“.

Oskar uzme pismo, otvori ga naglo, zaviri unj, te pogleda razjaren, a posvema iznenadjen Feodoru u oči, koj no stojaše okamenjen, sluteći, kakav ga opet čeka udarac.

„Čitajte, čitajte, gospodine!“ reče Oskar, pruživ djeveru pismo, pa pitajte toga čovjeka, da li istina, što tu napisano stoji“.

Djever čita: „Upravo doznah, da ćeš dieliti mejdan sa tako zvanim Kaminskim. Moram ti pako odkriti, da je to ime izmišljeno, Kaminsko je ime jednomu momu imanju na medji poljskoj, a Feodor je moj kmet!“

„Da li to istina?“ upita djever, obrativ se k Feodoru.

Nastane stanka; željno izčekivajuć, što će na to Feodor, upru u njega oči oba mladića. Feodor ostà miran. „Istina je!“ reče za čas glasno, na što Oskar baci pištolj o zemlju.

„Mejdana medju nama biti nemože“, reče prezirno, te okrene Feodoru ledja.

„Zašto ne?“ upita Feodor mirno.

Začudjen ogleda se Oskar na Feodora:

„Niste li si, gospodine, u krugovi, u kojih ste se kretali lažju i prevarom, nabavili znanja zakona, po kojih mi nije slobodno, meni, plemiću, izići s vami na dvoboj?“

„Zakoni su mi znani čovječnosti, ljudskoga poštenja“, reče Feodor planuv, „a ti mi nalažu, da tražim zadovoljštinu“.

Oskar digne pištolj, te ga spruži u zrak. „Eto vam je!“ reče hladno, pa se okrene, nakan otići.

Feodor poleti izvan sebe za njim. „Nikuda nećete“, viknu, spopav ga za rame, „nikuda nećete, dok se nepobjemo!“

„Ludjak ste!“ reče Oskar mirno, jer mu kmet nebijaše ni vriedan, da se nad njim razžesti. „Ludjak ste! Pustite me s mirom! Poštenje mi zabranjuje dvoboj s vami“.

„Poštenje, čast!“ će Feodor sve žešće. „Što li čast? Nile li narav sama uložila svakomu čovjeku ovo čustvo u grudi, nekola li s krvlju njegovom po žila, nije li mu život isti? Nisu li si u tom ljudi svi jednaki? Prostack će braniti čast svoju, ko i plemić, svatko ima pravo, tražit zadovoljštinu za uvredu, kaznit smjela uvrednika“.

„Al se kazan namiće na razan način“, će Oskar na to prezirnim posmjehom, baveć se oko konja, što mu ga privodio sluga. „Uvriedi li me, tko je meni ravan, izbristat se može ta uvreda na mejdanu; usudi li se pako prostack, kmet, dirnuti mi u poštenje, pandur će mu odmjeriti kaznu“.

„Šta?“ poviknu Feodor drhćuć od razjarenosti, te skoči na Oskara.

Djever ga i sluga uzdržaše.

„Pustite me!“ viknu Feodor biesan, natezajuć se, kako bi se izvinuo s ruku ovih dvaju. „Pustite me! Moram do njega!“

Oskar je već uzjahao. „Ostajte zdravo!“ reče hladno. „Do mene nećete, jer neobćim s kmetovi“.

Prije nego bi Feodor došo do rieči, bocne Oskar konja ostrugom, te odjuri strielohitro.

Sievajućim ga okom pratio Feodor, dok neizniknu iza grmlja. Okamenjen ostà tuj na mjestu, samo bi kadkada grćio prst, a usne bi mu bliede zadrhtale. Muće se i djever uspeo na konja, te odjezdi sa slugom svojim sa bojišta, nit ga nepozdraviv.

Feodor ostà sam, pa nije toga ni opazio. Sve ti je tiho naokolo, slabo ti samo povjetarce šušti lišćem, giblje granjem; ugodno cvrkutaju ptičice po granju, on ti nečuje.

Sunce već prizarilo, a on nećuti. Djeca skaču po livadi u veseloj igri, vrte se oko njega, te ga začudjena motre, viču, buče, plaču, kovrcaju se, on o svem nečuje ništa. Stoji, te stoji, a bez misli!

Napokon se sjeknu snage i života, nu ne s nutarnje volje, već mekanično; život, fizički se život u njem uzbudio, te probudio obumreli mu duh.

U čudu se ogleda naokolo, što bijaše samotan; mekanično prihvati pištolj, te ga izpali u zrak. Vriesak se odazivao po obližnjem lugu; on ga sluša svojima ušima i motri bezmislen, kako se sivi dim vitla po zraku, dok se nerazidje, onda ti upravi korake pram lugu.

Samotnik.

Kasno se u večer vratio Feodor kući. Čitav je preostali dio dneva tumarao po lugu bez misli. Utrudjen bacio se u travu nuz potočić neosjećajuć ugodna mu romona, sve se dalje gubio u šikarju, trnje mu izgreblo ruke do krvi, on neosjeti boli, upijao čisti mirisavi zrak, a neoćutio vonje i miomirisa, vidio, gdje sunce tone, a

neopazio, kako se već mrak hvata, kako razastire već tama svoja krila.

Duh mu onemogao u strašnoj bolnoj borbi, ter mu uzè svako čustvo.

Tà šta ga probudi iz teške apatije, šta mu oživi opet usnula čustva, da je osjetio najedanput hladnu večer, opazio, da je sám samcat, te da se već tama prostrla nada zemljom? Nit ga silna u čovjeku volja oživi, niti utjeha, koju bi bio crpio iz duga promišljanja, niti vjera, niti nada — glad ga trgnù iz toga bezčutila.

Kad se prenuo Feodor iz bezčutnosti svoje, zgrozio se, kad se osviesti, što ga iz njega trgnulo; „nismo li kukavni stvorovi, mi ljudi!“ zavapi u zdvojenju. „Silniji od boli, silniji od časti, dà i zdvojenja, nagon je, koga sa životinjama dielimo — nagon za hranom!“

Mučèc nastavi put u grad. Kod prvoga si pekara kupi za nekoliko novčića hljeba, pa ga potroši umah, iduè ulicama do svoga stana.

Zadovoljiv ovako naravnoj potrebi, oživio mu se duh k osjećanju, a kad je stupio u tamnu svoju samotnu sobicu, padne ničice, te udre u glasan plač.

„Nisam li kukavan, nesretan stvor!“ zavapi, „ožigosan, osramoćen, a nemogu da se osvetim, nemogu, nemogu!“ — Glas mu bijaše toli grozan i užazan, da se sám prenuo. — Zato umukne, samo jekèe i uzdiše teško.

Tko je iole osjetio u sebi nemoćan gnjev, razumjeti će gorku muku Feodorovu, tko je oćutio bol, koju mu bijaše trpjeti i nositi u sebi, a nemogao se je lišiti. Strašna je nješta u gnjevu takovu, u takovoj boli, kad se duša čovječja opojila gorakošću, a jarost uzrujala grudi.

Feodor nebijaše jošte sasma klonuo duhom; mladajna ga jošte ona neboriva tvrda vjera u bolju budućnost hrabrila, te mu nedala pasti u skrajnju zdvojenost; jošte mu tinjala u grudiju iskra ljubavi prama svietu i čovječanstvu. A ta mu ljubav utiša uzburkanu krvcu u žila, ko što ulje tiša ljutu bol rane. Ta mu pomirljiva ćud od milene majčice, čije kosti već odavna u tammu grobu trunu, — dar naravi, koga pridošle vanjske okolnosti čovjeku tako lasno oteti nemogu.

Postojanost mu ta i strpljivost, tvrda neboriva ljubav k životu nije bila od duševne snage i jakosti, već baštinstvo od bića, koje mu dadè život, pa se i ovdje obistinilo kao i svagdje izkustvo, da čovjek, gospodar svojih misli i čina, ipak radi samo povodi, ne koji su podatkom razmatranja njegova, već radi uslied baštinstva duševnoga od roditelja svojih.

Da je majka Feodorova iste bila žestoke, nagle ćudi, kao otac mu, možda da bi si bio sin u burnoj zdvojenosti sam pripravio već odavna grob; možda bi mu još silnije bila uzavrela krv, te ga budila na ljutu osvetu prama onim, koji ga baciše u nesreću, da je bio sin bogataša, plemića, kneza, ma on za to i neznao.

Nu sin bijaše siromašna, potlačena kmeta, majka mu rodjena u robstvu, naučna na strpljivost, pa je i baštinio od majke si uztrajnu strpljivost. Lišio bi se možda bio mnoge nevolje, da se sa svom snagom nemilu udesu opirao bio, pošlo bi mu bilo možda za rukom, da se smjelo uzdigao do one visine, za kojom mu duša ginula, nu na njem je kletva od poroda — podložnost i neodlučnost.

U vjcri, da mu je sudjeno ostati nevoljnikom, dobro bi mu došla svaka i nestalna sreća; ćvrsto uvjeren, da mu ju može bližnji čas opeta oteti, tim bi ju strastvenije i pohlepnije zagrio, te si tako strašću i sam si ju razorio; da nesvjestnom njekom taštinom bi se ponosio ća sa nesrećom svojom, sa kletvom, koja ga sliedom sledjaše od koljevke, sa siromaštvom svojim, te bi se držo junakom, a mučenikom pravedne stvari, svjestan si, da neđužan trpi. Iz toga čustva, pa što ga i kob pritiskala, odkrio prijatelju nesretnu tajnu svoju. Ko što se ranjenik hvata za ranu, ako ga i u ćas neboli, da izkusi, da li će ga jošte zaboljeti, te si tim ticajem sám prouzrokuje žestoke boli i muke; tako ti nebijaše Feodoru dosta znati, da bi mogo izgubiti prijatelja, da bi mu se mogla pronevjeriti ljuba, htio znati, da li će jih i zbilja izgubiti, pa tako i izgubije obadva!

Dan osvitao, a Feodor skoči s kreveta, na kom je obučen sproveo noć, bdijuè i driemajuè. Za ćudo se bijaše umirio — ova ga jedna noć ućini zrelim čovjekom. U njoj dodje do sviesti, da još u njem duševne snage imade, u ozbiljnu mu se promatranju mnoga magla razprši, gola mu se pokaže istina, jasan mu se otvori pogled u život i u sama sebe. Kako ti se razbistri um čovječji usried gorke muke i boli, ko munja sine pravi nazor tužnom maglom duševnom, pa što ti do sad nedokućivo bijaše, to ti se eto odkrije u takovu ćasu.

Feodor se uvjerio, da mu jošte lieka za život imade, kad bi sve svoje sile i sav svoj rád upravio na jednu svrhu. U znanosti tražio je do sad zabavu, od sada se odlući posvetit joj se dušom i tielom.

Velikimi je koraci koraćio po sobici gore dole; onda stane zamišljen pred popisanim stienom. Poćè ćitati zabilježene si na njoj misli, te pokima lagano glavom.

„Nesrećo, nesrećo“, progovori, „šta li si ti? kakav si tko pojam o tebi stvori, takva si, raznolika; što jednomu sreća, drugomu ti nesreća. — Nesreća je dakle nješta umišljena, nije upravo ništa. Ko što stari sagrađiše u pobožnu praznovjerju žrtvenik nepoznatu božanstvu, te mu nevidljivu doprinašahu žrtve, tako ti i ja podigoh u sebi žrtvenik nesreći, da joj se klanjam, da joj žrtvujem ćasove života svoga. Neimade nesreće, hoće li čovjek. Za sreću i užitak smo stvoreni. — Sve ti na to upravljeno, sve ti sile za tim teže, ćitav unuttarnji ti ustroj na to smiera. — Ele, bit ću sretan! Izvor sve sreće je znanje!“ rekne zvonkim glasom, te pristupi veseo k pisaćemu stolu. „Vila ti pjesmom svo-

jom ublažuje čud, taloži uzburkane talase uzrujanih grudiju, siplje ti u nje mir i pokoj“, nastavi uzhićen. „U tvoje dvorove, vilo, primi me, u tebe tražim utjehe i blagi pokoj. Tvoja će mi pjesma dati krila, da se u uzhićenju dignem nebu pod oblake, zaboraviv tužan ovaj svijet! — Al ti pjesma, nastavi oduševljen, pjesma mora samo da se digne na krili uzhićenja nad ovaj tvarni svijet, — a mudroslovlje, mliekom da te doji znanja!“

Pa kad je opazio na stieni neriešeno još jedno pitanje: „Što je mudroslovlje (filozofija)?“ uzme brzo ugljen, te napiše odgovor:

„Filozofija najuzvišenija je znanost, utjelovljena je rekbi božja kriepost, koja se diže od zemaljštine i tvari do uzora, od pojma do sućtva, koja poznaje u zemaljštini i nestalnosti vječna, nepromjenljiva tvorca. Filozofija je vjera, ne vjera molitve, već vjera znanja, ráda i djelovanja. Filozofija nije pietizam, nije misticizam. U njoj sve jasno i skladno, u njoj znanje i zrienje. U duhu spoznaje narav, a u naravi duh. — Pietizam divlja je mladica pronikla iz vjere, koja ploda nenosi, preziran je plašt, kojim se pokriva griješnik, himba je, kako se pravim imenom zove, vuk je, odjeven ovčijom kožom, kletva je istini i radinu životu, nakaza je vjere prave. Filozofija zrienje je duha, pietizam drhtanje griješna tiela“.

„Što mi je pako činiti, da do nje dodjem?“ upita sáma sebe, pa si umah na to pitanje radostno i odgovori: „Trebá da mi duh uzrađi, a da učim iz života“.

U tom je času ozbiljna promišljanja o samu sebi naučio ljubiti mladić iste boli prijašnjih dneva, u njh je pazio prelaznu dobu k zrelosti duševnoj; u tom se času osjetio slobodnim, jer je skršio verige, sapinjuće mu duh, bogatim se osjećao, upoznav, da je znanje blago, da je zlatna knjiga, ne ona zlatna knjiga mletačka, u kojoj bijahu upisani samo najodličniji sa svojimi predji, čašću, dostojanstvom i bogatvom, već knjiga, u kojoj su pobilježeni bez obzira na dostojanstvo i bogatstvo, siromak se tuj i bogati bez razlike družé.

Omirove Odisee ležahu upravo otvorene na stolu. On je uzé čitati, te mu se duh uskoro uznio na krili pjesnikovih, te se zibao tiho i mirno u preugodnu uživanju.

Čitajućemu ovako srce poigravalo, um se bistrilo. — Nije čito već iz knjige pripoviesti, već poviest, u njoj razabrà ne samo prošlost, dà i sadašnjost.

Svi ti stari junaci, lukavi taj Odisej, mudri taj Nestor, sve grozne slike padajućega Iliona, sve bi to utonulo bilo u vječnom moru zaboravnosti, da nije bilo pjesnika Omira, jedini, kukavni čovjek, koj jim silom svoga uma uzdrža slavu neumrlu, imena njihova i junačka jim djela u pameti svega potomstva, čitava naobražena svieta.

Šta bi pomogla vladacem veličina njihova, silna moć, visok porod? Što plemenitu slava? Neznanim i

nepoznanim trunule bi jim kosti, zaboravili bi ljudi na junačka jim i korisna djela; komu imadu zahvaliti, da jih potomstvo slavi i hvali, jedan je priprost čovjek, pjesnik!

„Pjesnika dakle“, kliknu radostno i ponosito, pjesnika ide prvo mjesto nad svimi zemlje sinovi vremena svoga, a povjestnik náda je i slava kralju i junaku! U tom ti ona pomirujuća sveza u svijetu, savrnenjenje raznosti po porodu i sreći zemaljškoj, što ti cvjeta lovorika pjesnikova nad grobom veleuma čovjeka; pjesnik se diže na sokolovih krili u nedohitnu visinu, prost od zemaljške brige i skrbi diže se u hram slave, neumrl, nezaboravan, čudom uma svoga čudo svih vremena, dočim ti carevi i kraljevi spavaju vječni san, neznani i nepoznani, dok mu pjesnik, dok mu povjestnik nepribavi djelom svojim neumrlu slavu! — Veći je pjesnik od careva i kraljeva, u njem se očituje tvoreći duh božanski, on ti je sam uzvisenje čovječanstva i udesa njegova. U njega je čast i slava, u njega sadašnjost i budućnost, njegovo nebo i zemlja, u njegovoj se bo misli zreale i u djeli njegovih!“

Iz takova ga promatranja i uzhićenja trgne čovjek njeki neznan, stupiv u sobu, te pruživ Feodoru list. — Po pismu na naslovu upozna umah ručno pismo prijatelja svoga njegdašnjega Dombrovskoga. S nestrpljivom znaličnošću otvori pismo, te užita:

„U čunovatom tvom očitovanju tražio si kletvu i nevolju života svoga u tom, što si kmetom rođen. Spasio si mi život, a meni se zato zahvalnim pokazati. Uzimljem s tebe kletvu ovu, dočim ti dajem slobodu. — Tim sam ti se odužio!“ —

Dombrovski.

Feodor smršti papir u ruci promrmljav: „bezušan dar! Slobodan sam, nu za uvijek svezan, jer sam siromak, a siromaštvo su verige, koje me sapinju i žule do krvi, pa ću na toj rani i poginuti! — U tebi li lieka proti njemu. pjesmo mila? Zar da te ponizim do toga, da mi služiš svakdanji hljebac?“

Susret.

Feodor se s vremenom umirio i uzadovoljio. Bijaše pače višeputa i veseo, jer mu se otvorio svijet, o kom se nadao zadovoljstvu i radosti — čar pjesni i znanja. Kanio se ljudi i svieta, jer je u njem uvijek i svagdje nalazio ljudi, pa još nedodje do toga, da je drži potrebitom stafažom svieta, što si ga utvorio. Kanio jih se, jer je znao, da obratiše pozornost na njega; u gradu se na brzo raznio glas o njegovu niskom rodu, te bi ga prijašnji njegovi prijatelji i znanci priekim, prezirnim okom mjerili, kad bi se pokazao na sokaku, te bi si prišapnuli: „Gledaj der kmeta!“

Bježao je društvo ljudi, znajući, da jim prijateljstvo i ljubav nestalna, znao jim mane, nu ne krieposti. Nemila ga sudbina učini žestokim, osornim, trujući mu život, blaga se pomirljiva čud sve više gubila s njegova značaja.

Tako ti postane mrzilac ljudi, plašio se svjetla i života. Pjesni, sastavljene u časovi uzhićenja i oduševljenja, čuvao bi ko svetinju, svetiju, nego da je proda, a od takva novca da se prehrani.

U krivu ponosu scienio bi proizvode svoje mašte i vile svoje svetijimi, nego da kapi, kako reče, srčane krvi svoje izlije u gnjusnicu svjetsku, te da i one poteku s gnjusom svjetskim. Kako da živi; prepaò se pomisliv, da mu treba i jesti, hoće li pjevati. Prekrasne časove jutarnje morade indí sprovesti prepisujuć mrtva slova i pisma, da si zasluži, što mu bijaše potrebno kroz dan. Imalo je to doduše u sebi i nješta dobra. Zanemario je, te skoro i zaboravio na svoje pravne nauke. Uvidio je, da mu u položaju njegovu treba kruhonosna nauka, te odluči sa svom se marljivošću dati na pravničke nauke. Od sada bi marljivo učio u akta, koje mu davao na prepisivanje stari odvjetnik; nametnuo bi se braniteljem okrivljena, te bi onda opet svoju obranu oprovrgavao; nije to činio pismeno, već ustmeno, govoreć na glas, da se izvježba za javna govornika. Buduće je kroz dvie godine bio polazio predavanja na sveučilištu, mislio je, da jih više netreba; a i kakovim bi obrazom sjeo u dvorani nuz prijašnje svoje drugove, poslje kako saznadoše, da je Feodor pl. Kaminski kmet Dombrovskiev.

Sjedio bi ovako kod pisma čitavo jutro, a kad je odobjedovao samotan u obližnjoj krčmi, gdje se nije trebao bojati, da će ga tko od poznanaca sresti, jer su tu ulazili samo težaci i vozci, povrati se opet u svoj stan, da u pjesničkom uzletu zaboravi čitavi sviet, ljude i sama sebe.

Riedko bi izišao iz tamne sobice, da si u slobodnoj prirodi razbistri um, te da si opet nabere predmeta za svoju maštu u krasoti, raznoličnosti i bogatstvu prirode. Gradom i bližnjom mu okolicom prošo bi hitrim korakom.

Nu kad se izgubi ropot na ulica i trgovi, trka i vika za njim umukla, tad bi i on uztezao korakom, čelo mu se vedrilo, oko mu blistalo, usne mu se posmjehivale. Redom se lupila ljuska za ljuskom s otvrdnula srca njegova svetom i izkustvom, te on postade opeta bezazlenim, veselim dječakom, kakono se nješto sretan igrao po livadi. Da mu se na istoj ovoj livadi, gdje ga dječakom Dombrovski jašuć pregazi, prikazao sviet prvi put u pravoj svojoj slici, nedodje mu ni na um — sjećao se samo, koli sretan bijaše kao diete! Postao je opet dječakom; kao dječak skakuće veseo gustim grmljem, lugom, gajem i livadom, radujuć se u dnu srca ko i za dobe djetinske. Cviet ga na putu pogleda milo, ko da mu se ljuveno smieši, on ga obzirno obidje, da ga nepogazi. Pjevačica, štono titra na onoj zelenoj grančici, liepim ga pjevom pozdravlja, ševrlja, cvrkuće, po-

skakuje obiestna od grane do grane; on stađe, da ju motri muklom radošću, da ju u pjevu nepoplaši. Nit ga gušter nepoplaši došuškav mašinom do njegovih nogu.

Sve obljudi, čitavu narav htjeo bi zagrliti od radosti. Na malenoj stabli okruženoj livadi pruži se u busen, licem i okom uprtim pram nebu.

Koli ugodno čustvo budio u njem pjev ptičica, šuškanje lišća, u kom bi si utvorio dražestnu koju gorsku vilu, u svakom pirkanju vjetrića čuo bi ljubovan uzdisaj! Onaj prekrasni leptir, štono sjede, preletiv mimo njega na krasuljak, kolikom ga pozornošću motri! Nebo se razjasnilo, te se razastrlo u preugodnoj modrini svojoj. U njem je život, u njem sklad.

Tako ležaaše, sretan, veseo, dok zadnji trakovi sunčani nepozlatiše vršca na stabli, zviezda za zviezdom nezatitra na tamnom svodu nebeskom, ptice neušute, a večernja rosa nepokvasi livade. Feodor se uzdigne uzdanuv, jer mu ostà samo još jeka u grudiju od ugodnih glasova, spomenak od milih utisaka; turoban se i žalostan vrati opet u grad.

Na takovoj ga šetnji iznenade jednom glasni koraci. Krenuv sam, da izmakne neugodnomu nadošlici, dodje u susret mu stari odvjetnik, za koga je već više godina prepisivao parnične spise. Bijaše mu prijatelj od srca, što pako Feodor neopazi u vanrednom svojem duševnom stanju.

Htio mu se Feodor nakloniv se hitro izmaći, al ga starac odvjetnik spopane za ruku:

„Ne tako naglo, prijatelju moj mladi!“ reče prijazno, „ovaj mi se put nećete izmaći. Šećimo se zajedno. Vidim na rumenom vam licu, da vam čisti zrak prija“.

Feodor propenta nekoliko nerazumljivih rieči o poslu, o večernjem hladu — odvjetnik mu pako dobrostivo reče: „Zašto li niste iskreni, gospodine? Zašto mi nekažete, da bi rado ostali na samu?“

Zastidjen i smućen obori Feodor oči u tlo, kad ga starac mudrim svojim velikim okom ozbiljno i oštro pogleda.

„Sve bi na svietu bolje bilo“, reče Rašky, to bijaše ime odvjetniku, „kad bi svatko imao dosta srčanosti, da budè iskren. Prekasno ste tim počeli, gospodine mladi, pa ste zato nezadovoljni, nesretni“.

„Kako vi to razumievate?“ će Feodor dignuv naglo oči.

„Mnijem“, odgovori starac, „da bi po vas bolje bilo, da niste stupili u sviet lažju“.

„Gospodine!“ prekine mu oštro Feodor.

„Umirite se, umirite! Prostit ćete starcu, ako se služi oštrijimi riečmi. Ajdete, prošeećimo se malo dalje, svježi će nas zrak okriepiti i razbistriti“.

„Moram da opetujem“, uzme Rašky u hod, „nebijaše probitačno i mudro, stupiti u sviet lažju“.

„Kako da se drugčije izmaknem nevolji svojoj?“ upita Feodor.

„Izmakli li ste joj?“

„Onda sam se jošte u to nadao!“

„Uzalud ste se nadali, gospodine moj!“ odvrati starac brzo. „Svaki prekršaj bit će kažnjen već ovdje. Što ste se u nadi svojoj prevarili, kazna je rad pregreške vaše.“

„Šta, vi znate o mom životu?“

„Tà grmi ta novost čitavim gradom; u svakom se društvu pripovieda.“

„A što se na to kaziva?“ će dalje Feodor nesigurnim glasom.

„Njeki se smiju, a njeki vas grde i preziru.“

„Nitko me nesažaljuje?“

„Prijatelju moj!“ reče Rašky ozbiljno, „lažju i prevarom se sažaljenje i sućut u ljudi nebudi. Da ste se ote li robstvu, bijaše pravo i dobro, čovjek bo je stvoren, da se slobode uživa, a ne, da u nevolji i veriga sprovadja dane svoje. Zašto se pako prevarom kititi imenom plemenitim? Šta li, prijatelju, zar ste zbilja mislili: da ime čovjeku ugled pribavlja?“

„Nije to samo dvojbena misao“, odgovori Feodor gorko, „već je osvjedočenje, crpljeno iz izkustva.“

„U glupaka jest!“

„I u visokorodjeni!“ upane u rječ naglo Feodor.

„Trebada se razumijemo, gospodine moj! Vam je visokorodjen, plemenit onaj, koga slučaj roda stavi na višji stepen u društvu čovječjem. Pamтите pako, da u ovih upravo mnogi podlo misle, da jim gizdost i oholost zavaruje oči, te se sami dižu na visinu, s koje jim se dakako svi ini patuljasti čine i kukavni, osim onih, koji nad njimi i oko njih stoje, — zašto se uspeše do te visine?“

Feodor se neusudi odgovoriti.

„Zašto se neobratiste“, nastavi starac žešće, „zašto se neobratiste, koji su vam ravni po izvanjskih okolnosti, koji bi bili mogli prosuditi unutarnju vašu bol bolje, sami bo oćutiše boli, pa su zato skloniji na milosrdje i sućut, no oni, koji o težkoća i nevolja života ovoga ni pojma neimadu?“

„Prosjačit nemogu!“ reče Feodor ponosito.

„A prevara se nije protivila ponosu vašemu?“ reče strogo Rašky. Kad je opazio sram na licu mladićevu, kako je pred njim oborio oči, te mu se neusudio po-

gledati u lice, nastavi blažije: „Nu neka! Govorio sam kod prvoga toga našega sastanka strogo i istinito, da vam natuknem, čemu se od mene nadati imate. Sad vas molim, da me smatrate svojim prijateljem, koj će vam vazda drage volje pomoći riečju i činom.“

„Hvala vam, gospodine!“ reče Feodor kratko, jer je u neprijaznoj svojoj ćudi posumnjao ob iskrenosti liepa savjeta starčeva.

„Izvolite sa mnom u moju kuću, pozivljam vas na prijateljsku večeru.“

Feodor bijaše odviše ponosit, da bi bio primio taj poziv, stid ga bo bijaše, što bi ga ovaj tobože nahranio s milosrdja.

Lagano, neprogovoriv skoro ni rieći, koracahu prama gradu. Pred vratima svoje kuće pruži Rašky mladiću još jednom ruku, te reče, pogledav ga dobrostivo:

„Veoma ste nesretni, nevoljni mladiću, jer neimate vjere u čovjeka više. Bog vam razbistrio um! — Sjutra ćemo se jamačno vidjeti?“

„Donest ću vam prepis u naznačeno vrieme.“

„Dobro, dobro. Imam jošte mnogo posla za vas.“ —

„Nesretan sam, istina, prenesretan!“ uzdahnù Feodor na putu u svoj stan. „Ljudi me na to spraviše!“

U tom času osjeti u sebi silu njeku, pred kom se s prva i sam prepaao, silu ljute mržnje.

Al se onda opet uzradovà, što bijaše jošte kadar, da osjeti silno gibanje u sebi; mržnja proti svijetu učvršćivala se u njem sve to više, srce mu okorelo. — Mnogo je k tomu doprineo i razgovor sa odvjetnikom.

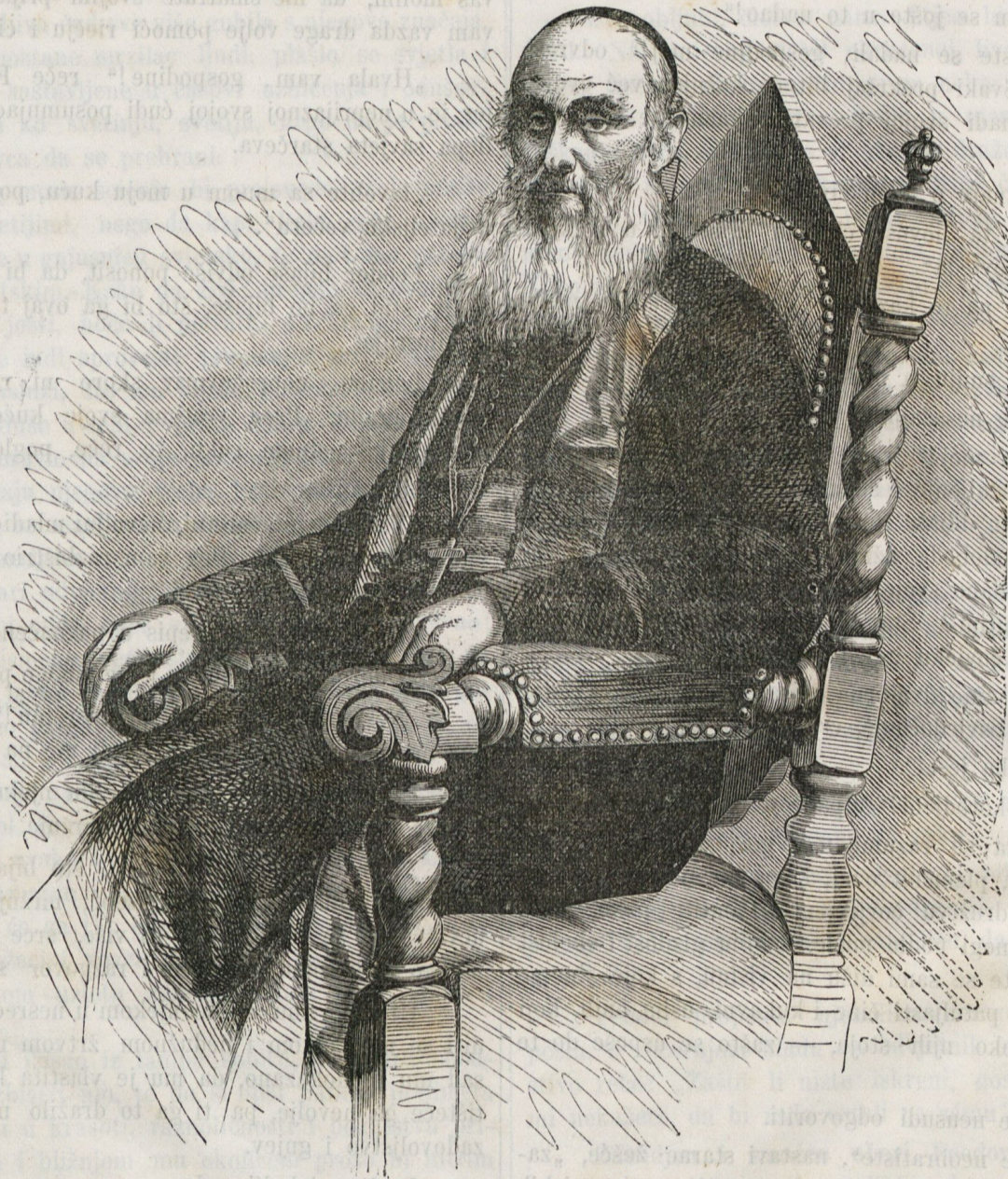
Utjehom mu bijaše njekom u nesreći njegovoj graditi se mućenikom i neđužnom žrtvom udesa svoga. A sad mu bi dokazano, da mu je vlastita krivnja uzrokom tišteće ga nevolje, pa ti ga to dražilo na tim veće nezadovoljstvo i gnjev.

Poslje nekoliko dana pozove ga odvjetnik Rašky na objed; i to odbije.

Sam se osudio na samoću, pa se ipak bolan tužio sámu sebi: „jao meni siroti, osamljen sam! Nemogoh inače raditi. Rašky mi je prijatelj i dobroćinitelj, al je zahvalnost neugodna, težka. Nemogu mu se povjeriti, jer si nismo ravni. Stid me pred njim. Pa je k tomu i nemoguće živjeti u prijateljstvu s čovjekom, od koga plaću primam!“

(Nastavak sledi.)

ПАТРИАРХ САМУИЛ МАШИРЕВИЋ.

Risao F. Kriehaber.

Самуил Маширевић, патриарх србски, митрополит и архиепископ карловачки, родио се у Сомбору, бачкој жупанији год. 1803. Свршив више науке, ступио је у монашки ред св. Басилије, те је још за млађана доба био учитељем богословије у Брицу, гђе је пуних пет година ревно и успјешно учитељавао.

Год. 1833. именован би архимандритом, те му буде најпре повјерена управа манастира св. Гјургјевскога, а затим Бегдинскога у Банату.

Кад се је год. 1848. у В. Кикинди, у Банату, због диобе коморске земље, узнемирило, бијаше Ма-

ширевић темишварским консисторијем изаслан, да умири народ и његову мудру настојању, које бијаше од добра уплива у народу, пође сбиља за руком побуну утешити, са које би србски народ био много штетовати могао.

На концу г. 1848. и почетку 1849., за циело вриеме ужасне обсаде Темишвара, бавио се садањи патриарх у истом граду, гђе је неопишиве потешкоће, а посљедње вриеме и оекудицу на храни мужевно подносио, те оне несретне становнике у казамата тјешно и на устриљење бодрио.

Год. 1853. буде од дољокарловачкога синода изабран и од Њ. Величанства потврђен бискупом темишварским.

Год. 1860. позван би у Беч, као члан државнога савјета и ту је корист србскога народа кренуо заступао, предложив у сјајној бесједи, држаној у државном сбору, основе, које живо подупираху обстанак војводине србске.

Након смрти патриарха Јосифа Рајачића именовало га Њ. Величанство администратором патриархије србске, с којом је као такав управљао од мјесеца јануара 1862. до 18. августа 1864., којим даном би намјештен на свету столицу св. Саве. Народни сабор позвао га на то мјесто као патриарха, а владар га милостиво потврдио.

Као патриарх настоји Маширевић око бољка повјерена му милошћу божјом стада; гђе му се гођ прилика пружи, да може благословно дјеловати по народ, то сјегурно не пропушта, него чини, што му је поље могуће. Тако је покојним митрополитом

Стеваном Стратимировићем установљен број сиромашних ученика, који добивају бесплатно стан и храну и т. д. на свој трошак помножио са 60 на 100. Ово обће познато добротворство напрама сиротам стекло му славно име и подпуну љубав у србскоме народу.

Колико је патриарх Маширевић благ и добротворан, толико је и праведан. Та праведност се даде по најбоље опазити код постављања пароха, које он вазда обавља по жељи дотичних обштинара. У сабору 1865. био је он између свих црквених представника први, кој је на то пристао, да се учини закључак, по којем да обштинари имаду право бирати си пароха.

Патриарх Самуил Маширевић служи једном риечју на част цркви и народу.

М. Р.

Супруга „несретника“.

(Марија пл. Росковска.)

(Свршетак.)

Највеће бијаху већ минуле погibeљи путником, а које јим јоште пристијаху, незнатне бијаху прам пријашњим. Ну непрестана је возња утрудила и измучила кнегињу, а и жеља се будила све то већма у њој, да једном већ приспије к свому циљу. Колико је пута изабрајала врети, колико јих већ превалила, а колико јих превалити јоште имаде! Чинјаше јој се, да саоне пузе попут пужа, а кочијаш бије и лупа по коњи, колико може, па како јој се причињало истом дуго време, што би спровела на постаја. Можеш си дакле представити, какова јој радост поиграла срцем, кад јој казаше, да је малени овај градић пред њими од тисућу једва становника, да је Нерчинск. Малени овај градић на залиеву Нерче, у Шилку, познат је по читавој Русији, јер прате овамо прогнанике ради политичких и других кривња, „несретнике“ тако зване. Ужасно то прогнаником име, складно је и угодно зазвонило у уху кнегиње Трубецкои. Помњиво мотријаше небројене вртове и поља око града; прем да бијаху сада покривена дубоким сниегом, ипак бијаху знаком, да и ту кадгада топлије пригрије сунце, да се и ту обрађивају поља и вртови. Изненадила ју живахност по сокаци, у и пред многобројними дућани, гђе сељаци измињиваху за крзна и чај, барут и олово и духан, што се овђе сади. Било јој, кан-да може у сваком

човјеку, кога опазити, угледати супруга си, само да јој га разабрати из те свјетине. Срце јој све то живахније кудало од жељна изгледања и радости, ну горко се преварила у нади.

У Нерчинск допратише прогнанике само, да је одавле на одређена јим мјеста разашаљу. Сучестници на уроти налазише се њеки у оловском руднику, 279 врта од Нерчинска. Без одмора појури кнегиња онамо и умоли надзорника „несретника“, да ју одведе пред супруга, те да јој допусти обћити ш њим на дан кој сат.

Што јој се недогодило на читавом путу од Петрограда до ових руда — јадне успомене! — нит међу сиротњом и простими сељаци у подераних сели, нит међу дивљими козаци на постаја, то ти јој се овђе догодило. Надзорник јој без помиловања за њежну госпоју и што је толиких погibeљи претрпјела с великодушја и искрене љубави прама супругу свому, надзорник јој одбије осорно молбу, да допушти јој паче ни бавити се дуље овђе. На опетовану, сузами попраћену молбу, дозволи то јадној кнегињи, ну под једном погодбом: да се држи у свем реда у овом руднику, да буде прогнаница међу прогнанници, несретница међу несретници — онда јој дозвољено остати овђе. —

Ни сад није оклиевала јуначка госпоја! — Та није имала избора, па да је и све могла изабирати си, одлучила би се била свакако на ово посљедње.

Одлучила диелити тужну судбину са супругом си, па би ју било и болило у души, кад би видила супругу си у јаднију положају од себе. Срце ју зазебе, кад надзорник позва послужника, па му ни имена реко, већ му број назначио, ка кому да води госпоју. Дочула је била додуше, да прогнаници, — несретници доиста, — нит имена више неимаду, већ да јих по бројеви зову и пишу, ну сад, кад чује у истину у мјесто кнеза Трубецког, звати тај и тај број, како јој то циспало срце.

Сабрав сву своју снагу, пође за човјеком к улазку рудника, те се спусти доље. Каква јој се ту указаше дивља, мрка лица! Слаба је свјетлост од рударске свјетилке слабо разсвјетљивала густу ову помрачину, те указивала све ужасније, грозније, него л' у истину и бијаше. Ту су разбојници и убојице, а сучестници побуне и уроте, простачина и достојанство, кнез и сељак. Влажан ју тежак зрак у рудници душо и стезао јој прса, да је једва придисала.

Узпркос тому хитрим је кораком корацала за вођом. Рудари избулише на њу очи, кан да гледају какву утвору, та како и неби! њезна, висока госпоја у тамних ових рудници, гђе се одзивао тежки уздах несретника, гђе се вапаји из измучених прсију одбијаху од хладних влажних стиена. Шта ту тражи њезан таков створ?

Прођоше већ њеколико прокопа, кад зовну гласно вођа број несретников. Вериге зазвекеташе, а са мокра се гла дигну јадник, те пане мучећ у наручај супруге си своје.

Да опишемо чувства, која јим душом прођоше? Та сами немогоше да дођу до речи од предубоке боли, а срдачне радости; ниemi си погледаху у очи, очима говоре, руке си стишћу, поједини се само неразумљиви гласови извијају из препуних грудију! Зачуђени избулише њекоји од „несретника“ очи на ово двоје, другим се ринуше сузе на очи из сажалења за сдружене опет супруге, те се сјетише и своје тужне коби. Што ли раде тужна жена и нејак дјеца код куће, јаучу, зову милена си отца, а он јадан овђе робује; да га овакова јадна виде, још би горче сузе пролневала, јадан ћаћко гине овђе од муке и боли, жељан једном починка у хладну гробу; љубезница разцивиљена изгледа љубовника свога, ну огрлит је више неће! „На посао!“ викну бездушни надзорник, тргнув је овако из завичаја свога, камо се мишљу умислише „несретници.“ И кнегињи недадоше постати дуже. У нади, да ће супруга си наскоро опет виђети, прође из рудника.

Чекала је до нећеље, док јој опет дозволише, да се смиче састати са супругом, а то зван рудника у мрачној, тамници наличној собици, гђе јој дозволише становати. Па за ту дозволу морала се држати точно строга реда, што бијаше прописан за „несрет-

нике“, само што није морала радити у рудници. Забранише јој паче и бољу храну, исти јој чај небијаше слободно узимати, а тко знаде, колика је потребитина Рускињи чај, њезин тако рећи живаљ, моћи ће разабрати, колика јој то бијаше казна. Малене се незнатне ствари илти наваде човјек вишенупта теже оставља, него л' знатне и велике. Да забраниш красотицама нашим кафу!

Колика веледушја треба и надвладања, да се човјек остави свега, што му мило и драго, да се одрече блага и достојанства, а камо ли јоште поднашати стрпљиво небројених понижења, страдати на свем од најпотребитије до најнезнатније ствари, одваћати се од свега, чему би се човјек од мала приучио, кад неима нигђе ништа свога — сам себи остављен — па да овако тјеши сама себе, да нездваја, да духом неклоне. Тјешити осим тога јоште и другога, кога ради си се одрекао свега, што ти у животу угађало, знаш да трпи, а помоћи му неможеш, нит му олакотити јаде. У том ти треба, вјере ми, више снаге и срца и постојаности, него л' господару свиета, да изведе славна и дивна дјела, треба одваћности и ерчаности, какове је само у оданој женекој души.

Пробавила је њекако његдашња кнегиња Трубецког читаву нећељу у тамној својој собици. Разликовао се пријашњи њезин живот од садашњег, ко небо и земља, па је ипак у нећељу ступила пред милога си госта с ведрим челом, бистрим оком, љубезним посмјехом. Заборавила је, да јој страдати на свем, што је наображеној госпоји од свагдање потребе, ма и небила разњежена. Ћутила је и осјећала само за супруга си. Његов јој тужни положај парао срце; била би му помогла, ма и крвљу својом, да је могуће било. Ну то небијаше у њезиној моћи. Храбрила га љубављу својом и примјером својим бодрила га на постојаност, учинила би све, само да забрави за час бар, кад је ш њом био, да је тужан прогнаник у пуствара сибирских.

Кад би кнез здвајао већ притиснут црним ударом, она би га племенита душа опорављала и тјешила, видала би му душевне и тјелесне ране љубављу и оданошћу безпримјерном. Никада се непотужки, ван на његову невољу, никада непожали ни с далека, да се одважила на тужан тај живот супругу си свому за љубав, што би избрисана рећ би с броја живих, баре у наображеном свиету. Како да чини, него што јој право и дужност? Да, узадовољила је срце своје, што је узела на се све тегобе и невоље, да буде равна супругу си, да ш њим трпи, кад се ш њим уживала достојанства и угледа. Ко што је била казала у Петрограду, сретнија бијаше овђе усриед тежке невоље и биеде, лишена и особне слободе, него л' посриед обилна блага и богатства, чега ужитак би јој огорчала успомена на тужна си супруга.

Кнегиња је Трубецкои прва била, која је правно јој припадајуће мјесто уз супруга си заузела, уз пркос противној вољи царевој. Ну неоста једина. Посље четири неђеље дана приспјеше четири госпоје, које се угледав у нјезин примјер такођер одрекоше свега, да могу бити уз супруге си своје у рудници, нуз невољне „несретнике“. Тјешила је сада једна другу, кад јим дозволио надзорник, да јим слободно састајати се, ако и рједко.

Кроз осамнаест мјесеца мучно бездушни надзорник племените те госпоје, а ове тријеле непоколебивом постојаношћу. Напокон умре надзорник. Насљедник му бијаше сдушнији, те је штовао узвишену ту оданост. Није јих напастовао нит јим досађивао, већ је сматрао за чланове властите своје обитељи. Та јим облакшица неби била пријала, да није добричина надзорник сваку могућу по закону полакшицу допустио и несретним супругом. Послао је и представку на поглаварство, да се одиеле сукривци уроте од лупежа, разбојника и убојица, с којима бијаху досада заједно. Требало тому додуше подуже времена, ну напокон ипак успије. „Несретнике“, који повриедише величанство царево, међу њима дакако кнеза Трубецкои и супруге оних двију госпоја одпремише на друго мјесто, гђе осташе да-

како у прогонству, ну неморадеше радити више у рудници. Овђе си кућу уредише удобно, по ћуди, у колико то могуће у Сибирији, па се и овдје показала женска оданост и постојаност у читавој својој красоти и дражести.

Зар да пјевамо славу јуначких ових госпоја? Да нам виле Омирове, једва да би доспјели славит племенитост и великодушје госпоја ових; примјера јим у повјестници једва да имаде. Име ће се кнегиње Трубецкои спомињати и славити, док буде свиета и виека, док буде женских душа, којим да се представља као узор вјерности женске. И теби љубезна штилице! стављам ето овај узор, да се у њега угледаш, те по њем поведеш у свом кругу, по околности својих. Нетреба ту Сибирије, нетреба ту толиких мука и јада, буди вјерна другарица супругу си свому, диели ш њим сваку коб, радост и тугу, па ето те сличне узору, што ти га насликах у ових редци.

* * *

Кнегиња се Трубецкои и двие оне госпоје вратише са супруги својими у мили завичај. Цара склону на ту дозволу управо криепост и постојаност ових госпоја.

Ivan Mažuranić.

(Slika na str. 88.)

Slavni naš „Gundulić“ nove dobe, Ivan Mažuranić, bivši kancelar hrv.-slav. dvorske kancelarije u Beču i pjesnik sve nadkriljujućega Čengić-age, rodio se u Novom, na kršnom hrvatskom primorju god. 1813.

Na Rieci polazio je gimnaziju, te je nastojanjem nekoga Csaszara, učitelja, Magjara, nekoliko baš liepih pjesmica izpjevao u magjarskom jeziku. Iz Rieke poslà ga brat Ante na mudroslovne nauke u Sombotelj, gdje ga tamošnji djaci, upoznav u njem veliki genij, postaviše ravnateljem svoga magjarskoga društva.

Kadno se god. 1835. nastojanjem zaslužnoga dra. Ljudevita Gaja probudi hrvatska samosviest, bio je Ivan Mažuranić marljivim radiocem na književnom polju, pa nam „Danica ilirska“ može mnogo liepih njegovih pjesama pokazati.

Svršiv pravoslavne nauke, bavio se kao odvjjetnik ponajviše u Karlovcu, gdje je 22. studenoga 1841. god. položio prisegu za gradskoga činovnika. Zadobiv podpuno povjerenje gradskih otaca, postane tu sirotinskim otcem, koju je službu obavljao točno i savjestno.

God. 1842. sastavio je sa Užarevićem i izdao „Njemačko-ilirski-slovar“, koj je na dobru porabu služio ljudem, bavećim se tek poniklom hrvatskom knjigom, pa se rabi marljivo i dan danas.

Ivan Mažuranić može se punim pravom nazvati prvim pjesnikom na slavenskom jugu; jer u tom ga nedostiže nitko, da pjeva nakon toliko godina sa proslavljenim Gundulićem „Osmanidu“, kojoj naš Ivan nadomjesti 14. i 15. pjevanje isto tako, kao da bi jih otac „Osmanide“ sám izpjevao bio. Književni vrstnjak A. Tkalčević, proučiv i ocieniv ova dva pjevanja, reče medju ostalim: „Misi Mažuranićeve su se tako visoko zamahnule, da se u nebeskih visina s Gundulićevimi sretno uliču. Prekrasan je u tom pogledu početak četrnaestoga pjevanja, a i ostale amo tamo vrlo zgodno razasute misli, koje nam u istih ovakovih nasljedovanji pokazuju posve slobodna i vješta umjetnika“, pa onda na drugom mjestu: „O jeziku, premda je Mažuranić dobro znao, što je u Gundulića valjana i hrdjava, sliedio ga je ipak u svem; jer je hotio, da mu bude što sličniji, pa to je tako savršeno postigao, da bi ova dva pjevanja držali za plod Gundulićeva uma i pera, kad nebi znali, kako i kad su sastavljena. Riečju: Mažu-

ranić je Sokorčevića daleko nadkrilio, a Gundulića dosta sretno dohvatio i tako pokazao, da bi se i sada mogle poroditi „Osmanide“, da krila naših pjesnika nepriteže olovo ozbiljnih poslova *).

Uzmimo zatim divni pjesmotvor „Smrt Smail-Čengić-Age“, koj je već u petom izdanju tiskom izdan i u više jezika preveden. I o tom reče isti književnik sljedeće: „Da nije naš Ivan ni prije ni poslje nikada perom pomaknuo

Ivan Mažuranić.

Risao F. Kriehuber.

po artiji, ova sama pjesma udarila bi mu dično mjesto medju korifeji na slovjenskom jugu!“ Vještaci zборе i sude o toj pjesmi ovako: . . . „Pjesma je po sebi narodna — ali kao da i nije, — dok najposlje naidjosmo, da je pjesma i narodna i umjetna zajedno: narodna po duhu i načinu, umjetna po jeziku uzvišenu, ali ipak narodnu i obrazovanu. Da je prva medj svimi umjetnima u svojoj struci, da je i sve narodne prestigla, da je čista mišlju i jezikom, kakove

joj struke neima u našoj knjizi — da je još i više: to nas oveseli, ali i želju probudi, da još takova što uzčıtamo s istih žica, bivši se i prije osvjedočili „Osmanom“ (14. i 15. pj.), da je tu živ izvor pjesmam“ *).

God. 1848. bio je Mažuranić u prvoj vrsti narodnih borilaca, te je izdao u Karlovcu knjižicu pod naslovom: „Hrvati Magjarom“, odgovor na njihove proglase itd. Osim toga napisà više članaka u Kušlanovu „Slavenskom jugu“.

*) Vidi: Ivan Franjin Gundulić, kritičan uvod od A. T. u drugom izdanju „Osmana“. U Zagrebu 1854., str. XXI. i XXII.

*) „Neven“ 1858. br. 14., str. 222.

Na saboru, iste godine u Zagrebu držanom, bio je kao poslanik občinah Cvjetković i Draganić. U odboru, koj je imao pod predsjedničtvom Mirka Lentulaja pregledati vjerodajnice, nalazimo i Ivana Mažuranića. On sastavi krasnu predstavku, u kojoj vrlo dobro opisà naše odnošaje naprama inim Slovenom. Radio je takodjer u odboru za uredjenje škoskih stvari sa svojim bratom Antom Mažuranićem.

God. 1850. postade naš Ivan generalnim prokuratorom za Hrvatsku i Slavoniju, pa naskoro zatim državnim nadodvjetnikom.

God. 1860. (24. prosinca) bude brzojavom u Beč pozvan i tu naimenovan predsjednikom dvorskoga dikasterija.

God. 1861. bijaše u Vinodolu izabran zastupnikom na sabor trojedne kraljevine. U tom se pretvorio dvorski dikasterij u hrvatsku dvorsku kancelariju i slavni Ivan Mažuranić postade prvim našim dvorskim kancelarom.

Iz političkih, kakvih li razloga bude god. 1865. dignut sa predsjedništva dvorskoga kancelara, te se uz previše priznanje povratio u Zagreb, gdje se u zabitnom miru odmara od dosta težkoga posla, što ga je svake vrsti do sada obavljao, čekajući bolju zgodu za umne i plemenite radnje.

Lahkoumna Emica

ali

mladost - norost.

Izvirna vesela igra v dveh činih.

(Napisal Ij. Tomšič.)

Drugi čin.

Prvi prizor.

(Prosto vravnana soba Nikomedova v hiši vdove Ane.)

Nikomed, (sedi pri mizi, piše list in sam s sabo govori):

„Dragi oče! Človečje srce v mladosti“ — e — to ne, oče bi mislili, da sem zaljubljen, to ne smejo vediti. „Dragi oče!“ — — Kaj čem zdaj? Glavni namen lista je ta, da mi s prvo pošto denarja pošljejo, — moram tedaj drugač začeti. „Dragi oče! Ker je v Zagrebu vse presneto drago, posebno pa pijača“ — oho — tega ne, pijača u Hrvatskej draga, to bi nekako neverjetno zvonilo, čeravno večkrat prosto kiselico plačamo po 40 krajcarov, ravno tako kakor Kranjci in Tržičani, ki skorej ne vedo, kaka je trta; o pijači tedaj nič, ker se že sama beseda „pijača“ očetu nebi dopala. Moram drugače obrniti. „Dragi oče! Krojači v Zagrebu so neznano navihani, Vaša podpora ni samo za krojače dosti“ . . . Hm, hm! Moj oče so pa tudi presneto navihani, vsako besedo premišljujejo pol ure, a to posebno od takrat, ko me je njihovo pismo iskalo po bogoslovju, ter se nazadnje njim retour poslalo z opazko, da pod tem imenom še nikolj nobenega bogoslovca v Zagrebu ni bilo. Mogli bi tedaj iz teh besed skleniti, da sem „Stutzer“, čeravno samí, dosti stari, radi nov frak po nedeljah oblečejo, ter si sive lasje s pomado namažejo; alj mati — ta bi kaj norela, ko bi take bebrala; rekla mi je večkrat: Nikelj, vse raje vidim, ko „stutzer“. Ne bo tedaj nič s tacimi besedami; če ho-

denarja, mora začetek drugačen biti. Kako čem? Vvod vendar le mora biti, — tje v en dan nemorem reči dajte denarja, ker bi oče že pri prvih besedah pismo v kot vrgli. Mora mora — biti vvod! — Hm, hm! (zamislí se in s peresom po papirju trka. Za nekaj časa vrže pero na stran vstane in semtrtje po sobi hodi, govoreč): Prekleta ljubezen! Ni mogoče vvoda narediti! Kako sem bil vendar srečen, ko o tej peklen-skej stvari nisem nič vedil! Kaka pisma sem znal sestavljati! Bil sem celi filosof! A zdaj, zarad te neumne ljubezni sem zmešan kod norc! Tako ne sme dolgo biti! Pozabiti jo moram! Naj si jo Tone ima! — Hm, hm! Ali na list ne smem pozabiti. (Izvlče ga iz žepa, pa ga poljubi i bere): „Dragi gospod Nikomed!“ Tedaj dragi, že to je dovoljen dokaz prave ljubezni. (Bere naprej): „Vaše petje me je tako ganilo, da Vas odslej iskreno ljubim“ — tedaj petje jo je ganilo! Da, da, — pevec sem res, hvalili so me že v ljubljanskej čitalnici, a očitna recenzija rekla je enkrat, da pojem z sokolskim glasom. — Pravi dalje „iskreno ljubim“. Iskreno to je dosti rečeno, to je dosti rečeno, to je vse, kar ljubezen zahteva. (Milo.) Iskreno, iskreno, draga Emica, iskreno tudi jaz tebe ljubim. (Bere.) „Toneta mrzim, ne sme biti nobene zapreke — vedno Vaša Emica“. I kaj čem več? Ako ga mrzi, res je vse, kar zahtevam. Pa besede: „vedno Vaša!“ . . . Tedaj vedno, vedno! Oh, da bi res bilo tako! Norec bi bil, da že kaj o njenej ljubezni podvojim. Emica je moja, pa basta! (Zamišljen hodi po sobi, za nekaj časa jezno in glasno). Ali vvoda, vvoda nemorem listu sestaviti! Da bi le ta nora ljubezen človeka tako nezmešala! (Čuje se trkanje.) Noter!

Drugi prizor.

Matevž. Janez. Prejšni.

Matevž. Servus, amice venerabilis! Quomodo?

Nikomed. Vse bi dobro bilo, ali —

Janez. Ali ministra ni doma, kaj?

Nikomed. To ravno ne, ali —

Matevž. Ali nočejo krčmarji zastoj pipe odpirati —

Nikomed. To ravno ne, ali —

Janez. Ali so oče od Vertheimove kase izgubili ključ —

Nikomed. To ravno ne, ali —

Matevž. Ali ga danes nisi še podiral —

Nikomed. To ravno ne, ali —

Janez. Cvenka nima, to je vse! —

Nikomed. To ravno ne, ali —

Matevž. (Jezno.) Prekleti, ali, ali, pa ali? I kaj ti je vendar? Nazadnje bom te res moral v norišnico dati! (Najde na mizi suho klobaso; brž se vsedeta Matevž in Janez k njej, razrežeta jo in jesta.)

Nikomed. (Gre na stran, sám za se.) Kako sta vesela, a o ljubezni še nič ne vesta! Nekdaj sem ž njima držal, šli smo kakor „Kleeblattel“ skupaj, prepevali smo lepe pesmice, a zdaj — kakor da bi odrezal. Vse je proč zavolj te preklete ljubezni! (Medtem pojedata una dva klobaso. Vstaneta od mize.)

Janez. Da imaš kapljico Svetojanca, bila bi južina za silo dobra.

Nikomed. Česar ni, pa bode.

Matevž. (Radovedno.) Alj imaš „beca“?

Nikomed. To ravno ne, ali —

Matevž. Spet je začel s tem poštalenskim ali. (Svarljivo.) Nikomed! zadnjikrat ti pravim: ne nori, sicer pri tej priči komedijo napravim, da celo mesto zve.

Janez. (Na stran.) Kojón resnico govori. On bi ga res v „narrenhaus“ spravil, al bi saj razglasil, da je nor.

Nikomed. Kredita imam, hotel sem reči.

Matevž. Boj se kredita! Brez denarja nikar'no piti! Janez, imaš tobaka?

Janez. (Izвлеče mehur iz žepa.) Ná!

Matevž. Posódi mi še „fajfo“!

Janez. „Fajfa“, žlica in žena se nikdar neposujujejo — pravijo Slavonci, ali pravo prijateljstvo večkrat izjemko naredi. (Dá mu pipo. Matevž jo napolni, prižge in kadi).

Matevž. (Proti Nikomedu.) Carissime amice! Povej ti meni, bode li konec enkrat tvoje komediji?

Nikomed. O tem bi moral tudi Toneta vprašati.

Janez. Pri mojej duši, če ti se res ne mešal! Povej nama, alj bode konec enkrat tem norijam, če tega ne razumiš, povej nama, alj ne bodeš skoraj postal pаметen? Pusti Toneta in Emico, pa se drži nas — tvojih iskrenih prijateljev!

Nikomed. Sklenil sem bil res napraviti že konec tem komedijam, ali te dni dobil sem novi dokaz, da me Emica res ljubi.

Matevž. To so sami lari-fari. Če te malo ljubeznivo pogleda, alj če se tvoje postavi malo posiloma nasmeje, misliš, da že od ljubezni nori, kakor ti. Nebodi

šaloborda, v tacih zadevah moraš biti prefrigan kod lesica.

Nikomed. Imam dokazov, dokazov iskrene ljubezni.

Janez. Jaz pa le še nemorem zgruntati, kaka je ta presneta iskrena ljubezen. Ljubijo se po mojih poštenih mislih le tisti ljudje, ki nimajo drugega posla. Fajfo zažgi, pa jus canonicum v roke, pa ti ljubezen ne bode v glavi!

Matevž. Vivat amice! Ti si res pošteni Janez!

Nikomed. Ali dokazi so tu, moj dragi Janez!

Janez. Emičini dokazi, pa značaj „prekletih grabel“ — je vse eno!

Nikomed. Imam list od nje, da me iskreno ljubi, a Toneta mrzi.

Matevž. Ne verjamem. Saj si že večkrat rekel, da imaš liste od nje, pa ni res. Košček papirja z dvema besedama, napisanima s svinčnikom, to po mojih mislih niso dokazi iskrene ljubezni.

Nikomed. (Izвлеče Emičin list iz žepa, pa ga Matevžu dá.) Berita in recita mi, da li imam prav! (Matevž in Janez tiho bereta list).

Matevž. (Dá mu list nazaj.) A, to je kaj drugega. Zdaj tudi sam verjamem, da te ljubi. Če si voljen Emico resnično vzeti, bodi pameten. Toneta s tem dokazom prav lahko spodrineš.

Janez. Lavabo manus meas . . . Najraje bi bil 100 milj dalječ od te stvari.

Nikomed. Kaj mi je storiti?

Matevž. Sám se bom zavzel, da Toneta spodrinenemo, a ti delaj, kar znaš. (Čuje se trkanje.)

Vsi tri. Ave!

Tretji prizor.

Tone. Prejšni.

Tone. Zdravo! (Dá Matevžu in Janezu rokó, a Nikomed otide k oknu.)

Matevž. Lupus in fabula!

Janez. Govorili smo o medvedu, pa je medved prišel.

Tone. Verjamem. Kjer je Nikomed, tam se gotovo o meni govori.

Nikomed. (Glasno.) In kjer si ti z Emico, tam se ogovarja in laže o mojej osebi.

Janez. (Za se.) Rad bi vedil, kakšen bo konec današnje veselej igri!

Tone. Lažljivcem ni verjeti!

Nikomed. (Jezno.) Pred Emico si me ogovarjal. Njenej materi pripovedoval si čudne reči o meni, ktere si Emica še povedati ni upala.

Tone. Jaz sem povsod le resnico govoril!

Nikomed. To resnico čem vediti!

Tone. Resnica je, da te Emica mrzi.

Matevž. (Zavpije.) Ni res, laž je! Jaz bi dokazal, da ga ljubi!

Tone. (Proti Matevžu.) Ti si peto kolo pri vozu. Ne česi se, kjer te ne srbi.

Matevž. (Jezno.) Dokazal bi, da ga ljubi.

Tone. Jaz tudi lahko dokazem, da mene ljubi.

Nikomed. Ni res, Emica mene ljubi.

Matevž. Tako je.

Nikomed. Jaz, alj ti, eden jo mora pozabiti.

Tone. Dobro je. Skusiva se!

Janez. (Za se.) Dete treni, igra je čedalje zanimiveja.

Matevž. (Pokaže Tonetu fajfo.) Ali vidiš to „fajfo“?

Tone. Neumno vprašanje!

Matevž. (Veličanstveno.) Tako gotovo, kakor se je tukaj v tej fajfi tobak v pepel spremenil, in tako gotovo, kakor je ta reč fajfa, in kakor je ta fajfa od porcelana, tako gotovo Emica Nikodema ljubi. Dokaze ti bom jaz pod nos prinesel.

Tone. Tvoji dokazi —

Nikomed. (Preseka besedo.) Niso vredni pišivega boba.

Tone. Lažeš!

Nikomed. Lažljivec si sam, dokler ne dokažeš, da je res, kar si pred staro govoril.

Tone. Govoril sem resnico. Emica te nikdar ni ljubila.

Matevž. (Zavpije.) Ljubi ga! To jaz vem.

Tone. Mora jo pozabiti!

Matevž. Emica Nikomeda neizrečeno ljubi. Tebe za nos vodi. Nimaš ni najmanjšega dokaza!

Nikomed. Moraš jo pozabiti!

Tone. Odločiva z duelom!

Janez. (Flegmatično na strani pipó polni, za se.) Naj me hudir vzame, če nisem na konec te igre razdoven.

Nikomed. Dobro je.

Matevž. Dobro; jaz in Janez sva priče.

Janez. K resnobnemu duelu spada še kak doktor.

Tone. Tega ni treba. Daj nama sablje.

Matevž. (Skoči v kot in privleče sablje.) Evo jih!

Janez. (Za se.) Da ni včeraj neki jurist pri Nikomedu sablje pozabil, ne bi se duelirati mogla.

Nikomed. Pomož Bog! (Izveče sabljo iz koríc.)

Tone. Korajža velja! (Izveče tudi on.)

Janez. Le glejta, da ne bo krvi, drugače se raje odnesem. (Za se.) O ti prekleta ljubezen ti!

Matevž. Stopita vsaki na en kraj mize in začnita resnobno! (Odide v kot, pa se vsede.)

(Naredita po Matevževem sôvetu.)

Janez. (Za se.) I kaj bo nek stara rekla? (Ravno mahmeta enkrat, ko stopi Janez k mizi, rekoč:) Predno se boj začne, povejta vendar poprej, zakaj se duelirata!

Nikomed. Da mene Emica ljubi.

Tone. Ni res, da Emica mene ljubi.

Janez. Po tem takem po mojih poštenih mislih ni treba duela. Oba si mislila, da vaju Emica ljubi, pa punctum. Moreta brez duela mirno in zadovoljno živeti. (Jezno za se) Tepico bi iz hiže stiral!

Tone. Začniva!

Janez. Počakajte malo. (Proti Tonetu.) Tedaj ti Tone praviš, da Emica tebe ljubi?

Tone. Jaz morem to dokazati.

Janez. (Proti Nikomedu.) Ti pa Nikomed trdiš, da Emica tebe ljubi?

Nikomed. Imam dokaze.

Janez. Tedaj oba imata dokaze. Vsak otrok tedaj vidi, da Emica oba ljubi. Vprašanje je samo zdaj to, kterega bolje in iskreneje ljubi, a da to zvemo, pokličimo jo gori, — stara mavha naj bo zraven! (Za se.) Bom jej jaz levite bral, kakoršnih še ni slišala.

Tone. To ne more biti. Stvar naj ostane med nami. Kdor bo ranjen, mora odstopiti, pa Emico mrziti.

Janez. (Za se.) Jaz jo mrzim brez rane. (Glasno.) Matevž, pojdi sem! (Matevž pride.) Si li za to, da se duelira? Večina naj odloči!

Matevž. Če sva dva za ne, sta dva za da. Glasovi so enaki.

Janez. Tak' skoči doli saj po Micko, pa je večina gotova. (Za se.) Imata butice, kod sam zlodí trde!

Tone. Jaz sem za duel. Šalo na stran!

Nikomed. Začniva! (Začneta mahati.)

Janez. Čakajta! (Proti Nikomedu.) Že nekaj bi te vprašal, potem se duelirajta, kakor dolgo hočeta. Bi li ti mogel zares dokazati, da zlodí — hotel sem reči, da Emica tebe ljubi? Dobro promisli, kaj boš rekel!

Nikomed. Precej, če je treba.

Matevž. (Za se.) Treba bo treba, če ne, res je komedija gotova.

Janez. (Proti Tonetu.) Tone, dobro pazi na odgovor! Bi li ti po svojej neomadežnej duši mogel tukaj našemu kolegijumu zares dokazati, da Emica le tebe ljubi?

Tone. To morem, alj tukaj nočem, ker ni treba. Naj se duelira!

Matevž. (Zavpije.) Treba je, mora se! Dokaži da te ljubi, alj se pa pri tej priči poberi. Šalo na stran!

Janez. (Obema vzame sablje.) Dokažita, alj pa vèn. (Za se.) Zdaj sem dobil malo več korajže!

Matevž. Nikomed ima list od nje, da te mrzi.

Tone. Laž je! Naj ga pokaže!

Nikomed. S pogodbo, da mi ga povrneš!

Janez. Če ga ne dá nazaj, spravim se jaz nad-nj. Sablje, ste pri roci. (Zaklene vrata. Za se.) Posekam zlodja, če ga neda.

Matevž. (Proti Nikomedu.) Daj list! (Nikomed ga da Matevžu.)

Matevž. (Dá list Tonetu.) Beri! (Janez se z sabljo vstopi za Tonetov hrbet.)

Tone. (Prebravši list, vrže ga na mizo, ter sem-trtje po sobi hodi. Za nekaj časa.) Hm, hm! Res je — ali —

Janez. Hm sem, hm tam. Tako je, pa punctum.

Tone. Emica vendar le mene ljubi!

Matevž. Že spet! Dokaži, alj pa ven! (Odklene vrata.)

Tone. (Da Matevžu drugi list.) Beri ta list!

Matevž. (Bere.) „Dragi Tone! Vaša zajokana beseda kaj, s katero ste me odhajaje iz naše sobe vprašali, tako me je ganila, da Vas bom odslej resnobno ljubila. Vaša

Emica.“

Janez. Ha, ha, ha! (Za se.) Zdaj se je neki obema v glavi zasvetilo.

Tone. Kaj je zdaj storiti?

Nikomed. Imej si jo! Od moje strani ne bo nikdar več nobene zapreke.

Tone. Stari sem rokó dal, da v nedeljo ženitbeni kontrakt naredimo, in da jo čez nekaj dni vzamem.

Nikomed. Naredi ga!

Janez. Jaz svojega blagoslova nevrzkratim.

Matevž. Stvar je svršena. Nikomeda smo predobili. Emica je Tonetova žena.

Janez. Punctum und Streusand darauf!

Nikomed. Jaz koj danes stanovanje odpovem, do nedelje odpotujem za nekaj časa v Ljubljano, da od moje strani pri tem činu nobene zapreke ne bode. (Za se.) Rekel bom očetu, da sem prišel zrak premenit.

Matevž. (Obema.) Dajta si roko! Premisliti si nesmeta. (Data si roko.)

Janez. Živila, živila! To je slovenski karakter!

(Pozorišče se spremeni.)

Četrta prizor*.)

(Soba vdove Ane.)

Emica. Kristina.

Emica. Drago mi je, gospa, da se zamorem enkrat z Vami na samem razgovarjati.

Kristina. Meni tudi, da ti vsaj poprej dober nauk dam, predno stopiš pred oltar, da se s Tonetom za zmiraj združiš. Le pazi, kaj sem rekla, — za zmiraj. Kakor si zdaj postelješ, tako boš vse svoje žive dni ležala. Stvar je, kakor slišim, gotova, a jaz sem zdaj tukaj le kod priča ženitbenega kontrakta. Vedi, da s korakom v ženitbeno zvezo postaneš mati, moraš tudi poznati dolžnosti, katere imaš kod žena in mati proti svojemu možu in svojim otrokom.

Emica. Jako Vam bodem hvaležna, ako mi te dolžnosti razložite.

Kristina. Prav od srca rada.

Emica. Izvolite se vستي. (Obe se vsedete.)

Kristina. Dolžnosti tvoje, draga Emica, res so velike. Hočem ti le nekaj v kratko povedati iz svojega življenja, pa lahko potem sama vidiš dolžnosti, katere prevzameš z svojim Tonetom. Bila sem 20 let stara —

Emica. Meni manjkajo še tri leta —

Kristina. Nič nedé. U 20. letu sem torej dobila moža. Bil je dober in pameten, le eno nečednost je imel: da ga je rad srkal.

Emica. (Za se.) Zdi se mi, da ga Tone tudi.

Kristina. Ko sem to vvidila, bila sem koj proti njemu mrzla in hladnokrvna; kadar je zvečer znal priti malo nasrkan domu, — naredila sem se v začetku, kakor da spim, pozneje sem pa vselej v vas k prijateljicam prešla, da me nikdar doma ni našel. To je bil dober lek za-nj.

Emica. (Za se.) Dober, dober; vmrl je revež v najlepšej dobi.

Kristina. Nisem trpela, da v sobi tobak žge. V početku sem ga svarila, ali vse zastoj. Po zimi sem okna odprla, ko je največ posla imel, a jaz sem se odnesla k prijateljicam v toplo sobo. Ker vse to ni pomagalo, mislim si, čakaj švedra, ti bom tobak posladila. Zrežem prav drobno nekoliko svojih lasí, pa mu jih zmešam v tobak. Že pri prvih dimih začel je tobak kleti in vzdihovati po pretečenih časih, ko se je v Hrvaškejši sadil, ko je vsak prosti kmet prav dobrega kadil. Predno je izpraznil prvo pipo, prihajalo mu je slabo, mrzel pot ga je prebil, vlegel se je in celi dan sem ž njim dosti opravila imela.

Emica. Kaj potem ni več kadil?

Kristina. Dva, tri dni ne. Pozneje je pa sobo spet zadimil, kakor poprej.

Emica. Tobak meni prav nič ne škodi.

Kristina. Saj meni tudi ne, alj nisem hotela, da mi mož smrdi po tobaku.

Emica. Teško je možkim to zabraniti.

Kristina. Večkrat sem ga vedila oestro kazniti. Če ni po letu ob 8. uri, po zimi že ob 6. doma bil, naredila sem se drugi dan zjutraj bolna, pa je moral brez zajutrnka biti. O poldne sem skuhalo žitno kašo, alj pa ričet, za kar sem znala, da ne jé. Po poldne sem šla k prijateljicam, pa me do pozne noči ni bilo doma. Verjemi draga Emica, to je dobro zdravilo za možke.

Emica. Verjamem, ali zarad taci malenkosti si jaz nebi glave belila.

Kristina. Kaj? Tedaj so to malenkosti? Tedaj boš ti svojega moža tje v en dan pustila, da dela, kar hoče. No, ti boš že prava žena. Moraš vediti, da žena tri stebre hiše drži, mož pa samo eden. Nedaj se nikdar! Moraš zmiraj pokazati, da si gospodarica in da nisi na svetu samo zavolj enega človeka.

*) Ker se ta prizor v času loči od tretjega, more se od tukaj vse do konca vzeti za sklep (Nachspiel) te igre.

Emica. V tem se popolnoma z Vami vjemam. Da sem le za enega gorela, nebi se ženitbo nič bilo. Rekla sem: „dva imam, ženitba je gotova“.

Kristina. Nadalje se nikdar ne daj po možu ravnati, da se z nobenim na svetu razgovarjati nebi smela. Če te sekira, zagroji mi se: zapustila te bom! pa boš vidila, kako bo krotek in miren.

Emica. Preveč sem prevzetna, da bi mož morda z mano gospodaril. Hvala Vam za lepe nauke, spoznala jih bom, kar bo mogoče; le mi še povejte... (sramežljivo) povejte mi, kar ste hoteli reči o otrocih.

Kristina. Za otroke lastnega izkustva nimam, ker nobenega nisem imela. Prinesla ti bom pa eno nemško knjigo, ktera „von der Erziehung“ prav dobro podučuje. V ostalem, vidile se bove večkrat, — jaz kod vdova, a ti kod mlada ženka — takrat se bove prav po domače pomenkovale.

Emica. Hvala Vam, hvala! (Poljubi jej rokó.)

Peti prizor.

Ana. Prejšne.

Ana. Tedaj je vse gotovo. Na vse strani kaže nam se sreča. Nikomed, ki bi ženitbi gotovo na potu stal, odpovedal je sám stanovanje pa je v Ljubljano odšel — kakor da bi mene vprašal! Vse tedaj gotovo, vse je dobro. (Čuje se petje „Hej Slovenci“.)

Kristina. (Hitro.) Kaj pomeni to petje?

Emica. Kje je petje?

Ana. Prišlo je nekaj pravnikov in uradnikov, prijateljev Tonetovih, da bodo pričé slovesnemu činu. Velela sem jim gori, ter sem jim poslala dobrega vina, da se okrepcajo, dokler Tone pride. (Proti Kristini.) Da so tukaj, moglo li Emico „ženirati“.

Kristina. (Resnobo.) Si li draga Ana vse dobro premislila, kar je tebi v teh okolnostih storiti?

Ana. Ni bilo treba dolgo premišljevati. Vse je njeno, kar imam, a ona naj me le hranita do smrti.

Emica. (Objame mater.) Draga mama!

Ana. (Objame Emico.) Ljuba kćerka. Bodi dobra, kakor si bila doslej! Ljubi Toneta, on te ljubi iz vsega srca, — o tem sem popolnoma prepričana. (Ozre se na uro.) Rekel je, da pride ob 3, le še dve minute manjkate. Drži se pametno! Ko pride, pošljemo gori po gospodo, danes mora vse židane volje biti. (Čuje se štoprot zunaj.)

Kristina. Kaj je to?

Šesti prizor.

Micka. Prejšne.

Micka. (Priteče v sobo, preplašena.) Jemnasta, ah gnädige Frau, kaj je to? Poprej so gospodje so schön gor peli, zdaj so pa vsi po štengah zbežali. Eden je nekak papir nosil; ko so na gaso prišli, hitro so vsi skupaj odšli. Ah, gnädige Frau, kaj je to, kaj je to?

Ana. Tiho! Le mirna bodi! Kaj neveš, da se gospodična Emica moží?

Micka. Ja, ja, nekaj sem slišala od Štimčeve France, k' pri birtu Lukežu služi. Alj zakaj so gospodje tako hitro odšli?

Kristina. Morebiti so Toneta zagledali, pa so pred — njega šli.

Micka. Ja, ja, gnädige Frau, kann schon möglich sein! Alj zakaj tako hitro — hitro — to ne morem zgruntat.

Emica. (Gleda skoz okno.) Zdaj so se obrnili v dolgo ulico, gospod Janez in Matevž sta drugam obrnila. (Nekdo potrka.)

Ana. Slobodno!

Sedmi prizor.

Pismonos. Prejšne.

Pismonos. Rekommandirter Brief, Frau Ana Šuntalović. Bitte Unterschrift!

Ana. Gleich! (Podpiše recepis.)

Pismonos. (Dá drugi list.) Fräulein Ema Šuntalović.

Emica. (Vzame list.) To sem jaz!

Pismonos. Empfehl mich!

Vse. Z Bogom! Adieu! (Pismonos odide.)

Osmi prizor.

Ana. Kristina. Emica. Micka.

Ana. (Odpri pismo in bere.)

Štovana gospa!

Ko bodete brali ta list, na potu sem v Požego, kjer me prav dobra služba čaka. Nisem voljen dalje ostati v Zagrebu, posebno pa voditi ljubezen z Vašo kćerko Emico, ktera že v svojej mladosti zna dva poštena prijatelja za nos voditi. Emici želim srečo z drugim, naj na me nikdar več ne misli. Vaš

Tone.

Micka. (Za se.) So ist's auf der Welt!

Emica. (Obupano vsede se k mizi.) Oj jaz sirota! (Ana in Kristina se začudeno pogledujete.)

Ana. Odkod je drugi list? (Vzame list in bere.)

Kristina. Hitro, Hitro! Morebiti si je premislil!

Ana. (Bere.)

Štovana gospodična!

Ker vem, da danes ženitbeni kontrakt narejate, vošim Vam veliko srečo, pa Vas ob enem spominjam, da v kontraktu obljubite tudi več vere in stanovitosti v ljubezni svojemu možu, kakor ste je proti meni imeli. V Ljubljani imamo dosti prav iskrenih domorodek. Prosim, da se v veselem domačem življenju večkrat na me spomnite. Jaz sem najno ljubezen za zmiraj prekrizal.

Vaš

V Ljubljani.

bivši učitelj

Nikomed.

(Prebravši list, proti Emici.) I kaj si za božjo voljo naredila?

Emica. (Proti materi.) Zmiraj sem le Vas vbo-gala in se po Vaših naukih ravnala!

Kristina. Torej ni z nobenim nič?

Ana. (Proti Emici.) Molči, draga hčerka! Bodi

mirna in pametna! Ta dva nista edina človeka na svetu. (Emica odide jojakoč; za njo obe vdove.)

Micka. (Za njimi govori.) Če dekle že pri dveh „durchfalla“, s tretjim je težko kaj! So gehts auf der Welt!

(Zagrinjalo pade. Konec.)

Dr. Jakob Radoslav Razlag.

(S podobo.)

Ko se je slovenski narod zbudil iz svojega duševnega spanja, narodna zavest se je le po malem razširjevala a ideja narodnosti se je le tu pa tam pokazovala.

Narodne može te dobe naštevati i njih zasluge hvalliti, bilo bi izpod mojega namena; le nekaj o narodnem gibanju v slovenskej marki naj tukaj kod uvod temu životopisu omenim.

Med cveticami, ktere so na pustej slovstvenej livadi slovenskej prve kličice pognale, bila sta med ostalimi slavna možaka, i sicer blizu Ljutomira pesnik Krempelj i v gornje-savinskej dolini narodni pesnik Lipold Rečiški*). Ni se toraj čuditi, da se je v okolicah, kjer sta omenjena narodna pesnika živela, zbudil dosti prije narodni duh, kot po družih krajih a posebno sta mnogo mladenčev za slovenščino ogrela pa tako v teh krajih k narodnej zavesti temeljni kamen položila. Med temi mladenči bil je tudi ljubljeneč štajerskih Slovencev Jakob Radoslav Razlag. Anton Krempelj, bivši župnik blizu Ljutomira in tam rojeni Stanko Vraz, dika jugoslavenskih pesnikov, bila sta vzrok, da je Razlag, kteri je v Radoslovcih, blizu Ljutomira dné 12. julija 1826. leta beli dan zagledal, že kot mladenč svojo delalnost za narodno omiko pokazal. Krempelj i Vraz sta že Razlagu kod nadepolnemu mladenču ljubezen do narodnega jezika globoko v srce vcepila; ona sta ga spodbujala do slavenskih jezikov sploh ter ga vabila do narodne delalnosti.

Leto 1848., sè svojimi narodnimi idejami, ki je zdramilo po milej Sloveniji duševni napredek a vnete može i mladenče sebralo pod narodno zastavo, — dalo je tudi našemu Razlagu priložnost, da svojo iskreno ljubezen do slovenskega naroda pokaže.

Radoslav Razlag obiskoval je male šole i gimnazijo v Mariboru, modroslovje i pravoslovje pa je dovršil na vseučelišču v Gradcu, kjer je tudi leta 1854. doktor obeh prav

*) Životopis Krempeljnov bo letos „slovenska matica“ na svitlo dala; pesmi Lipoldove pa, ki jih je pokojni na stotine lastnoročno spisal, čakajo belega dana pri Lipoldovej rodbini v Mozirji. Upati je, da se v kratkem natisnejo.

postal. V Gradcu bil je Razlag do leta 1862. odvetniški vajenec i ob enem začasni učitelj slovenskega i hrvaškega jezika na višej realki, ter prestavljalec štajarskega deželno-vladnega lista. Leta 1862. namestili so Razlaga za odvetnika v Brežce, kjer se še sedaj razun svojega poklica peča z umnim gospodarstvom, ker se je tudi v tem predmetu na tehniku v Gradcu izuril.

Ozrimo se zdaj na Razlagovo delalnost na narodnem polju i pogledjmo Razlaga kot odvetnika, pisatelja i politikarja.

Kod odvetnik slovi ne le samo med štajerskimi Slovenci, ampak tudi po družih slovenskih krajih, kakor nam zadnja „sokolska“ pravda v Ljubljani priča, pri kterej je bil Razlag zagovornik obtoženih „Sokolcev“, kjer je izvrstno svojo zmožnost kod zagovornik pokazal. Razlag je v vsacem obziru izvrsten pravnik in obljubljen govornik. Bil je on prvi, ki je v svojej pisarnici začel slovenski uradovati; zato pa tudi hodijo od vseh krajev mile Slovenije k Razlagu ljudje po sověti pomoč.

Kod slovenski pisatelj je on med prvimi našimi književniki; on ima slovenski jezik v svojej moči kot malo kdo drugi a vidimo ga tudi na različnih oddelkih slovenske literature delajočega. Razlag se je sčasoma izuril v vseh slavenskih narečjih, ktera je že pred 18. leti v en edini književni jezik zlivati skušal, dobro vedè, da Slaveni ne bodo imeli dostojne veljave, dokler nimajo enega književnega jezika. Že leta 1851. izdal je „Zvezdice“, l. 1852. prvi tečaj in leta 1853. drugi tečaj jugoslavenskega zabavnika „Zora“. Leta 1862. izdal je strogo juridično knjigo „Slovenski pravnik“ a leta 1863. „Pěsmarico“.

Razun tukaj omenjenih večih književnih del Razlagovih, spisal je še večje ali manje sestavke različnega zadržaja, ki so po vsih slovenskih časnikih raztrošeni pa nam kažejo vsestransko omiko našega Radoslava. Pokazal se je tudi na liricnem polju z velikim vspehom; obžalovati je samo, da so zdaj njegove strune čisto utihnile. Razlag ima tudi veliko zaslug za ustanovljenje „slovenske matice“, kterej je od prvega časa odbornik.

Kar se Razlagove politične delalnosti tiče, omenjam pred vsem njegov neomadežen, čist značaj, kteri ga visoko

stavlja nad mnoge slovenske politikarje. Leta 1865. bil je vkljub prizadevanju ljutih nemškutarjev enoglasno od Celjskega volilnega okraja v štajerski deželni zbor izvoljen i

ako pomislimo, da je v graškem zboru enega samega enakomislečega poslanca — hrabrega Hermana — našel, gotovo se moramo čuditi njegovej hrabrosti, s katero je zago-

Dr. Jakob Radoslav Razlag.

Risao F. Kriehuber.

varjal narodne pravice svojih volilcev. Njegovi govori so mirni i pomišljeni i ravno zarad tega globoko segajo v srca poslušalcev.

Akoravno je Razlag z veliko večino deželnih poslancev čisto različnih političnih misli, vendar mu nobeden ne more spoštovanja njegovega političnega karaktera odreči. Slovenci so pa tudi spoznali veliko veljavo Razlagovo, ter ga leta 1867. z ogromno večino zopet za svojega poslana iz-

volili. Drugi slovenski poslanci v štajerskem zboru namerjali so Razlaga v državni zbor izvoliti, pa nemška večina k temu ni pristopila, kar more vsacemu Slovencu jako žal biti.

Upajmo, da pridejo še bolji časi za nas i gotovo najdemo Razlaga kod pravega voditelja štajerskih Slovencev na najdostojnijem mestu, a k temu — pomoz' Bog!

L. M.

Sreća u nesreći.

Izborna pripoviedka.

(Ferdo Babić, Ravnogorski.)

U njekoj kući maloga primorskoga grada S* stanovala neka Božo Morić sa suprugom si Maricom i više dječice. Kao što se svaki čovjek podade il ovoj il onoj strasti, podade se naš Božo pijanstvu, koje mu je prouzrokovalo ne samo mnogo štete, nego i mnogo kućnoga nemira. Kad bi se vinom omamio, stvarao bi u kući čitav pakao, a jauk i plač siromašne dječice ustavio bi mnogoga mimo idućega, da se nasluša kletava i psovanja, rugla i sramote. Supruga mu Marica mišljaše, da će ga svojim ukorom povesti na bolje put, te bi ga svakom takovom prigodom podučavala, pa i izgrdila i opsovala, al sve uzalud, — odtuda samo veći nemir, veći nazadak u poslu, veća nesreća. Božo bijaše svoje glave, pa se nehtjede svojoj Marici pokoriti, već joj vraćae sve veće žao za sramotu.

Radio čovjek, što mu drago, nevidi li željena uspjeha, rado promieni svoje namjere, te nastupi drugi put, da pokuša, nebi li novim putem bolje uspjeo. Tako i naša Marica. Psvokami nemogaše Bože savladati, pa se zato posve promieni, upotrebiv drugi način, koji joj imade bolje prudit. Liepa rieč, veli se, otvara i gvozdena vrata; liepim načinom možeš sve izposlovati, a ružnim nigdje ništa; s liepim dakle načinom poče Marica oko Bože, a moj Božo i sbilja prestao pijančevati, te se oboje poprimito svoga gospodarstva, što je iole bolje moglo. Kakogod kamen do „kamena palača, zrno do zrna pogača“, tako se imućstvo njihovo svakim danom množalo, a božji blagoslov povratio se u njihovu kuću.

Božo uzē s ono nješto prištedjena imetkao zametat malu trgovinu; prekupljiavao bi lies i preprodavao ga Talijanom, pa takovim malenim gospodarstvom napredovao bi tako, da tudje pomoći nije trebao, a to je ponj tim koristnije bilo, pošto bi ga novac na mjenicu uzamljen, gotovo upropastio, kao i mnoge druge; jer plaćati silne postotine, nije bome šala, niti može trgovina pod takovimi okolnostmi napredovati. Božo zadovoljio se dakle i malim dobitkom, samo da si svoju obitelj od dana do dana prehrani i uzdrži, a toliko bi uvijek dobio; kadkada i više. Ženčica mu se bavila takodjer prekupljiavanjem i preprodavanjem sitnarija i tako si uzannom radinosti urediše mali dućančić, u kom se svega po malo naći mogao. Život im se znatno olahkotio.

Godje je ljubav i sloga, kućni mir i poredak, raste blagostanje kao gljiva iz zemlje, svega si čovjek prištedi, pa ničesa neoskudjeva; kad dvie sile jednako posluju, dà bome da gospodarstvo unapriedi, a kućno se

stanje poboljša. Liepom štednjom prigospodarili su si s vremenom kuću, a „svoja kućica, svoja voljica“, veli naša rieč: liepo ti je čovjeku pod svojim krovom prespavati; al naopaku onomu, koji neima svoga kućišta ni ognjišta. Uz sve to kupi Božo malo po malo i vinogradić, gdje se mogao ljetom zakloniti od žege i u prijateljskom razgovoru popiti po koju čašicu vina-dalmatina.

Tko trguje, stupi u savez i poznanstvo s raznimi muževi, i tako se Božo upoznao s njekim Jakinjaninom, koji bi se, doploviv u luku, svakiput udomio u njegovoj prijateljskoj kući. Višeputa znao bi Jakinjanin dovesti i svoga sina Luigija i kćerku Marietu u Božinu kuću, u kojoj bi po mjesec i dva dana ugodno provodili. Takova medjusobna udvornost sklajplja uvijek čvršću i tesniju svezu prijateljstva.

Božo Morić imao je sinka Janka. Prva mu bijaše briga, da ga priuči trgovini, te da svoju otčinsku namjeru jednom oživotvori. Buduć da u mjestu nebijaše trgovačkih škola, uzē vješta učitelja u kuću, da ga poduču u najpotrebitijih trgovačkih predmetih, t. j. u točnu i hitru računjanju, u vodenju knjiga itd., te bi danas sutra bilo Janku moguće uz otčino nadgledanje trgovinom upravljati. Premda je otac na sinka Janka svu pazku uložio, Janko ipak ostade Janko: lienčina i nevaljanac. Učitelj je svakojako nastojao da mu što utura u glavu, al badava; on je volio učevno vrieme uza morskū žal, klatareć se, sprovesti, nego li crpiti nauke za kasniji život toli potrebite. Zabrinutomu ocu nepreostā drugo, nego da sasluša učiteljev savjet, te da sina odvede u grad, gdje bome bijaše privatna trgovački zavod i tu, neimajuć prilike do igre, priunuo bome Janko uz knjigu. Tri godine prodju, a naš Janko dovrši trgovačke nauke dovoljnim uspjehom. Otca to veoma veselilo, što mu je sin ipak na dobro okrenuo, te ga pozove na njeko vrieme kući. Došav kući, pomagao je njeko vrieme u otčevu poslu, a za kratko pohtjelo mu se svieta vidjeti i odluči u sviet, da se u trgovačkoj struci tobože bolje usavrši. Putovao je amo i tamo, vidjeo i zla i dobra, pa se napokon smjestio u jedan dućan u Zagrebu.

Njeko nedjelje sastane se mnogo trgovačkih pomoćnika, medju kojima bijaše i naš Janko, na večeru. Tu se jelo, pilo i pjevalo po starom brvatskom običaju; nazdravljalo i ovomu i onomu, dok se družba malo ponapila. Izenada udje u krčmu njekoliko djaka, mislećih, da dolaze medju svoje drugove. Sa medjusobna bockanja, porodi se bome i kavga. Djaci nekako okret-

niji od onih, izčepušaše njekoje pošteno, a medju ostalimi i našega Janka. Ta kavga prouzročila je njeku mržnju medju ova dva stališa, i time se naviestio gotov rat. Buduće nedjelje eto ti i opet junaka na osvetu, al u zao čas — jer čim bi se počeli klopiti, dojuri straža i uhvati njih trojicu vikača, sve sámih trgovačkih pomoćnika a medju njima i junačinu Janka. Djaci se znali za dobe mudro ukloniti, pa nikomu ni petka.

Nesreća htjedè, te je Janko imao batinu, na kojoj bijahu urezana njegova početna slova J. M. (Janko Morić), pa je ista s njim zajedno, sva krvava, uhvaćena i sudu izručena. Kod iztrage padè sva krivnja na Janka, jer se drugomu nijednomu nije moglo nigdje ništa dokazati; njegov „corpus delecti“ osudio ga sám. Kud će kamo s nesretnikom — već u vojnike.

Iz županijske kuće vodjahu dva vojnika pod puškom najljepše doba mladića, koj je medju njima mirno išao k dotičnomu vojenomu povjerenstvu za unovačenje, gdje ga upisaše i bez milosti zaprisegoše. Tužni Janko postane dakle vojnikom u domaćoj, za onda Radoševićovoj pukovnji.

Stari Jakinjanin, dolazeć medjuto češće do svoga prijatelja Bože Morića, posjeti tužnoga oca naskoro iza toga žalostnoga događaja. U razgovoru upita Jakinja-

nin znanca si o sinu mu Janku. Otac, uzdahnuv, izvadi tronuta srca iz džepa pismo, koje mu tu neugodnu viest priobćilo, te čita:

„Vaš je sin, sbog ekcesa, u kom je prisustvovao njeke noći sa djaci, na harmici uhvaćen, i zatvoren, a sutradan dadè ga gradsko vieće u vojnike“.

„Jao si ga tužnom meni“, poprati otac ovo pismo; kad sam prviput ove redke čitao, mislio sam, da će me kaplja udariti. Mene mora s ovoga svieta nestati“.

„Umirite se, prijatelju mili“, odvrati Jakinjanin, „isti udes stigao je pred nekoliko mjesecih i mene. I moga sina Luigija, kojega dobro poznajete, uzeli su u vojnike, te je morao na vrat, na nos, kao jedinac, ostaviti oca i majku i odputovati k svojoj pukovnji. Žalostno je to, al pomoći neima! U nas novače na silu; sve što može pušku nositi mora pod oružje. U gradovih nečuješ ništa drugo, nego zveket oružja i krzanje konja: biti će, što još nije bilo. Meni se sve čini, da će se Talijanska zavojštiti s Austrijom; pa onda tko zna kad se vidimo: kada il nikada!“

Što je Talijanac kovao, kako se potajno i pogovaralo, to je naskoro došlo na vidjelo.

(Dalje sledi.)

PJESNIČTVO.

Umjetne pjesme.

Zale od Igrane *).

Junačka pjesma.

(Grga Urlić - Ivanović.)

Tek s' iztoka zarudjela zora,
A Vlašići vinuli zapadu;
Kliknu vila sa Susvieda ¹⁾ gorda,
Kako kliče razliega se gora
I sinje se potreskuje móre,

Sinje more pitoma Primorja. —
Gle, nekliče da pozdravlja dana,
Il da mami ribe plieskavice,
Il da roči kolu posestrime, —
Već da budi na oprez junake. —

Junačke su na odugu glave,
Na odugu vjeri — zavičaju,
Kao što je nužno tada bilo.

Vrieme biše kada neman turska
Sa iztoka zapad okupila,
Zdunula se u pomamnoj strasti,
Poplavila puke i narode,
Poharala carstva i države,
A na poraz krštenu zapadu.
Čim su kralji na neslogi težkoj —
U ludosti snage prelomili,
Muratim se u tren slakomilo,
Orkani se sa Muratim gode:
Da opuste taj perivoj svieta,

*) Zale od Igrane, bio je silni junak XVII. vieka, koj je na bojnem polju dielio slavu s Jankovićem i Vučkovićem; žalibože ob ovom junaku još javna ništa nije pisano. Isti Milovan mimogred spominje ga, dočim o Zali naš puk pjeva kô o Kraljeviću Marku.

¹⁾ Susvied, najveći vrhunac Biokova, na sjevero-iztoku Igrana.

Nek je leglo prokletomu skotu!
 I prve jim podlomili grane.
 Memed kucnu na bečkijeh vratih
 I budimska topom razorio.
 Bajazet je Mletcim zagrozio. —
 Sâm Biograd odbija čopore.
 Već Sulejman Ugarsku podlomi,
 I šest puta mašio se Beča,
 Nebi li se tudjer udomio.
 Podstrekali velike gradove,
 I svih sedam uzprednulo kralja.
 Pak se jali za porazom vrše . . .
 Mletci plaču, Cipra i Kandije
 Zaprlj su u Bojanu Turci —
 Mala Grčka slobodicu brani,
 Vaj! Carigrad u Turčina pišti! . . .
 Polumjesec tavnii ga ovio —
 Neka kuka dok mu sudba sudi,
 Dok Slovjencu cviet za kapom bude!
 Nakon jada, boja žestokoga
 Pade Srbin i Bugarska pade,
 Klonu Bosna, sâm se Hrvat bori,
 Dalmatinsko bori se Primorje
 I Kotori gnjizdo sokolovo.
 Krv se lije niz dole, niz gore,
 U alaje na Primorje suču
 Jer jim divno na otoku stalo;
 Pa se Kuno i Indijel roče,
 Dok je jedan nifer u vezira,
 To da jim je u plien postojbina!
 I s naponom silom udarila
 Turska vojska kao pčela rojna:
 Neima puta, nit rudine meke,
 Neima klanca, nit ljuteža tvrda,
 Gdje se nije kreševo dielilo.
 Crna smrt se gnjevno razpalila,
 Crna smrt se prostirala listom;
 To trajalo za dugo zemana,
 Trajalo je za dva mužka vieka,
 Trajalo je i jadi su bili,
 Jer se sila pred junačtvom skrši.
 Nije šala, kad se branit mora
 Svoj amanet i svietinja ciela
 Na zavjetu i majčinu mlieku,
 I silovne nadbijati Turke
 Kao guje u procjepu gnjevne!
 Kostanići, Zale, Tašovići,
 Kosovići i s njima Kačići,
 Šurivode i Ivanovići,
 Crnobori i Tomaševići,
 Brkljačići, Delimarkovići:
 Liepa kita primorskih vojvoda,
 Domovini u har doživila, —
 Nek se dići neka se ponosi.
 Dok je Slava i Srbo-Hrvata,
 Nek Turčinu ubitačno bilo,
 U zô čas se sprema četovanju,
 Da savije ukraj mora gnjezdo. —
 S Biokova jer poruča vila:
 „Kanite se na Ostrožac²⁾ poći,

²⁾ Vrletni i tiesni klanac izmed Igrane i Drasnica, gdje Zale s pobratimom Tadijom Ivanović-Urlićem više puta hame-tom poraziše Turke. Turci su na ovaj klanac čestokrat udarali, a Zale, nesamo da jim je hiljadu jada zadavao, već je viešto i mudro sve Primorje s Makarskom proti istim pobunio.

„Nesita je u moru grobnica.
 „Sa Jurićem zarekô se Zale,
 „Vratit će vam žao za sramotu,
 „Za jabuku po sto će jih ubrat;
 „A Zale je strašan na poprištu.
 „I valjan je bome u počeri:
 „Umje pute do Popova-polja,
 „I podobro Lievno i Županjac,
 „A još bolje Mostar i Ljubuški.“
 Pamti vilu od Bosne vezire,
 Upamtio i dva i tri puta,
 Nebi li mu sreća pomladila?! . . .
 Prvom svladan u Bosnu umače, —
 Drugom, trećom izgubi opanke,
 Brez svojizih trinajest hiljada
 Sunovrat se u gori sahrani.
 Nek spovieda Kadam bosanskijem,
 Kakovi su medjer tamo vuci, —
 Kako P turske ukidaju šiške,
 Na poprištu i u gori ljutoj.
 Grdno pašam vojštit dodijalo:
 Jao pomagaj, svetče Muhamede,
 Kauri ti barjak oboriše,
 Sa vrletne na Norinu kule!
 Valja bježat gradu Jedrenetu.
 Valja bježat i ovikli biegu —
 Valjda cieniš nije šale tudjer,
 Kad jih kući jedva deset dodje
 Od stotine što se u boj spremi,
 Sve sakato, grdno i ranjeno.
 Već spamtiti u Primorju kule,
 Zapamtiti Staze i Dubaca³⁾,
 Zapamtiti Gradca i Rilića⁴⁾,
 Zapamtiti klance i skokove:
 Na Eminu kolo se ovrši,
 Palo njima kolo na prokletstvu!
 Pošto tako izteklo je vrieme,
 Pošto viek se izkosio krvni,
 A na zamak zamaklo nasilje; —
 Nek bi stali oti gorki jadi,
 Koji-no su uvijek tako težki —
 Gdje jih zlobne utilore duše.
 Daj kaži nam sa Susvieda vilo
 Komu jutros na prijavi ranoj
 Tako gromno pjevku ponamjeni?! . . .
 A tvoj pripjev nikad zalud nije,
 Ili jade il veselje sluti,
 I junaka na bojište budi,
 Da zakloni od potrage glavu,
 I junaku da junaka brani,
 Jer je vojno u nevolji strašnoj —
 I junaku, da siroti nježnoj,
 Što je Turkom sprenula nasilju,
 Da priskoči dvoru zarobljenu.
 I junaku da četu priprema,
 Jer su kule Turci obsjednuli,
 Te zbigove primorske slobode,
 Oko kula tope naperili.

³⁾ Staza, klanac više Podgore. Dubci više Vrulje na omaku Biokove, izpod Zadvarja, gdje je, kako se priča, bosanski paša u bjegu izgubio opanke.

⁴⁾ Rilić, više Zaostroga. Gradac, danas liepo miestance, glasovito, jer odbi junački 40 hiljada Turaka pod pašom bosanskim, gdje se vitežki odlikovaše knez Jurić sa Ciste i Fratar Smoljanović Vidi Kačića —

Pa je njima na odugu tvrdu,
Preko gore zapratiti Turke
Il se vjeri odvjert zakletoj! . . .
Vila pjeva gromno, glasovito,
Koga htela, toga sukobila,
Zbudila je za strašna mejdana
Nek predvodi ljutoj četi brzoo,
„Bože zdravlje, da mi već vidimo,
„Kud će četa prije zore rane,
„A pred četom junačina glavni?
„Na čije će ukročiti trage
„Čije li će odrubiti glave?! . . .
Knjigu piše Babiću Asane
Od Mostara na Neretvi mutnoj,
I tura je na Primorje lomno,
A na ruke Jurićeve⁵⁾ majke,
Ovako je Ture govorilo: —
„Oj pomajko, Jurićeva majko,
„Puštaj meni pitomo Primorje,
„Gdjeno raste vino i maslina,
„Zeleni se rek bi gora bajna,
„S pramaljeća o Gjurgjevu danu,
„Da ga paši za jabuku dadem,
„A paša će caru čestitomu —
„U ljubav je caru omililo!
„Tebi dat ću Lavčanj do Vitera,
„A na poklon pò primorskog blaga;
„Tvom Juriću za čast pašovanje,
„Za života u carevoj vojsci.
„No ako mi uzkratiš Primorja,
„Sakupit ću silnu tursku vojsku,
„Hercegovce ljute zakoljice,
„Do petnajest hiljada junaka —
„Što na lomnoj su mi Crnojgori,
„Sa dvadeset velikih topova,
„Na dvadeset velikih džemija.
„Pojurit ću niz Neretvu mutnu,
„I utvrdit tabor pokraj mora,
„Kule ću ti topom razoriti,
„Sve Primorje vatrom popaliti,
„Tebe staru konjem pogaziti.
„A odatle do tvrda Igrane,

⁵⁾ Previdjeno je jur u kritičnoj razsudi, da što se tiče poviestničke važnosti, osobito vremenoslovne istine, bilo to u pjesmi il prostopisu, Kačić mnogo toga sakati: tako n. pr. koliko bi se odnosilo na ovu pjesmu, — on veli (vidi pjesmu vitezova primorskih) — Zale i Tomica, da su bili suplemeni, dočim je sve inače.

Danas od Zalina Korjena proizlaze Lovići, a od Tomice Palikuće u Igranè. Takodjer Milovan tvrdi, da je Babića Asana pogubio Grgur Miošić, što je uprav protuslovno poviestničkoj istini, jer koliko sam mogao razabrati sa listina i po pučkom pripoviedanju, vjerojatno je Babić poginuo od ruke Glamuzinove nad Skoku više Gradca. Možda je bio Asan Babić drugi ovoga imena, jer i doba čina Grgureva nesudara se s mojimi bilježkami.

Golema je šteta, da Milovan, čestokrat preko istine hvaleći svoje Kolinoviće, nije se sjetio, da potraži potomke toli slavne i toli zaslužne po vjeru i domovinu obitelji knezova Jurića, koje evo ja spominjem u koliko to po Kačiću dostižem.

Poslie, kako se Kačići zavadiše sa Zagarijam u Ugarskoj, dva od te obitelji naseliše se u gornjem Primorju, kojim uprav ni Lucio nedokazuje imenà. Probitačno je, da su bili Vukmir i Dragan.

Od Dragana Vukašin, od Vukašina Vukmir, od Vukmira Mikleuš, od Mikleuša, Ivan, od Ivana rodi se Jurić, od koga knezovi Jurići ili Jurićevići. Jurić imao

„Uхватit ću Zalu haramiju,
„Jer je caru gore dodijao
„Nego ajduk Janković Stojane.
„Odvest ću ga bielu Carigradu,
„Da mu sudi care i vezire,
„Palit ću ga mukam svakojakim
„I živa ga nabiti na kolac,
„Nek se Vlašćad službovat nauči
„I poštovat Turke gospodare.
„Nam je raja od Allaha dana,
„Da nas dvori i da dinu služi.
„I dosad smo Vlase svrstovali
„Vele gordije i puno silnije —
„Po Srbiji i po Bòsni ravnoj —
„I Vas ćemo vjera vi je tvrda.
„Gotovi smo s vami zaratit se.
„Što se Zale po primetih tvrdi,
„A od dužda podporu dobiva,
„Ino Vlašće muti i zlokvari,
„Na ino mu sprava u potaji,
„Ono hule past će nam u ruke.
„Dosta mu je jaka četovanja,
„Dosta kvara počinio Turkom,
„Dosta bula u crno zavijo
„Dosta turskih glava odvalio
„Dosta mladih kada odvodio!! . . .
„No i to nam žao nebi bilo,
„Još na silu i na tursku vjeru —
„Sve jih krsti, krstom latinskijem;
„Pa kad jih je tako občinio
„Umeće jih Vlasim za ljubovce
„Neka Turkom trag u braku prhne!
„Još se hvali kaursko kopile
„Da će paši Mostar preoteti,
„I navabit strašne Crnogorce,
„Silnog cara s Bosnom zavojštiti.
„To bi jedva na šake mu bilo: —
„Ali nam je kršna turska sila,
„Ali nam je Krnje i Zelenka⁶⁾
„Ali nam je tvrda Ljubuškoga
„Štono pali na primorsko more,
„Neboji se dužde ni cesara —
„I bedeni bijela Trebinja

je četiri sina, ovi slavno vojevaše proti Osmanlijam. Dva pogiboše u boju, na Humcu pod Ljubuškim. Ivan najmladji brat, poradi razpre s bratom Radošom preseli se u Igrane i s njim izumre obitelj. Samo se znade, da je s Delimarkovićem, Alačim i Vukušićim iz Drašnica hrabro vojevao. I danas vide se ruševine stare kule Jurićeve na Mravin-cim, izmed Igrane i Drašničkoga kolednika.

Od Radoša rodi se Jure od Jure Nikola. Ovo je Nikolica, o komu ja pripoviedam. Od ovoga rodi se i na brzo umre Stjepko, a od njega zadji Nikola, s kojim se završi i izumre pravi ogranak knezova Jurića.

Ovaj imadjaše jedinicu kćer Andjeliju, glasovitu sbog njezine lepote, o koju zavadiši se, krasni Ljubomir Kostanić, od dvajest ljeta i Dragimir Miletić s Vrgorca, sukobivši jedan drugoga nad Derveničkim kastelom, iznad svetog Jurja, pobiše se, i oba ostadoše mrtvi, a Andjeliji od velike žalosti srdce puće. O ovom događaju Krunoslav Zlatović spjevao je liepu pjesmu, na temelju pripoviesti i jedne knjige latinskim jezikom pisane, dne 24. rujna 1661. od Iv. Luke Smoljanovića Fr. Petru Perić, biskupu Makarskomu. Ali žalibože ova liepa i zanimiva pjesma još nije ugledala svjetlo. . . . Zamirno je, da barem na ovu nije otac Antun Lulić nabasao! . . . Quod natura dat, nemo fert!?!? . . .

⁶⁾ Topovi na Mostaru, glasoviti radi ogromne veličine u ono doba.

„Gdjeno neima straha ni za dlaku.
„A mi jesmo kadri i sposobni,
„Dok nas jedan u cara imade,
„Sve u vojsku na Kaure dići.
„Čuvat ćemo bijele palanke,
„Opasati ubojite čorde,
„A na diljku ciljati Kaure
„Sve za čistu vjeru Muhameda
„I za turske pogrebene glave.“
Za malo je povriemilo vrieme,
Hitra knjiga ka Lavčanju stignu
Baš na ruke Jurićeve majke.
Knjigu prima sjeda zatočnica,
Knjigu štije pa joj se nečudi,
U Turčina vjek je hvale dosti,
A junačtva malo je i snage.
Pošto tanku knjigu proučila
Odma kiti drugu poprijeko:
„Oj posinko Babiću Asane!
„Liepo kitiš kao ženskoj glavi,
„Eda bi ju tako ustravijo?!
„Čuješ Aso, zla mi nedojadi,
„Neplaši me prija boja crna.
„U har tebi blago i bogatstvo
„U har tebi divno pašovanje
„A na sreću zareka junačka!
„No čuli me, pašina dostašo!
„Da mi daješ ravnu Romaniju,
„Da mi daješ sve carevo blago,
„Nebi zere odbio Primorja,
„Nebi moje vjere pogazio
„Pa mi svoje narinô koljeno.
„Ej jeda li sreće za kušanja
„Te okove sila ponijela
„I čili ste na desnici Turci, —
„De! hodite, a nekanite se,
„A na naše krše jadovane.
„Imam i ja do tri čete ljute
„Sve junaka mrkih, biranijeh,
„I pred njima glasiti junaci,
„Što no za strah nikada neznadu,
„A udrīt će, jer nežale smrti.
„Pred prvom je Jurić Nikolica,
„Možda si ga upamtio, Aso!
„Kad podavno hćaše na Primorje,
„Pak ulomi na pô puta zube,
„Jedva glavom u goru zamače.
„Pred drugom je Tomašević Gjuro,
„I bjelobrč Glamuzina Joko,
„Što no ti je bradu ogulio
„Na zelenom polju Ljubuškomu,
„I na milost pustio te živa!
„Pred trećom je Zale vojevoda,
„Što te jedna i u javi stravi:
„Medjet Turci, Vlašće me pogubi!
„I još, čuj me, Babiću Asane,
„I doslje su kupile se vojske,
„Na stotine barjaci se vili,
„I sileni pohodili Turci,
„Al Primorja prehodili nisu.
„Nećeš ni ti, vjera mi je tvrda!
„A znat ćemo kad se sastanemo
„Kako l' čija davorija pali!“

Čim li Aso knjigu tu prouči,
Odma druge sitne knjige piše

Na vezire i turske glavare,
Da sve sile za vojsku pripreme.
Brzo knjige zemlju prehodile.
Stižu knjige sa ruku na ruke,
Brzo lete od grada do grada.
Prvu piše vojskovodji prvom,
Na koljena paši-fazli-paši,
Što je glava na tri tvrda grada
I pašuje nad carevom vojskom.
Drugu kiti bielu Ljubuškomu
A na ruke Bimbašiću Muji
I Ahmetu Kurbetović-agi;
Treću šalje do liepa Županjca
I Lievna pokraj polja ravna,
A na turske redovne glavare.
Što li vele knjige te bijele?:

„Neka znadeš paša gospodaru,
„Neka znade, tko vjeru imade
„U pravoga Muhameda svetca:
„Evo su se Vlasi sakupili
„Kojino će udariti na nas.
„U Primorju digli se junaci,
„Što su gori nego Crnogorci,
„A ljući su nego Hercegovci.
„Pred njima je Zale Antičiću,
„Jer se guja boju priučio,
„Prokušao čordu masaticu,
„Sve na turskim odabranim glavam;
„A svi su ti kao vatra živa,
„Svi pripravní boju i mejdanu.
„Čujte mene, turski vitezovi!
„Da nijesu zalud naše glave!
„A molim te, paša gospodine,
„Podižimo na okopu vojsku.
„Uništimo Vlase u zametu —
„Ako li jih sad nepokorimo —
„Valja poći iz tvrda mostara.
„Sad smo kadri, da jih razprhnemo,
„Jer se boje paše Fazli-paše,
„I silnijeh Kurbetović-aga,
„I njihovih bijesnijeh hata —
„Još pobolje gladnih dzevrđana!
„Sakupimo silnu tursku vojsku
„Na Gabelu medju principovu,
„A vriedni smo trenom jih polomit.
„Sa četrnaest hiljada vojaka,
„Sa dvadeset velikih topova,
„Na dvadeset velikih gemija:
„S njima ćemo zaokupit more
„I prevalit Gradac u ponore,
„Da neprieći buku od Neretve,
„A nestravi na Norinu Turke.
„Pa ostalo kršno kroz Primorje
„Na Igrane, Zali na večeru —
„Iz ubaha pogubiti njega!“

A da vidiš čuda golemoga —
Kako li se uštrkali Turci,
Ko da tane pušćeno već svira.
Odma su se u sbor zasunili,
Da vatrenu dogotove vojsku.
Još da vidiš grđne sunatice,
Koliko su na kršćana ljuti.
Sgrnuli se na četiri strane,
Sve na okup na Gabelu malu,
A sleglo se u alaje redom,

Silna vojska pod upravom pravom,
Sve balije hale i smione,
Sve topovi, oštrobritke čorde,
Dževrdani, kao vatra živa,
Krivošije osukani noži,
Da jih vrtiš i tamo i amo.
Zelene se svioni barjaci
Ko zelena u prolieće trava.
Bože mili, silovite vojske,
Da je pošla brda porušiti,
Tri planine iz sriedi Primorja,
Sve bi trije mahnuli iz stiena —
Kamo P' neće Lavčanaj oboriti?
Kamo P' neće Zalu pogubiti?! . . .
Pa što Turci vojsku priredili
I gemije nakrcali težke,
U to banu hitar knjigonoša,
Aber dajuć od Jurića majke.
Te čemu se i nadali Turci
Pravo jim je i na želju palo!
Još da znamo kakono je bilo,
A na koje desilo se vrieme:
Crno vrieme, a kroz vijek crni,
Jer je naše sgrnulo grobove,
A svu zemlju krvlju porosilo.
Liepa ti je zelena naranča,
Još je ljepši zumbul i plavenka,
Još je ljepša zamrknula noćca.
Na brašančev u jedanaest lipnja,
Na hiljadu i šest još stotina
Četrdeset punih šest godina —
Pa kako je mila zamrknula,
Ljepša bila zora uranila,
A još bolje s Grabovice vila ⁷⁾,
Kojano je vidočica bila
Kako vojska na Gabelu miče
Ter doziva kneza Nikolicu:

„U zlo, zoru u prozorje zaspà,
„A još gore dočekao dana!
„Eto na te navaljuju Turci,
„Pred Turcim je paša Fazli-paša
„I dostaša Babiću Asane,
„Još dva brata, dva Kurbegovića,
„Što su glava Ljevnu i Županju,
„Od starine age Ljubuškomu,
„A tvoji su suparnici stari.
„Da se braniš obranit se nećeš,
„Da si sokò, pa da imaš krila,
„Nebi perje iznielo ti tielo. —
„Pobit će vas sve i do jednoga!“

U to vilu saslušao knjeze
I tiho joj skromno odgovara:
„Muči vilo, zlo ti dosadilo,
„Nestrovi me rano bez udarca,
„I dosad su Turci dohodili,
„Al sramotno natrag bi bježali.
„I ovi će, vjera ti je stavna,
„Da je glavom od Bosne vezire.
„Dok su meni dvije čete bojne,
„Dok je meni u životu Zale,
„Dok je meni na Lavčanju kula
„I na kuli dva topa ubojna

„I dvie šibe tanko viešto-ciljke;
„Dok je dosta praha i olova —
„Nebojim se cara ni vezira!
„A imadem vriednih arambaša,
„Da jih takih kod njih neimade:
„Znadeš vilo, nije davno bilo —
„Naši bo su razganjali Turke,
„Sve po jedan, a deset balija;
„Pa jim spomen u Turaka živi. —
„Ak' Bog dade i sreća junačka,
„Već jih nigda zaboratit neće!“

On se hiti na noge lagahne,
Baci na se od boja odjelo,
Kojeno je u Mletci krojeno;
Preturio šarku na ramena,
Pripasao brijatkinju čordu,
I zajaši vilovita vranca:
U tren maće preko sedam sela,
Što je brze čete okupio,
Na odiele sve je razdielio,
Namjestio hrabre arambaše,
Kojim zao poginuti nije:

S Drvenika kneza Kostanića,
I Radoju sjeda Kosovića,
Od lomnoga sela Zaoostroga,
Crnobora sa pitoma Brista
I ljutoga Bjelopavlič Miju,
Štono turski zboriti umjede,
A umjede uhoditi Turke,
Gradit varku usried biela dana
I na tursku udvorit se liepo —
Pa i kavgu gotov zametnuti
I kroz tabor turski prokhrati
Srubit glave i desno i lievo.

Od Baćine Tomašević Gjurgja
Momka mlada kao munja brza,
Boškovića i Vasiljevića;
Od koljena, Bogopankovića,
S tvrdi brdâ Glamuzina Gjoku,
Komu no su pleća od aršina,
Mrki brci kò u Kraljevića,
Što je tvrdji nego stiena tvrda
U brdijeh, gdje je ponikao —
Štono na sto napane Turaka,
A po pet jih skruši i uduši,
Pa i medet pridušii jim zadnji!! . . .

A družii mu zgoljne opeklice
Svedjer željne krvi i mejdana,
Svedjer spremne poč na tursko plieno, —
Na mejdanu strašni i osvetni,
Pa eto jim sajma u razkolju.

Pošto knjaže četii okupio,
I bijelu pritvrdio kulu,
I bojene tope naperio,
I Lavčanja pregradio svoga;
Odma zove Glamuzina Gjoku:

„Da si brzo junačino drevna,
„Na prihodu, da uhodiš Turke,
„Čim li samo krenu sa Neretve.
„Posakupi tvoju družinicu
„I zapremaj na Tribunju klanac,
„A oprezuj na Vješnicu tavnu,
„Da se kradom neprokradu Turci —
„Jer je Aso stara varalica

⁷⁾ Grabovica, planina više Gradca.

„I našim je privikao klancem —
 „Pošto su ga bježat naučili“.
 U junaka pogovora neima,
 A jedva je i čekao toga,
 Mignu okom na pedeset druga
 I ti su mu hrabri i okretni —
 I poslušni svomu arambaši:
 Kud on okom tuda oni skokom.
 Uprav krenu lomnoj Žrvnovnici,
 I Tribunjski obkolio klanac,
 Po dva druga na vidike sprema,
 A po pet jih na busiju tura,
 Da u nenad neudare Turci,
 Da jim nije izprijeka straha.
 Maleno je potrajalo vrieme,
 Stadè jeka mora od iztoka,
 Kò da ga je zdunula oluja!
 Čudile se izza gore vile
 Tomu strašne buke salauku,
 Ali nije Glamuzina Gjoko
 I njegova tvrda družinica,
 Jer on čeka gosu sa Neretve,
 Pa što čeka, tako se i nada:
 Odma vidje, odma aber daje,
 A na kulu, na Čistu bijelu.
 Kula javlja na Podačku kulu,
 A Podača bielu manastiru
 Zaostrogu, ukraj sinja mora,
 I manastir tvrdu Drveniku,
 Da se sprema na dočeke Turkom,
 Crnim prahom, ili rusom glavom,
 Il težkijem i skupijem blagom!
 No da vidiš, strašne li divote,
 Strašne li su turske ormanice,
 Po dvie tanke zaprubile móre,
 Kao poljem bijeli jaganjci,
 Kò ždralovi preko neba jasna;
 A na čelu velika gemija,
 Rek bi ostrv na debelom móru,
 Gordo ljulja i prilije móre,
 Razkrilući jedra ponosita
 S razgranjeni svioni barjaci.
 Mili Bože, diva i strahote! —
 To brodovlje tanko ponosito,
 Kad pomoli na čarobno móre,
 Prosulo se ono pod njim sinje
 Pjeni, vrvi, skače i uznija,
 A zapadnjak po skorupu rubi
 Zrcali se sa zapada sunce
 S valjonice svake mi odskače,
 Kò rosica s ružična pupoljka.
 Nebo vedro, kao srebro bielo,
 A po njemu crvenilo sjeva;
 Vjetrić diše, gora romaniše,
 Sa gorice krvav odsjev skače,
 Zapadnjega privaljela sunca,
 Zemljica se mila zaodila
 Grozdom lozom, zelenom maslinom,
 Milovojnim skitila se cviećem,
 Kao djeva o svećanom godu!
 Bože dragi, prizora li divna!
 Da su šajke za pirovna dana,
 A na pohod caru u Stambulu,
 Sa čara bi srdce uzkipilo —
 Vidjeti jih kako vičesto kreću,

Kò vojnici na poprištu bojnu.
 To su šajke za strašna mejdana,
 Jao! kraju, gdje se one svrnu —
 Sve će pusto porušit imanje
 Ti vojnici grdni zlovednici —
 Al i njima dobro biti neće —
 Jer će skupo svojom platit glavom.
 Gledao jih sa odžaka Niko,
 Gledao jih, pa je besjedio:
 „Braćo moja, veli slavni kneže,
 „Gle, vidite što vidjeli niste,
 „Kako će nas pohoditi Turci.
 „Skanili su, na istinu, pravu
 „Satrgati lozne vinograde,
 „I masline do Nikolja-dana,
 „Pa i naše zakućiti dvore,
 „Pa i župno posvojiti Primorje
 „Sve do Vrulje i lomnih Dubaca. —
 „No ćemo jih dočekati liepo,
 „A i hrabro udariti na nje.
 „Sve za naše ubavo imanje,
 „Za krst častni i slobodu zlatnu,
 „Zanj vojevat jest nam dugovanje,
 „S nekrštenim boriti se vragom.
 „A to nam je i sudbina prieka,
 „Pa Bog dat će i pomoć od Boga,
 „Sretao ćemo razpuditi Turke —
 „Nek pogiblju ti prokleti vrazi.
 „Čim obale uhvate se tvrde,
 „Dobro će jih Jurić dočekati,
 „I topovnim tanom pozdraviti,
 „Da vidimo, da se nagledamo,
 „Kamo Gjoko sa družinom krene?“ —
 Nemući se, čisto da ćeš znati,
 On je hrabro popratio Turke
 I vrh Skoka zasjednuo stara.
 Tu je Gjoki lasno stražovati,
 I oprezat na sve strane vojsku,
 Pa sa ledja napadať na Turke,
 Rubit glave, ak' će na stotine,
 I u kolo saganjati klete
 Kao sokol crne gavranove;
 Pa i u bjeg zapratiti kivne,
 Okupit jih sa četiri strane,
 Iz potaje prigupati u móre
 I potopit vrane očupane,
 Nek okuse bezdno móra slana!
 A ti srećo pokloni mu glavu,
 Kuda svrne, da u zdravo vrne,
 Kuda udre, da i prodre Gjoko.
 Ele vojska na Gradac se svali,
 Zaniknula kao gora gusta,
 Crni Turci kao vrane crne,
 Pričepili dole i prisoja;
 A sveli se, rek bi kao mravi
 Kò talasi, na zemlji se giblju:
 Razvili se svi oni barjaci
 Razdielila na četvero sila;
 Nije šala, četrnaest hiljada,
 Vita koplja kao gora gusta
 I duge se prelivaju diljke,
 I sjevaju krivašije čorde,
 A glas bojni razvalili bubnji,
 Brda ječe, turski bubnji zveče
 Mili Bože, što će sada biti?!
 Gdje će sokó orla nadhrvati,
 Gdje li kula Turke zauzbiti?!!

Goar *)

Pjesan Vitezslava Halka.

(J. Rieger.)

Diel drugi.

1.

Oj zdravo mi nebesâ liepi kraje,
Vi modre gore, hridi nebotične,
Kê zlatnim traci ljeskati ste vične,
Kih zujne rieči gone uzdisaje.
Glavice siede snježnicam posute,
Kih nježne grudi sunca pramen mladi,
Kih blagi miris svakim dahom sladi;
A ponos-čelo nezna ljubiti skute.
Dà! zdravo bili govornici stari,
U zoru sunce iz vas ruže diže,
A noću mjesec vaše čelo liže,
Nebeske zvijezde vaši su stražari.
Vi izvor svega, što ljepote krase,
Hlad jezera, a tihi šapat gaja,
Cvijeća miris, odsjev višeg sjaja, —
A mjesec na vas svoje krdo pase.
Aj srce moje budi vaše cielo,
Sa vaših glava gaji zovu šutom
A slavulj-ptice zvonkijem cvrkutom
Prodiru nebo, tražeć u vas sielo.
Vaš uzduh med je, ko dah djevin svježi,
Jer kamo dâne, pali srce, lice,
Iz vaših prsij niče navalice
Predivno cvieće, na kom oko vrieži.
Tu hladni večer srnke igrat zove,
Tu gorske vile stidno podkasane
U kolo skaču, kad im oko plane,
Kad im srca rosnom krvcom plove.
Za vami ginu srca vriednih ljudi:
Za vami teže, oj glavice siede;
Tko vas zagrlji, nezna tuge, biede,
Ko ljubko diete o majčinih grudi.

2.

Kud ode Goar? Tko to zna —
Kô da ga crna zemlja gutnu,
Ni duša nezna za njim trag,
Zavrgnuše mu stopu smutnu.
U tamnu krilu brdinâ
Prastari grad visoko strši,
Viek stiene mu pocrni jur
A oko strehe zelen prši.
Nad njim se dižu tornja dva
A jedan zieva razpuklinom
Kud silni vjetar hući — huj,
Odjekujući svom dolinom.
Na širom vrata stoje sva
I triemi veće oprhnuše,
A okna kano šuplje mrak —
U pustoj gori prozievnuše.

*) G. prevodilac ove pjesme drži se strogo izvora i mjerila pjesnikova, a mi ja tiskamo bez promjene. Samo kod početnih pismena stavio nam prijatelj u Zagrebu, koj je prviput, da posao nezaostaje, korekturu vodio, svuda veliko slovo, dočim u izvoru i prievodu dolaze velika slova samo za točkom. Kad se to u prvom dielu zbililo, treba da tako i nastavimo. Op. ured.

U gradu peći sjajne sve
Zaodješe se paučinom;
Iz starih strieha zapalih
Poliću sove noćnom tminom.

I mašina grad riesi taj,
Kâ po zemlji se pred njim pruži,
Gdje sitni cvrčak cvrćući
Mnogi se časak slastno uži.

I sova gdjekad hući tu,
Kad za lovom na oknu sjedi,
Al videć tamni mrak i noć,
Za plienom si drugamo gleda.
Al ipak liep je gradić taj,
Kad tihi večer travu vlaži,
Tad biser-kapljom cakli mjeh,
Što se oknom provući traži.

Nad strehom breza dignu se,
Udariv tudjer žilu snježnu,
K njoj gorski vrebac dolice,
Da nad njom poje pjesan nježnu.

I pod rimsom šuplo gdje je,
Poraste zelen, ruže male —
Kad zagudi jim vjetar tih,
Igrajući se sobom šale.

Sa vrha bližnjih gora tam,
Gdje sa stienom se zelen stiće,
Gdje tamnih lipa modri zbor
U gnjezdih ljulja male ptiće;
Gdje na vrh krivudna staza.
Kô ljesak zmijin strmo gmiže
I kano golub divoki
U oblake visoko siže.

Kô izorane plugom gdje
Široko zjaju grozne puke*):
Odtud se zibkom čini grad —
Kô djelo mira ljudske ruke.
Iz bližnjih gora utrobe
Kô srebro teče potok krasni
I šumeć hrli k jezeru,
U kom se kupa obzor jasni.

U jezero se mir i grad
Svednevno maštnim licem nori,
Na zemlji starac, u vodi
Si nove fantazije tvori.
O njem je poviest premnoga,
Od starih ju i djeca znaju;
Prem mnogo taji, nije znan —

Što sledi, o njem poviedaju:
Knez njeki, da ga podignu
I kćeri jednoj za dar dade,
Al ženik bje joj zao muž,
S tog kletva ljudi na njeg pade.
On razgnjevi si ljude zle,
Ubit ga gledju d'nom i noći
Pa kada jednoć zakasni,
Razciepaše ga krvnom moći.

Toj tuzi žena podleže,
Dan probavi u tuzi stalnoj,
A noć probdije u suzâ;
Dok neumre u boli žalnoj.
Od tog je časa pust taj grad,
A pustnut mora bez prestanja:

*) Pukotine.

Dok s ljudi se nesbrati on,
 Kog otac bje gospodar stanja.
 Ta poviest, koju pjeva puk,
 Iz slutnje vječne pravde niće;
 A da u gradu žive tko
 O tome neima jedne priče.
 A simo da zabludi tko,
 Gdje posve ništa nij privlačna?
 A miliji je mnogo stan
 Koljeba dolje pusta i mračna.
 Al tko će to pogodit moć,
 Što nam donose bližnji časi!
 Na jednoč postà stanom grad —
 Il spuniše se svieta glasi?

3.

Tko je taj, koj se na jednoč
 U pustom namjestio gradu?
 To pogodit se neda još,
 Jer izvjestna baš ništ neznađu.
 I mladić njeki dodje s njim
 Al odkud? to se neda znati,
 Još nitko s njim se nesrete
 Pa bi li htio poviedati?
 Posljednju sobu na strani
 Za stan si biedni odabere,
 Da nedruguje vjetar s njim,
 Kad po nebu se bura stere.
 To znalo se je za stalno,
 Sve ino su tek bajke puke.
 Možda je putnik ubogi,
 Koj goram pruža trudne ruke;
 Il zao sviet razlomi vez,
 Koj srce pùtao mu k svietu;
 Il ljubav jeste nesretna,
 Kâ k stieni jeca u sladkom gnjetu*)?
 Il ljubav drugoj pokloni,
 A neimade braće dosti,
 Te ljudem mora izbjegnut,
 Da nezakusi ljudske zlosti?
 Tu žive posve sukroman,
 Kô jelen se po šumi krije;
 Poskoči se, kad šušne šum —
 U miru tek mu srce bije.
 Vide ga sjedjet na stieni,
 Gdje u dalek se pogled gubi,
 Do noći gleda u jezero,
 Kad zviezdami se nebo rubi.
 Tu često probdi cielu noć,
 Dok na nebu sunašce granja;
 A tu i prosni cieli dan:
 Na pó je živ, a na pó sanja.
 U koj da spada stališ on?
 Ni lice, ni odjev nejavlja;
 K tielu mu dobro pripada,
 Od njihova se nerastavlja.
 Dječak kô on je odjeven,
 Al manje turobnim se čini;
 Kad gospodar mu samuje,
 Razbjeguje se po pećini.
 Časom ga s puškom vidješe,
 Gdje pod večer se s lova kreće,
 To jedina mu zabava,
 Jedina možda sjena sreće.

Već nepita se nitko zanj,
 Prem divno čudo u sebi krije;
 Al misle si: „tak mora bit,
 Kom domovina ovdje nije“.
 Poviest se letom razleti,
 Da čovjek žive samotnice;
 A djeve na njem vidješe:
 Da čarno sjaje milo lice.
 Po obrazih ga poli bried,
 Na kojoj pogled rado sjedi
 A tko htje o njem začet rieč,
 Taj poče: tudjinac taj bliedi.

4.

Goar je to. Jer gromom bivši
 Mu zadnje veze raztrgane,
 Nemognu niti razmislit,
 Kak da zalieči grdne rane.
 Kô oro preodjenu se,
 Kô jelen razkusan u kljestu,
 Po danu šumom bjegajuć,
 Neznanu noću traži cestu.
 Nepoznan dodje simo on,
 Pred zlobnimi se sakri ljudi,
 Gdje doslje duhe krila noć,
 Tu stan Goara sada bùdi.
 I on priviknu — za čudo,
 Ne maštajuć si liepe slike,
 Ne bez utjehe zdvajajuć,
 Već kano zviere — iz obike.
 Ne, jer pritlači puku vrat,
 Koj pod nogom mu tužno pišti,
 Ne, jer ga narod odvrgnu,
 Družeci se tu, k sovam tišti.
 Nećuti to. Za njim je noć,
 A dan se jošte neotvara,
 Nepremaže ga niti san,
 Po bdienju driem ga neobará.
 Nećuti to. Ko sitni crv
 I s vlaknom kak se pauk brati,
 Tak nadje Goar tudjer stan,
 A nit nemisli, da se vrati.
 Ne što ga sunce prigrieva,
 Ne što gaj šušti vlažim duhom,
 Ne što se ruža rumeni,
 Slavulja spjev, što dira uhom,
 Ne što se jutro u zori,
 A večer sjajnim srebrom rodi,
 To sve ga k gradu nezove,
 Kraj kog se divna liepost plodi.
 Al neplaši ga niti noć
 Ni iznad grada magla sieda,
 Ni nebuni ga grozni mir,
 Ni drugog dana muka brieda.
 Nestraši ga ni pusti grob,
 Gdje ukopana prošlost leži,
 Neplaši ga ni budvčnost,
 Ka pred njim kano môra bježi.
 Nećuti to. Nit radost ga,
 Nit crne tuge izvor stravi,
 Zamani sim u pustoš tu
 A tu je; jer se ovdje bavi.
 A gdje da počme misliti?
 Gdje korjen žiću da si stvori?
 Iz srca tisu sebe sám,
 A stiena neće, da govori.

*) Odgovara posve českomu: h n ě t; jer i mi imamo glagol: g n j e s t i.

Pa gdje ište svjetla sjaj?
 Gdje dušu gusta noć zastira,
 A pustote ni nećuti;
 Nit nežive, a nit umira.
 Što doslje još ga držaše,
 To razmetano do njeg leži;
 A novi cvjetak nepupa,
 Da k njemu šalje miris svježi.
 Tu stoji razvalinâ dom,
 Koj nemože putnika zvati;
 Nit jedno srce neće tu
 Nad njegovom tugom zaplakati. —
 Tu stoji sopka *) zagasla,
 Putnika grozi njeno djelo,
 A nigdje zelen ugodna,
 Gdje bi se oko mirno sjelo.
 Tu stoji ladja propala,
 Stavljena na brieg burom biesnom,
 Netuži, što se raspukla:
 Il vam se mili u srcu tiesnom?

5.

Jur mnogi danak odbjegnû
 I mjesec promieni svê lice,
 Oblaci bježe po nebu —
 Kô biele ptice golubice.
 Jur velik jeste ljetni dan
 I ruža širi svoje krase
 Večera dah, kô ljube dah,
 Poprhkuje u pune klase.
 Kukavka djecu uspava,
 Iz srca tuče zvonko ptica,
 A večer sieva zviezdami,
 Kô očma sjajna ljepotica.
 Iz zemlje čar se uzdiže,
 A iz ruže se miris vine,
 Po zraku pjesme zvoní jek,
 Da mal' se srce nerazpline.
 Sa grada motri Goar tu,
 Gdje svijet se vraća poječ s polja,
 Pjevajuć glasno u skupu,
 Podpaljuje ga dobra volja.
 On gledí, ne jer čuti što,
 Kô da je njihva srca česti;
 Već nehote mu zapè gled,
 Kam neobiknu oči vesti.
 I rulja sve se primiče,
 Već čuje riec i gromne glase
 I vidi lica osmagla
 I gled, u kom se iskra pase.
 On čuje, gdje se gore jek
 O smieh i glase s njimi dieli,
 A nepoznana blaženost,
 Iz lica leti u smieh vrelí.
 On vidi milo društvo to,
 Što tajni njeiki suglas spoji,
 Taj krasni nered u redu,
 Koj miran sad, sad buku roji.
 Kad dodju sim, u pozdravu
 Se liepim oko njega granû,
 Tu kano gromom šinuta,
 U grudih mu se duša ganû.
 I u njem planû iskre žar,

Al za čas opeta ugasnu
 Nu gaseć sestre upozna,
 A sestre poznaše ju jasnu.
 I duša mu se podirma,
 A u nju pane sunca sjeme,
 Za ujim se opet zatvori,
 Da dalje drži sladko breme.
 I srca mu se ganû dno,
 U njem zajeknú glasnim slovom —
 Nepoznan premda bje to glas,
 Al liepo ječi u stanu novom.
 I kad jur zadju za goru
 I s daleka im glas se trati,
 Još Goar stoji kano stup
 I svojimi ih gledí prati.

6.

U večer čarna ljepota
 Sve milim glasom k sebi zove,
 A srca sama od sebe
 Ljepotu njenu voljno slove.
 Po dovršenom radu svom
 Sve odminû, kano trag zori
 I drugo svjetlo na nebu,
 A drugo na obrazih gori.
 Liep mir naòko vlada svud,
 Slavuljak pjeva, listak šuští,
 A što iz duše uzdiže,
 Jest ljudskog žića odljesk suští *).
 Tu starci: srebro na glavi,
 A nježnih rieči puna prsa;
 Tu mladež bujna, zabavna,
 Ko šumak gorskih rodnih trsa.
 Tu bàka posmjeh govori
 I siedu nit bajaka prede,
 A k majkam djece mladi cviet
 Kô pupoljci se k ruži rede.
 Tu modri obzor s zviezdami,
 A mjesec kano mramor gladki;
 A dušu gñli blagi mir,
 Kano da jedan zujak sladki.
 'Kol stiene prši u noći —
 Sa visokih se brdina
 I tamnih dola miris pròne,
 A na humu se zelenom
 Visoka lipa k jeli klone. —
 To kraj je pričâ bogati,
 Jer izvor čara tu se stiče,
 Gdje dusi šume uzduhom,
 Gdje svakim šuštom pjesan niče;
 Ko ognja more veliko
 Zasjaše vatre punim žarom,
 Kak divni sipa mjesec sjaj;
 Kad noć odjeva vatra čarom!
 Mjesecu lice probliedi —
 Sve svjetluca tu u snu krasnu
 Tak' prozirno kô bez tiela,
 Otvara sliku preužasnu.
 A ognja tamnorudi žar
 Odjelo, lice i vlas riesi,
 Ko s bieloga kad mramora
 Se sadjelana žila kresi,
 Do ognja sješe u skupu

*) Vezuv.

*) Pravi, to je particip sadanji od: biti. Žive u ruštini i srbštini.

Sa starci bake u liepom redu,
 Do vatre mladež skakuće,
 A žar joj prati svu besjedu.
 I dodje guslač s pjesmami,
 Iz obraza mu radost gleda;
 Sva mladež potrča predanj
 I posadi ga u svoj sriedi.
 I dodje Jovan vrli muž,
 Najcienja glava cielog krajka;
 S njim dodje Marfa krasna kći,
 Ko vila starodavnih bajka.
 I bliedi dodje tudjinac —
 To Goar, neznan u tom kraju,
 Al dobro došo skupa svim
 Po gostoljubnom običaju.
 Jur sve se liepo uredi,
 Tu pozdrav, ondje smieh se ori,
 Tu pjevat grla namiču,
 Tam vikom zabava se tvori.
 Na koncu jošte doniè si
 Napuhnete veseljak dude,
 Kad počè: žene udri skok,
 Da u njedrih se živci bñde.
 Na oko plamti, vatre množ,
 Iz rudih plama iskre frču,
 A pjesma svirkom smiešana
 Razlieže se po cielom krču.
 Aj sbor taj svjetla žareći
 Na pó razsvietljen sjajem dvojim,
 U srce dira užasno;
 Jer grozu baca ljeskom svojim.
 I Goar stoji zadivljen,
 Tresući se iz ciele duše,
 Kò da se nad njim gromovi
 U strašnoj sili jur sasušè.
 A Marfa liepa zovnu ga
 Glas njezin — zvučak tanke strune —
 Što on joj reče, tko to zna?
 Al joj se stresu grudi pune.
 Već guslač pjesan odloži,
 Sbor veselo na koncu visnù,
 Tu zovnu Jovan Goara
 I bratinski mu ruku tishnù:

7.

Tudjinče vriedni, poraduj se s nami,
 Odbaci s mrka lica ruho tužno,
 Tà nepeče te koje djelo ružno,
 Da netješiš se s našimi igrami.
 Ti posve šutiš. Zato se nesrdi,
 Kad od srca nam zapjevaju usta;
 Jer bratska rieč je nam potrebna gusta,
 Da tugu goni, kò sunce led tvrdi.
 Ak šutnja tvoja crnu tugu krije,
 Spjev melem bit će težkoj tvojoj bolji,
 Jer odlanut će raztuženoj volji;
 Kad radostnice pjesmica razvije.
 Pretežki trud će raztjerati mrake,
 A nije liepo tudje pitat rane,
 Al pjesmi medje nisu nikad dane,
 Te hitro leti bez zapreke svake.
 Nò slušaj pjevca. Srca izliev vjerni
 Potokom teče iz iskrenih grudi,
 Te radost, hvalu u srcih si budi;
 A sramno pjeva pjesnik licumjerni.

Sve mukom muči, ko pčele u roju,
 Kad pjevac dodje i dirnu pjesan svoju:

Aj mali sinko poslušaj,
 Spjev otrt će ti suze,
 Liep ures jeste glavi lier;
 Krv za dom car mu uze.
 Ljeskati će se bogataš
 U sjajnom svome letu,
 Kò odmeti će živjeti,
 Ki štipnuše mu petu.
 Zasjednù Goar stolicu
 Kò sokò, letom vriedan,
 Da bude dikom naroda,
 Nu postà krvi žedan.
 Svesilja tisak pregrozni
 U narod s dvora leti,
 Kò odmet mora svatko bit,
 Tko uškodi mu peti.
 Plač razli se medju pukom,
 Sve uzdaš tek diše,
 U nebo vapi narod sav,
 A Goar se smije više.
 Na priestó sjednu okrutnik,
 Puk podan mu je kletu,
 Kò izmet ljudi živjet će,
 Ki griznuše mu petu.
 Al oholosti silu zlu
 Označi Kaina pruga,
 Koj narod htjede ubiti,
 Sad mu se narod ruga.
 Postignut griehom najvećim
 On zavrgnù ga u kraj,
 Da svieti kano junak
 Zagaljen dični u sjaj.
 Al razkaja se u srcu,
 Žrtvova krv i blago,
 Odmetnù griešnu svoju ćud
 Za domovine blago.
 Zastignù jur ga prokletstvo,
 Odrinut je kraju,
 A narod će kò junačina
 U dičnom ljeskat sjaju.

Spjev zamuknù. Al radost se nesvrši,
 Već raznosi se zvonko cielim krajem,
 U srce tuče k srcu zagrljajem,
 Iz burnih grudi ljub've miris prši.
 Tu jedna radost iz sto usta zvoni,
 Ko svatbe čas, kad vienac dievu kiti,
 Kad davni znanci mogu skupa biti —
 A radost se u plač i smieh roni.
 U radosti se vruće tishnu ruke,
 A usna usnu ljube vrućim plamom
 I pogled gori žarim sreće pramom,
 Jer slobodni su poslje težke muke.
 O božje vatre, kad je mladež mila
 Na ruku pjevca oko društva nesla!
 Dà postase tu stvarju hvale gesla,
 Neda se nijekat, moćna joj je sila.
 Gle božjom vatrom narod kano obra,
 Zadahnuto se sve za duhom daje;
 Tek onaj pravo iz groba ustaje,
 Kom svjedokom je njegva savjest dobra.
 Zaminù radost. I baklje i sveće
 I sjene množiše se tajno dosta,

Oglednuše se na neznana gosta,
Al uzalud: Goara nebje veće.

8.

Kô noga obnažena kad
Po vrućem pûste piesku brije,
A kad već k travi dotrči,
Pod travom ciknù cikot zmije;
Do njega strah, u duši mieh,
Što razpuhuje silom pravom,
Tak' bježi Goar ka gradu
Duh prokleti, s nesretnom glavom.
Na vlažno miehom kamenje
Razpaljeno pritisnu čelo,
U njedra ruku zarinù,
Gdje mu je srce grozno mrelo,
U crne tãme tamni kut
Upravi oči magljene,
A pršã da si duboki
Zadišu grozu u kamene.
I Goar glavu uzdignu,
Da vidi sliku preužasnu,
Je l' istina taj strašni glas?
Dal požari ti još negasnu?
Od stiene bježi ka stieni,
K njoj rukom se i srcem vije,
Al stiene nieme nečuju,
A kamen srce udilj bije,
Kô da ga plaši vlastit gled,
Kô da se s njime korak bori,
I Goar bježi s grada van,
Da s biegom strah si taj umori.
Po pećina i zidina
Nepazeć propast strmih hridi,
Do na vrh gore odbježa,
Gdje kô zmije se viju zidi.
I ležeć licem na zemlji,
Kû liepi večer hladom rosi
Sa suzom, kojom škropi pòd,
Tek jedno blago nebo prosi.
A noć kô pjesan milostna
Razsipa čare svoje duše
I gorom prše šumeci,
Te ptice, zuječ, sa sna ruše.
Ponosno gore se dižu,
Kô vali na srebrnom moru,
Nad jednu druga diže se
I gubi se tam na obzoru.
Srebrom je protkan cieli kraj,
Mir svagdje je, kam oči sižu,
A što 'kol zviezda plovi tam,
To sancu su, što k ljudem stižu.
Al Goar ništa nevidi,
Ko da je u preprostoju staji,
Ah! čuti to, dà čuti to,
Kad pogled mu se u njem taji.

9.

Nepokoj duše na dno ga pritisne,
San odbjegnù ga, ko splasene ptice,
A pitanja ga, kano zlovjestnice,
Odasvud kruže, da malo nesvisne.
Iz mrzke ruke uzeto je veslo,
Za valom val se šumeć pjenom kreće,
Narode na sud zovu kobi sreće —
Propade kompas, s njim i spasa geslo.
Taj prosti puk, tak' dobar u svom djelu,

Ta vatrenost, ta njegva radost živa,
To vedro čelo, na kom milje pliva,
Da laže on, prieteć krutniku smjelu?
Pravedan taj je, tko ga lancem veže,
Tko kamenom po njegovu srcu bije,
Tko vražje pjesti nad glavom mu vije,
Ako ljubavne mu mukom grudi steže?
A tko je Goar, kad ga narod kune?
Gdje sreća, gdje mu slava je imena,
Kad s onih duša spomen mu vržena,
Kê za svakog su ljubavlju tek pune?
Svijest u puku tvrdim sankom driema,
Nju zagušit htje Goar k svomu spasu;
Al ču i vidje u smrtnom užasu,
Kom grozom prasnut iz duše se sprema.
Je l' svrha žića već u vieku mladom?
Bez zemlje cviet na gole bačen hridi
Bje odkinut, što svatko rado vidi,
A narod pjeva nad njegovim padom.
To istina je strašna, glas je suda.
Tu vidi narode u bujnom prudu,
Gdje zasjedaju k posljednjemu sudu,
Prem svim se javlja, nepoznan je svuda.
On vidi, gdje se sreća nagnu k puku,
Posljednji Adam himnu ljudstva pjeva,
Na bistrom čelu žar mu slave sieva;
Što on mu dade? Tek biedu i muku.
Dovršen spjev je, sve jur tiho šuti,
A kmet se dignù, na čelo društva stupi,
Okolo ide, da svih glase kûpi:
Sve liepo gledi, sam se Goar múti.
Nebeski posmjeh na svih licih sjedi,
Nebježi nitko. I kmet i dijete,
Kô ženik ljubù, milo pozdrave te,
Tek Goara od svih nitko negledi.
Tu strašnu propast tko će izravnati?
Gdje ima stabla, da se njim pokrije?
Opako djelo kriepost nikad nije,
Kad nemožeš ga ni sám milovati.
Do zadnje kaplje Goar pehar dopi,
Nedira ga već niti zora rana,
Jer tugom mu je duša razparana,
A suzã neima, da ju njimi kropi.
Već sunce stupa ružorujnim sjajem,
Sa gorã pãra k oblakom se diže,
A ptica poječ oćicama tamne,
Sam Goar čeka svjetla miznim krajem.

(Nastavak sledi.)

Eliški.

(Janko Rečićak.)

I.

Gledah jednom vrt ubavi,
U kom ružã mnogo cvate,
Kan' da tude igrom slavi
Lelj-božićak dane zlate.

Liepi vrtlić — ljepše ruže,
Što se nišu kano vali;
S lahorcem se ljubkim družje,
Da jih sunčan žar nepali.

Slovenske nošnje.

Risao A. Schreiber.

Svaka liepa — kud godj šetah,
Ali netom jednu spetih —
Ajme! sav čar ovog svijeta
Na jedinu nju mi sleti. —

Ti si djevo ruža ota,
Ti si nebo puno sreće,
Divno móre svih ljepotâ,
Kojim duša plut' mi sleće.

II.

Oj božice od ljubavi,
Sa nebesâ cviet ubrani,
Ista Lada kip tvoj slavi,
Jer na tvojoj Lelj je strani.

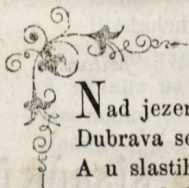
Sunce tjeme ti ovilo,
Na očice zvezde pale;
Biserje se k ustam slilo,
Lišcem ruže ti procvale.

Ah da vlastnik tvoj sam, vilo!
Al što rekoh — rob da b' bio —
Tebe dvoreć, služeć milo,
Slasti raja bih prezrio.

Kraj nožica tvih sjedeći
Carskiem stolcem mienjo nebi;
A grlašce tvê grleći
Bogovô bi, sluga tebi.

Vila.

(Iz ruskoga po Puškinn.)

Nad jezerom u čarobnom miru
Dubrava se malena prostire;
A u slastih čudotvornom viru
Sve u okol u tami umire.

Pustinjak se tu samotni skloni,
Tu si stanak tihi on načini;
Ter suzice — žalovanke roni
I u postu uvijek se kini.

Jur si starac u teškome znoju
Sam motikom hladni grob izkapa
I molitvu put nebesa svoju
Tiho šalje . . suhe ruke sklapa.

Noć u okol dubravicu skriva,
Na jezero mrka tâma pada;
A zvezdice — ta znamenja živa —
Na nebesih jurve siju sada.

Pred koljebom sveti starac sjedi,
Te jezerom mirni pogled pušta,
Kamo baš sad bliedi mjesec gledí...
Sluša starac, kako voda tmušta . . .

Al najednom — što to starac vidi? —
Razstaviše valovi se širom:
A iz divne strmenite hrídi
Sa biesnim se vila rodi virom!

Lahka kano divna noćna tama!
Biela kano snieg sa vrha gore...
Ručicama tiho vodu lama...
I nebeske sad nadhodi stvore!

Starac gleda, srce mu se širi,
A od straha grud mu sva se njiše,
Kô da vjetar u njem silni piri —
On pogledom rajske slasti siše.

Motri vila pustinjaka starog,
I razplíce svilene si vlasí —
A mjesečni srebro-jasni parog
Blidilom joj bliedo lice krasi.

Zove vila starca divnim prstam,
Namiguje glavicom mu krasnom
I na jednom — po žuboru čvrstom
Izčezla je u valovlju jasnom. —

Svu noć starac okom nezatisnu,
Cieli dan se starac nepomoli;
Pred njim uvijek, kô da munja tísnu,
Vilin mu se časom stas pomoli.

Opet noćca dubrave pokriva,
Na jezero opet tâma pada;
A zvezdice, — ta znamenja živa —
Na nebesi opet siju sada. —

Mjesec trepti na istočnom svodu,
Te tihotno svoju svjetlost lije...
A vila je razstavila vodu
I skaza se, gdje i noću prije.

Zove vila siedoglavog starca:
„Amo, amo, starče pustinjače!“
I na jednoč — čuj težka udarca —
Opet vila u vodu zamaće.

Po treći put noć dubravu skriva,
Na jezero opet tâma pada;
A zvezdice — ta znamenja živa —
Na nebesi opet siju sada.

Starac sjedi pred koljebom mirnom,
Ter tu djevu on prekrasnu čeka:
Jer u njenom stasu neprozirnom
Ranila ga očaranost njeka.

Jur se nebo na istoku rudi...
Gdje je starac, da ga vidjet nije?
Njega nitko viekom neprobudi,
Jer ga rieka za uvjeke krije...!

Zarkoljud F—á.

Što je zlato ...

Što je, zlato, hrvatska mi cerce,
Jel' te smami trusovina voda?
Gdje ti svoga i nemariš roda;
Već te lažno zanjelo perce —
To l' je težkoj onoj rani liek?
Kuku nami dovijek!

Činiš mi se ludovanče diete:
Ono pusto, što je rosa, mnije,
Da sám bisér ljepši sunca sije
I — već za njim ručice mu slete!
Sve i prazan da ostao dlan —
Sve zar to bi utaman?

Hvalne želje: slovit juga cvieće!
Ali nebit prije tudje plieno,
Pa tek onda nami dopušteno,
Kad spod ruke baš nam uspjete neće;
Jer prijatan čemu nije jug:
Nije za naš vidokrug.

Znaš li stavna gdje bilježe slova
Zgorna srca dvijuh ti sestara,
Što su pune domoljubna žara
S' do pet braće hrabrih sokolova
Dovele nas na 'vo divno tlo,
Čiem... Bizante 'znemogo.

Nije spomen poginula njina!
One su ti mače pripasale,
Sbiljski hćele; a ti ni od šale.....
Dok prognale krutog Obarina —
Tebe truda kudaj manjeg stra',
Ti! da bjegneš dušmana.

Hman ti oko čisće i od ledca,
Dok za svoje ledno, izumrlo,
Zaman grlo, to labudje grlo,
Dok ga sveta neumori žedca —
Hman viliñ glas, sve napravi čar
Dok je nami u nehar.

Kad ćeš, drago, priljubit se jednom
Tvom ah! rodu, milom vjereniku?
Kad prikleknut njevgvom žrtveniku
I tu majkom postanut nam vriednom?
Kad — od ljubve kô od svjetla trak —
Neodieliv stat će brak?

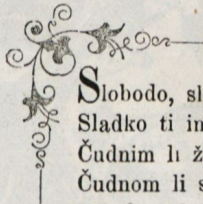
Njemu vjerna do sliednjega daha,
Neposeži za te skuplje grinje,
Bio sav ti dragulj i milinje,
Što hje majci dvoje vrlih Gracha:
Dvie jabuke, liepa sinka dva,
Vječit govor Rimljana.

Poodnjivi djecu baboviće,
Daj im knjigu: zdravo grudi mlieko,
U njih narod utješnika sćeko,
I naš pievac poburan da kliče:
K čem' narodah uzaviro jal?
K čem' pomišljaj taštım — zal?!

Móra! — zlatne dostrujit će plavi,
Da već kalnu ostavimo splaku,
Da plijemo kô ptice u zraku
Liepoj sreći, liepoj roda slavi,
Što jedino postignut nam dá
Bog! — i volja naroda.

Andre Palmović.

Slobodi.

Slobodo, slobodo! rajska ti vilo!
Sladko ti ime, divna ti silo!
Čudnim li žarom grudi ti dižeš,
Čudnom li silom krvcu užiješ!
Zalud su lanci, zalud je sila,
Uvjek se javljaš — širiš si krila!

Silnik te gnjete čelikom smrti,
Nikada ipak neće te strti.
Riekam za tobom krvca je tekla,
Grdne je rane sablja izsjekla —
Uvjek se smjelo podigla ti si,
Silniku svladat pustila nisi!

Pale su mnoge prejasne krune,
Gospodstva, slave, sile prepune —
Sniženi robovi, narodi jadni
Stresoše s' sebe jaram svoj gadni:
Slomljeni lanci -- sladki ti zvuci,
Slobode djeca sretni su puci!

Slobodo, slobodo! rajska ti vilo!
Sladko ti ime, divna ti silo!
Gdjegod se javiš, mjesto je sveto,
Gdjegod te gnjetu, sve je prokletu.
Slobodo! slobodo! Slaven te čeka,
S tobom će biti ranam mu heka!

Milon.

Pod starim gradom sisackim.

Oj ti grade, stari grade!
Ti me tužnog sjećaš doba,
Kad mi rodu mnoge jade
Zadavala turska zloba.

Pobjednik si ti nam davni
Divljih četa od Turaka,
Te si vazda spomen slavni
Smjelih, hrabrih nam junaka.

Tobom vječno se proslavi
Fintić, Grandja i ostali,
Jerbo narod one slavi,
Koj su za dom hrabro pali.

Sad te slava ostavila,
Zub vremena tebe mrvi,

Bršljan biljka obavila
Zide njekoć pune krvi.

Bršljan ti je lovor viencem
Ovjenčao stiene tvoje,
Kô što biva svim prvincem
Na bojištu slave svoje.

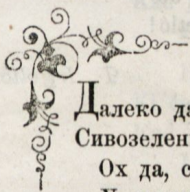
Krov tvoj riesi mahovina,
Znak starosti vrlo davne!
Ob noć pako sočurina
U palače sleće tavne.

Tiho teče nuz te Kupa,
Drugarica tvojih zgoda,
Jer je bila s tobom skupa
Puna krvi s nepogoda.

Oj, bit ćeš nam u pameti,
Kô amanet dragocieni
Ime viekom čuvat će Ti
U poviesti svi Slaveni.

Iv. kret. Kr.

ЈУНАКОВ ГРОБ.

Далеко далеко, поред сињег мора,
Сивозеленкаста прелива се гора.

Ох да, сладак тичица је пој
У шумици дивно зеленој.

Та песмица тичета умилна

Разбуђује душу цветка силна.

Те љубица плава, подигла је главу

Обојадисала, сву зелену траву.

Растворијо сваки цветак

Њедро своје бајно,

Прислушкује, прижељкује

Тиче уздисајно.

А тичица на том листку

Несташно је стала,

Небил' срце, са душицом

Цветку изпарала.

Па га тако уљулкива

Па га у сан мами.

Па му пије из чашице

Росни бисер сами.

А небо се надавило

На те рајске дражи

Тихим ветром, росном зором

Дивне слике блажи.

* * *

Украј мора, крај мирнога стана

Морских риба, морнарских песама.

На врлети стеновитој, бледој,

Де се губи крај шумици чедној.

На граници раја од мириса

Што за песмом цветак га уздиса —

Стоји спомен црног гроба хладног

Ознамење, од живота јадног.

Стоји крстић, на највишем брегу

Де јакречи, де се змије легу.

Стоји крстић на брегу високом

Што га човек, непрекочи ногом.

Гроб тај црни, кога крије туди?

Чије тиска, чије криши груди? —

Ох што самац, у далеком свету

На кршноме, на дожном врлету,

Шта га снесе, међ тиче међ цвеће

Де му на гроб тек сова долеће? —

Што отрже, што ли га усами

Штол' далеко у свет га одмами.

Зар ли нема, домовине своје?

Већ му кости у туђини стоје?

Што га гони, да од света беже

Те сад мирно на врлети леже?

* * *

Ох ја знадем тешке муке

Ох ја знадем и тај гроб.

Туде лежи врли јунак

Што нехтеде биши роб.

Кад у боју оном страшном

За слободу бише бој — —

Први је он мач повуко

За оташтво, за дом свој.

А кад паде домовина

Кад падоше браћа сва,

Кад падоше браћа врла

Браћа јуначна —

А остаде кукавица

А остаде већи број,

Предаде се клетој сили

Сили душманској.

Оставијо јадан јунак

Мијо завичај.

Бол за болом навалијо

Тужан уздисај.

Нашао је место болно

У крај мора тог,

Де је борба мора сињег

Мора дебелог.

Де тичица по ваздуху

Слободан је лет,

Де слободно развија се

Сваки убав' цвет.

Де се легу галебови

А над морем тим,

Де нетеже никог боља

Ту под небом тим.

Многи часак, многи данак тужан

Уздисо је јунак над јунаци

Сва лепота — ваздух му је кужан —

Ди је кућа, ди су браћа, знанци?!

Попадало, што ваљано било

Што неваља, робству се унило,

Никог брата у дражесном свету

Угушено што би у полету.

Уздисо је јунак много дана

Огрезло му срце у ранама,

Та преболет — неможе слободе —

Веће умре, оде небу оде — —

Далеко му, далеко гробница,
На њем сова, кука кукавица.
Далеко је а од дома свога
Та и тако нема рођенога.

Што он љубља — та то нико неће —
Свако гази то мирисно цвеће.
Та он умре љубећи слободу! —
„Ох дал' плаче, ко за њим у роду?“

У Сомбору, прочитано у „Венцу“.

Ника Грујић.

ЗИМЊЕГА ВЕЧЕРА.

Пјевао сам дјевојкама,
Што ме — кажу — миловаше,
А оне ми за уздарје
Који сладак пољуб даше.

Пјевао сам прамалећу,
Што ми росна цвијећа дало;
Пјевао сам рујном цвијећу,
Што је мени мирисало.

Пјевао сам и славују,
Што ме сладко узнаљиво
И тјешио, кад ми хтједе,
Да препукне срце живо.

Пјевао сам рујном вину,
Што ми јаде разгонило,
Што ми даде заборава,
Кад ме драго оставило.

Пјевао сам и бојишту
И јуначком роду моме,
Па и ћорди, што ћу у бој
За слободу поћи с њоме.

Пјевао сам сваком миљу,
За које сам до сад знао,
Али теби, топла пећи,
Никад нисам запјевао.

А и ти би, — је ли, да би
Мени увиек прија била,
Само да те од куд каква
Срећа с чим год наложила.

Е, ал шта ћеш, кад се неда
У мејани дрва сјећи,
А волијем једну красну,
Нег стотину топлих пећи.

Па ништ' за то, што у теби
Ни сад какав пањ нетења,
Памтим ја још, кад ми даде
Гибаница и печења!

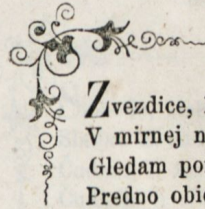
А доћи ће опет вриеме,
Ако бог и срећа даде,
Бит ћемо ми опет своји,
Као што смо туђи саде.

Зато велим, — нека људи,
Како хоће, нека суде,
Али ова слаба пјесма
Нек у твоју славу буде!

Мил. Ан.

Zvezdicam.

(Prvenec.)

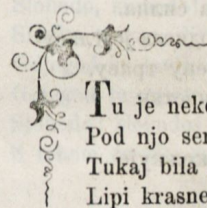
Zvezdice, kak' krasno migljate
V mirnej nas noći razveselit' znate!
Gledam ponosno vam svetlost nocoj,
Predno obide me trudni pokoj!

Stvarnika vidim v vašej svetlosti,
Vidim mogočnost v Njegvej modrosti, —
Hrabro vzdigujem roké proti vam,
K vam se vzdiguje mi srca naj plam!

Le še migljate v nebeskej visini,
Svetite milej nam v prid domovini;
V rodu naj našem tmina ne bó —
Dokler migljate na nebu svetló!

T. Ingolić.

Spomin.

Tu je nekđaj lipa stala,
Pod njo senca, prava slast —
Tukaj bila klop je zala —
Lipi krasnej prava čast!

Tukaj sem jej listke nosil,
Tam sem vzdihal le za njo —
S solzami sem trav'eo rosil,
Ko dajala mi rokó!

Tukaj srce mi izročila,
Ljubavi odkrila čar,
Zvesto ljubit obljubila —
Probudila v srcu žar.

Premenilo si se mesto,
Skoraj te nit ne poznam,
Srce nekđaj tako zvesto —
Kam, si prešlo, reci kam?

Ni več klopi, niti lipe —
Srce žalostno medlí —
Le še zvezda, nojna priča,
Jasno gori se svetlí!

Lj. T.

Narodne pjesme.

Vojnik pri odlazku.

Kako se pjeva u Delnicah.

(Iz sbirke D. D. M. S. M. S.)

Trava, trava zelena!
Ki će tebe, trava, kosit,
Kad ja moram pušku nosit?
Trava, trava zelena!

Gora, gora visoka!
Ki će tebe, gora, seći,
Kad ja moram pušku vleći?
Gora, gora visoka!

Vince, vince crveno!
Ki će tebe, vince, piti,
Kad ja moram odlaziti?
Vince, vince crveno!

Piva, piva rumena!
Ki će tebe, piva, piti,
Kad ja moram soldat biti?
Piva, piva rumena!

Brate, brate rojeni!
Ki će s tobom špancirati,
Kad ja moram maširati?
Brate, brate rojeni!

Sestro, sestro rojena!
Ki će tebi rubac kupit,
Kad ja moram glavu zgubit?
Sestro, sestro rojena!

Ljuba, ljuba ljubljena!
Ki će tebe, ljuba, ljubiti,
Kad ja moram cara služiti?
Ljuba, ljuba ljubljena!

Majko, majko rojena!
Ki će tebe, majko, hraniti,
Kad ja moram cara braniti?
Majko, majko rojena!

Travo, travo zelena!
Ki će tebe, travo, kositi,
Kad ja moram pušku nositi?
Travo, travo zelena!

Junak Janko.

Iz Jablanca u Primorju.

(Iz sbirke D. D. M. S. M. S.)

Jankova majka na brod dolazila,
Dunaj, Dunaj, Dunave,
Tija vodo ladna!*)
Ona pita brodarka od mora:

„Jeste l' mi vidili moga sinka Janka?
„Jeste l' ga vidili al' šnjin govorili?“
„Nismo ga vidili, već smo čuli glase.
„Di ga vode tri Turčina mlada;
„Prvi mu govori: skoč u vodu Janko!
„Drugi mu govori: bjež u goru Janko!
„Treći mu govori: pridaj nan se Janko!
„Njiman Janko srčeno govori:
„Nisan riba, da u vodu skačen;
„Nit' san jelen, da u goru bježin;
„Nit' san baba, da van se pridajen;
„Već san junak, koj' divojke ljubin.

Moja danguba.

Iz Jablanca u Primorja.

(Iz sbirke D. D. M. S. M. S.)

Sa ugljeda mlado momče,
Dangubo moja!
Sa ugljeda mlado momče,
Drag je
Meni . . . mil mi je!*)
Na njemu je svilen pojas,
Dangubo moja! itd.
Na pojasu zlatne rizi,
Dangubo moja! itd.
Na rizama mijod kamen,
Dangubo moja! itd.
Za pojasom sat mu tuca,
Dangubo moja! itd.
U junaku srce kuca.
Dangubo moja! itd.

Agun-pašunica.

Iz Senja.

(Iz sbirke D. D. M. S. M. S.)

Sećala se Agun-Pasinica,
Po Mostiru, po zelenoj travi,
Bosonoga u zutim pacmagam**),
Gologlava kajno muska glava,

*) Ponavlja se svakim redkom, kad se pjeva. Napjev je krasan. Sравниš-li ovu pjesmu sa prvima dvjema iz Jablanca, opaziti ćeš, da je ovdje sa pjesmom i forma primljena. Da je pjesma u Jablancu nikla, nebi se čulo „momče“ nego „monče“, ne „svilen pojas“ nego „svilni pas“ ne „na rizama“ dali „na rizan“ itd. Sve tri je pjevala Katuša Glavaševa.

**) Dvojimo, da je naš sabirač čuo u Senju: „zutim pacmagam“, „da sam“, „nitko“, „ide“, „devojka“; u Senju bi rekli: zutin pacmagan, da san ili šan, nihi, jide, divojka itd. Piši narodnu pjesmu kako ju čuješ iz ustiju naroda!

*) Ovo se ponavlja, kad se pjeva, za svakim redkom.

Razpasana prez svijela pasa...

Sećajući je cvieće zalivala:

„Cviece moje, karafilje moje!
 „Nit' mi rodiš, nit' simena daješ,
 „Kako ni ja Agun-pasinica:
 „Evo ima devet godin dana,
 „Da sam mlada u dvor dopeljana...
 „Da mi nisi lisca obljudio,
 „Nit' ju crne oci pogledao.“

Misli jadna, da nitko necuje;
 To docula Agun-pase majka;
 Ona ide sina upitati:
 „Aj Jagune, drago dite moje!
 „Je istina, sta ljubi govori?
 „Evo danas devet godin dana,
 „Da je ljubi u dvor dopeljana,
 „Da joj nisi lisca obljudio,
 „Nit' ju crne oci pogledao?“
 „Istina je, stara majko moja!
 „Vi joj dajte tri tovara zlata,
 „Tri tovara i slebra i zlata,
 „Koga mi je u dotu donila,
 „Pak je saljte na povratke majki.“

Z daleka je upazila majka:
 „Sto je oto, drago dite moje!“
 „Dobri glasi, stara majko moja!
 „Dobri glasi, ali nisu za me:
 „Jevo sam ti i danas devojka,
 „Tvojemu sam dvaru povracena.“
 „Nista zato, drago dite moje!
 „Ja cu tebe mladu ozeniti,
 „I na bolje, i na bogatije...“

To izusti, i dusicu pusti,
 Na krijelcu stare majke svoje. —

Pripievalica *)

(Iz sbirke L. Marjanovića.)

U livadi pod javorom
 Zdenac izvire,
 Tud se šeće lipa Ane,
 Zdenca zafaća,
 Luka joj se s grada baca
 Zlatnom jabukom:
 „Uzmi Ane, uzmi dušo,
 Niko nevidi!“ —
 „Ako l' ideš zborad vode
 Dodji u jutro:
 U jutro je svaka voda
 Bistra, ledena;
 Ako l' ideš zborad ruža,
 Dodji u pódne:
 U pódne se svaka ruža
 Lipo razvije;
 Ako l' ideš zborad ljube,
 Dodji u večé:
 U večé je svaka ljuba
 Mila i draga.“ —

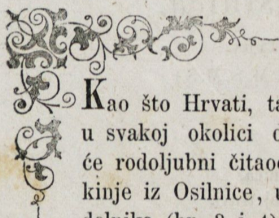
*) Kad se više djevojaka i momaka sastane na prelu ili posielu, onda pjevaju po dvie djevojke takove pjesme, u kojih svakomu momku pripievaju po djevojku, dakako njemu dragu.

Slike iz jugoslavjanskoga naroda.

III.

Slovenske nošnje.

(Slika na str. 108.)

Kao što Hrvati, tako se i Slovenci nose skoro u svakoj okolici drugéije. Na našoj slici naći će rodoljubni čitaoc zastupane Slovence i Slovenkinje iz Osilnice, u Kočevju (br. 1 i 2); iz Smedelnika (br. 3 i 4); iz Šiške, kraj Ljubljane (br. 5 i 6); iz Preme, u nutrnjoj Kranjskoj (br. 7 i 8); iz okolice ljubljanske (br. 9 i 10); iz Polbova gradca (br. 11 i 12); iz Škofje Loke (br. 13 i 14) i iz Ipave (br. 15 i 16).

Ako se slovenski narod po raznih okolica nošnjom ponješto i razlikuje, to su ipak svi skupa pravi pravcati, jedni te isti čisti Slovenci. Osobitih, upravo narodnih imena za svoja odjela neimaju Slovenci, jer je u njih vazda bila od prevelikoga upliva njemačka kultura, koja jim mnogo izopačuje, samo starodavni duh sloven-

ski izopačiti nemože. Oni nazivlju: čizme=čevlje; kožnate kratke hlače=jerhaste hlače; košulju=srajca; kaputić=jopič; šešir=klobuk, lulu=pipa, fajfa itd. Mladići se običavavaju što ljepše i snažnije odjevati, za da se bolje dopadnu svojim krasnim „deklicam“, koje se svojom ljepotom i doista krasnom, čistom nošnjom svakako odlikuju. Bogatiji uzmu oko vrata svilen rubac. a iz džepa jim opet visi drugi svilen rubac, koji je samo za nakit, a ne za porabu. Lula, srebrom okovana, znak je boljega stališa.

Pokraj svega toga, što Slovenac, ako će, da uči samo slovo poznati, treba da se podade njemačkomu duhu, koji u školah vlada; slovenski narod je ipak svuda skrozi domoljuban, te se ponosi svojim slovenskim imenom

Što se naobraženja, znanosti i umjetnosti tiče, to je slovenski narod liepo unapredio; jer je unj prodrła

ljubav do knjige, bez koje se nemože niti što naučiti, nit u ničem napredovati. Da u milenoj Sloveniji i prosti narod čita, dokaz je „društvo sv. Mohorja“, koje broji preko 10.500 članova, a svaku knjigu tiska u 12.000 odtisaka, što bez učesća prostijega naroda nebi bilo moguće*).

Vrhu svega je slovenski narod pobožan i boga-

bojeći; jer stavlja svu svoju nadu u boga, bez kojega nigdje ništa neima, pa se njemu rado moli i u pomoć ga priziva. Tko štuje boga, taj je i čovjekoljubljan i uljudan, pa tako je i slovenski narod veoma prijazan i uljudan; rado štuje i pozdravlja starijega, a pripravno odvrća pozdrav mladjemu, te je vazda dobrim primjerom bližnjemu svomu.

IV.

Dalmatinske nošnje.

(Slika na str. 116.)

Krasan narod kršovite Dalmacije razlikuje se ponješto svojom nošnjom i njekojimi običaji od Hrvata, Srba i Slovenaca; nu po krvi i jeziku su Dalmatinci Srbo-Hrvati, kao što smo i mi: naš rod, naša braća.

Dalmatinci su osobiti vještaci na móru; na móru bo živu, pa se naša mornarnica može ponositi liepin uzrastom i odlučnim junačtvom dičnih dalmatinskih mornara. Širom svijeta, dokle različita móra dopiru, naći ćeš na brodovih Dalmatinaca. Mnogi proputovaše Ameriku, Kaliforniju, Egipat itd.; gdje koji ostadoše u stranom svijetu, postignuv tamo sreću i bogatstvo, nu ti su riedki, dočim većina putuje i amo i tamo, jer jim brodarenje jedina zasluga, al se ipak najradje vrati u svoj mili zavičaj, u liepu svoju Dalmaciju, punu maslinica (uljika), smokava, naranča i svega, što topli kraji zemaljskoga raja radjaju.

Dalmatinci i Dalmatinke odjevaju se obično domaćom vunenom tkaninom: mužki tako zvanim crnim

vunenim „jopičem“ do pasa, ili isto takovom surinom do koljena, modrim prslukom sa mnogo dugmeta i modrimi vunenimi uzkimi hlačami; na noguh imaju većinom pletene opanke, a na glavi crvenu kapu (fes). Ženske odjevene su jednostavno stranom u bele i modre, lagane, stranom u vunene „kiklje“, s prslukom; na noguh nose takodjer opančice ili čizmice, a na glavi crvenu kapu, ili bieli rubac.

Naša slika predočuje štov. čitatelju jedan dalmatinski pir, te će na njoj svatko najbolje razabrati i svečanu i običnu dalmatinsku nošnju, a ponješto i pirni običaj. Napried stupa mlada, bielim velom pokrivena lica, na glavi vjenčanim viencem; nju prate braća ili djeverovi mladoženjini, a za ovimi idje djuvegija (mladoženja) s kumom i ostalimi svatovi. U sriedini sbija šale barjaktar (veselković), a na okolo pucaju veseli svatovi iz pištolja, da se sve puši. Gromovito pucanje, to je o piru najveće veselje; guslača se riedko nadje, ako ne koje diplje. Za vrieme pira pjevaju se pokraj vinalmatina rado narodne junačke pjesme iz Kačića i narodnih usta, pa se uz to zaigra i narodno „kolo“.

Hercegovina i Hecegovci.

(O. B. Franjo Maria Miličević.)

I.

Svaki se narod ponosi svojim imenom, pa se i Hercegovci mogu punim pravom ponositi imenom svojih pradjedova; jer je hercegovačko ime starijom junačko i slavno.

Hercegovci su hrabri i vazda na boj pripravnici za krst častni i slobodu zlatnu; rado planu proti ugnjet-

telju i neprijatelju svomu, a krotki su naprama prijateljem i usrećiteljem svojim.

Kao što svi slavenski narodi, tako su i Hercegovci veoma zauzeti za pjesme i narodne priče; vrlo rado pjevaju i pripoviedaju o znamenitih dogodjajih svoga naroda i o četovanju svojih hrabrih junaka; o vilah, o njihovu znamenovanju itd. Bio posao još toli težak, Hercegovac ga obavlja uztrpljivo, pjevajuć i pripoviedajuć; a za odmor upotriebi gusle, tamburu, svirale, diplje, kojimi se zabavlja i osladjuje svoj život.

Hercegovci su u obće otvoreni i daroviti, te lasno shvaćaju svaku znanost. Oni nijesu osvetljivi, al nepri-

*) U tom su i slovenski listovi sretniji od naših; jer same „Novice“ imaju preko 2000 predbrojnika. A gdje je u nas koji časopis, koji bi se tim brojem pohvaliti mogao? Da, il se uguši odmah u zametu, sa pomanjkanja predbrojnika; ili se izdaje za volju 2 — 3 — 4 — pa bilo i 500 predbrojnika, dok uslied gubitka nepropadne; ako mu od pojedinih ljudih neima znamenitije podpore! (Op. ured.)

jetelju neostaju dužni: za milo vraćaju drago, a za žao sramotu.

Prirodjena svim Slavenom, osobito južnim, gostoljubivost, nadje se i u naših Hercegovaca, u koliko jim to dopuštaju okolnosti, o čem se Hercegovinom putujući putnik vazda osvjedočiti može.

II.

Hercegovački žitelji sve su sami Jugoslaveni, te govore čisti srbsko-hrvatski jezik, samo u gradovih prama iztoku, pomiešan je gdješto sa turskimi rieči. Hristjanski Hercegovci razdijeljeni su po vjeri na pravoslavnu i katoličku, te su u pravom smislu božji hristjani, premda se mati crkva nemože poveseliti potrebitim u njih razvojem, pošto je pognjetena turskim nevjerstvom.

Nakon propasti srbskoga carstva na Kosovu god. 1389., još se ponješto uzdržavaše Hercegovina, al naskoro i ona padè pod jaram turskoga samosilja. Od tada nastadoše po Hercegovinu dnevni puni tuge i žalosti; jerbo hristjanstvo moradè prigrliti nevjerstvo, ako je htjelo da izbjegne okrutnomu maću ljutoga krvnika.

Savkoliki veliki narod razciepkao se tako, da skoro o njem nit progovoriti nije moći. Poznato je pako, da su Hercegovci sa svijuh strana mnogo jada podnieli toli od Mletčana, koli od Turaka i inih izdajica tja od Vladka do našega doba.

III.

Pošto bi se počela dizati sila i moć turska u XIV. vjeku, te kako bi Turci osvojili Drinopolje, uništili Srbe na Kosovom polju, osvojili Carigrad, Romanju, Bulgariju, Srbiju i Bosnu, i druga mnoga kraljestva, padè nesreća i na tužnu Hercegovinu, te ju postigne ista sudbina. Prekomjerna sila turska porazila je sve diljem, te se moradè veliki dio kršćana podati nevjerstvu; njeki dio razbježè se po brdinah i planinah, a njeki opet u druga kraljestva.

Svietu je poznato, koje nasilje moradè kršćanstvo za ciela IV. vieka podnositi od različitih vezira, paša itd.; koja li progonstva moradè trpjeti od drugih poturčenjaka: neima pera, koje bi goleme jade nacrtati moglo.

Iza toga dodjoše biede i nevolje na kršćanstvo; divjačina preuzè mah, te ga počè gnjesti pod svoj jaram krvoločnoga robstva. Veliki dio hercegovačkih sinova stenjaše pod jarmom okrutništva, odtud pronikoše mnogi hajduci širom ravne i kršovite zemlje; zato i pobjegoše mnogi u prostrane šume, jer nemogaše drugo biti već hajduci, ili turski robovi.

Tako je gorki udes progonio našu milu braću, a bog će dati, te će joj vrijeme izliečiti ljutite rane.

IV.

Kršćanstvo, stanujuće pod jarmom turskoga nemilosrdja, ostalo je jadno većim dielom bez one prosvjete,

koja vlada u današnjem vjeku. Svakoga rodoljuba mora u srcu zabezbi, kad pomisli, kako je turskim samsiljem potišten svaki mogući razvoj i napredak kršćana u Hercegovini. Nije nehajstvo kršćana, već progonstvo Otomana, uzrokom, da ovaj daroviti narod zaostaje u prosvjeti; tà od g. 1460. do g. 1850. toli je nevjerstvo pritiskalo tužne Hercegovce, da si niti učione podignuti nisu smjeli.

Punih 400 godina živjelo je kršćanstvo u Hercegovini medju poturčenjaci u pravom divljačtvu i neznanstvu; nit se tu što znalo za knjigu nit za pismo, osim ako si je koji u toliko pisanja prisvojio, da je mogao glagoljicom zabilježiti svoje ime. A da je u ljudih bilo i zaista želje i volje do nauke, dokazom je, što si njeka posebna slova izmislise, koja, kako se priča, nazvaše „kozarskim pismom“. Njeki pako, nemojavši postići i naučiti ni ovoga ni onoga, služili su se drvom, na kojem bi botke i križe rezali, te si svoje račune vodili, kao što se i dan danas u tu svrhu upotrebljava isti takav raboš.

Istim načinom počeo se služiti njekim kozarskim jezikom, što ga izumiše kozaci, pa bi se bio taj jezik na daleko razgranio, da ga nebude, kako pripoviedaju, njeki biskup bosanski pod prokletstvo zabranio; o čem se ipak ništa pozitivna nezna. Starci od 80—90 godina dobro se sjećaju, da su kao djeca čuli o tom kozarskom jeziku, i znadu nacrtati pismena kozarska; nu budući da se nigdje ništa u dokaz istine nenalazi, smatra se to pukom pričom.

Odkako se bosansko-hercegovački Franjevci razdieleše po Hercegovini i djeluju pod svojim posebnim biskupom, apoštolskim vikarom, počeo od g. 1844. podizati crkve i samostane kao što na Širokom Brigu; te ustanoviše biskupiju u Mostaru. Na obijuh ovih mjestih otvoriše Franjevci učione, toli za pučku prosjetu, koli za naobraženje mladića u svećenike. Turci proganjahu Franjevce sve od god. 1844. do 1852., uvidivši, da je njihovom poukom počeo hercegovački narod napredovati, te se počeo izvlačiti iz gluposti, pa da se neće više dati podjarmljivati, niti će prezirati svoju svetu kršćansku vjeru za volju turskoga nekrsta. Nakon tizih godišta tako se umnožiše učenici u Mostaru, da jih je preko 100 polazilo učionu, u kojoj uložih i ja s početka svoje sile na obuku kršćanske mladeži. U ovu učionu upravljaju Franjevci sa Širokoga Briga svake godine između sebe jednoga učitelja o svom trošku, a od učenika neprima se ni para, do li: gratis et amore.

Godine 1863. utemeljena je u istom Mostaru učiona za sáme katolike jezikom turskim o trošku carigradske vlade. Kasnije počeo je polaziti i pravoslavni, a vlada uzdržaje joj učitelja (odžu), pa je ta učiona Turkom veoma na nosu. Hristjanska (pravoslavna) učiona obstojala je tu od davnijeh vremena, ali joj napredka nebijaše nikakova. Novije doba uvedena je i ženska škola, za koju dobiše učiteljicu iz Sarajeva.

O prosvjeti turskoj bilo bi suvišno govoriti; u njih je najveća prosvjeta u progonstvu, tlačenju, grdjenju i obiedjivanju kršćana. Premda i oni imaju svoje učione: Mejtefe ili Mecelebe i Medrese: u Mejtefim uče se samo čitati i pisati, a u Medresi uče alkuran. Vele,

da bi grieh bio alkuran tiskati, s toga mora učenik, dok ga nauči, da prepíše čitav alkuran. U Mostaru imade jedna Medresa na mjestu njekadanje crkve sv. Ilije na malom trgu; a Mejtefa imade 27., sa ženskim.

(Nastavak sledi.)

Panihuda*).

(Pripoviest Oreleskoga.)

Imao sam prijatelja prekrasnoga, po rodu plemenita, umna, puna dosjetljivosti i duha pjesničkoga. Zajedno smo uzrasli, zajedno se učili i zajedno smo zakročili na stazu života.

Sada ljudi neće da vjeruju sve, što je veliko i dobro, nevjeruju ni sami sebi, te te mòre mišlju, da će i ove moje rieči biti plod razgrijane mašte.

U životu se jošte nisam sukobio s čovjekom, koji bi tako bogato bio nadaren najljepšimi darovi, kano što ovaj moj prijatelj. U modrih mu očiju sievala je duša uznosita, u njegovih je grudiju kucalo srce puno ljubavi prama svemu, što je liepo. Nauka bijaše mu život, pjesma i umjetnost, slast. Slobodan, nezavisan budući, posvećivao je dane svoje ovim predmetom.

Ja, premda sam odabrao drugi način života, nikada se nisam s njim razlučio. Čitanje, šetnje, razgovori, kazalište, a kadikad i družtvo, ugodno se je izmjenjivalo s našimi poslovima.

Medju mojim moskovskimi prijatelji osobito sam zamilio kuću Petra Ivanovića Zareckoga. Dobrosrčan doček gospoje Zareckove, koja me je primila kano rođjaka i ljubeznost njezine četrnaest godišnje kćeri neobično me je vukla k njemu. Petra Ivanovića Zareckoga znali su svi kano muža razumna, naobražena, koji se neumije pretvarati. Veoma mu je na srcu ležalo, da si kćerku liepo uzgoji i naobrazi, pa nije u tom ničega žalio, ali on nije vjerovao tim sadanjim klanjačem, koji dolaze dnevice, da za dvadeset rubalja presjede uru i razpravljaju o domaćih pletkah. Takove je učitelje, udilj raztrešene, a malo znajuće, ostavio onim kućam, koje razum po odielu mjere. On si je hotio naći čovjeka umna, al ujedno skromna, a takova nije lako naći u priestolnom gradu.

Ja sam mu se jednom zatekao, da ću mu se pobrinuti za učitelja i s veseljem sam natuknuo Cvjetku — tako se je zvao moj prijatelj — nebi li hotio učiti djevojku liepu i umnu?

Riedko se u dvadeset i drugom ljetu zamiću takove ponude. Cvjetku se je činilo to romantički. Pre-

saditi svoje znanje, prečiti svoje misli, svojim značajem uplivati na biće toli milo i nevino, sve mu se to činjaše vrlo zanimivo.

Nadinka bijaše angjelak u pravom smislu; nevinnost joj je gledala na modre liepe oči, ruže su joj cvjetale na lišcu, kestenova kosa spustila se niz nježni vrat. Kano jedinica bijaše malo razmažena, osobito od svoje gojiteljke, koja je bila iz broja onih učiteljka, koje, neimajući prava na ljubav svoje gojenice, primamiti ju glede na svoju stran tim, što joj dopuštaju, da radi po svojoj volji, pregledavajuć svaki pristup. Nadinka imaše dobro, blago srce, samo joj je manjkao učitelj, koji bi ju oslobodio od nesreće, što bi ju sjegurno postignula u domaćem uzgoju.

Cvjetko je umio ovladati mladu dušu svoje učenice. Istina, s početka je radje mislila na lutke, nego na nauke, al jedini pogled na Cvjetka bio je dovoljan, da ju upozori na njegove rieči.

Mladost, a osobito prekrasno lice moga druga stavilo je s početka Zareckoga u nepriliku, al je njegovo plemenito, pa ipak otvoreno lice, njegovo obširno znanje i zamašan govor brzo razagnao svaku sumnju.

Godina minù kô ništa, uspjeh bijaše preko svake nade, a roditelji, diveći se kćerinu napredku, neznahu zahvaliti se Cvjetku.

Cvjetko se je sam čudio; postà kućnim prijateljem, te je prosto vrieme boravio u krugu ove rodbine. Kano strastan svirač, često bi pratio svirku Nadinkinu, a kano dobar pjevač pripojio bi svoj zvučni glas spjevima čarovne Nadinke. On joj je u svem svjetovao: knjige je kupovala, koje joj je on preporučio, odielo je nosila, kakovo se je njemu mililo.

Čim je tiesnije bivalo njihovo prijateljstvo, tim je raztrešeniji postajao Cvjetko. Često bi se, slušajuć njezin odgovor i motreć jasno joj lice, tako u mašti zanio, da nije ničega ni čuo, ni vidio, te bi ga istom pitanje: „Što vam je?“ trgnulo iz sladkoga sankã. Sada bi ga polila rumen, te bi uzeo tumačiti predmete, al jošte bi se bolje pomeo.

I Nadinka je bacala poglede na svoga učitelja, te bi po sreći odgovarala na njegova pitanja, što je sve natjeralo na srdačan smieh. Madame Désiré, koja je

*) Misa za mrtve u ruskoj crkvi.

uvijek bila s njom na nauku, tako se je zanolila u romane Genlisine i Kotenove, da ju je tek silni grohot mogao probuditi iz ugodna sna.

Vrieme je bježalo. Cvjetko se* je odpravio s rodbinom Zareckovom na selo. I ja sam bio pozvan, te sam cijelo ljeto probavio vani. Otvorenost, neobično, veselje, slobodno obćenje vladaše medju nami. Bila je s nami i mila djevojka Marija S—, koja je umjela svojom veselom čudi udobriti sve.

Ja sam s Cvjetkom stanovao u kavalirskom odielu, iz kojega su prozori gledali u voćnjak.

Prije podne sastali smo se, da uzmemo doručak, šetali s djevojkami po voćnjaku, čitali, zbijali šale. Poslje pódne sjeli bi na kola, ili se bacili na konje, te odjurili u polje ili u gaj. Na briegu potoka razprostirali bi čilim, te pripravljali čaj, dočim su djevojke u ruskih šarafanih*) ujedno s nami gulile travu; i to se je neobično djelo sprovidilo sa srdačnim smiehom. U kasnom sumraku vraćali smo se kući uz vesele pjesme zadovoljnih veslara. Na večer smo čitali, vježbali se u svirci il smo bacali karte, a svaki smo put završili plesom uz sladke zvuke glasovira, u koji je udarala Madame Désiré, premda riedko u taktu. Poslje večere sve se je razišlo.

Ja i Cvjetko pošli bi u vrt, da se porazgovorimo, da se nasišemo svježine noćne kod bleda svjetla dižućega se mjeseca. Zašav do gaja opazismo, da smo obkoljeni redom strašila u bielih košulja iz prostirala. Smieh i trka iz nova se počme, dok neučini svomu konać gospoja Zareckova, napomenuv, da je vrieme, da se ide spavat.

Ima li se zadovoljnost i lagoda nazvati srećom — što ja čvrsto vjerujem — bili smo u istinu sretni. Cvjetko je osobito plivao u milju. Neimaše toliko smjelosti, da svoje srce otvori Nadinci, koju je obožavao, al ti njegovi žarki pogledi govorili su tako jasno, ti stihovi, koje je napisao svojoj Nadinci na brezovoj kori, toli su očito svjedočili o njegovoj ljubavi, te su morali uzbuditi sućut.

Valjalo je samo vidjeti, kako joj se razpupalo lice, kada je opazila Cvjetka, kakov joj je izraz poigrao usnami, kada su zajedno pjevali il svirali maštu Beethovenovu, dotičuć se jedan drugoga odielom, rukami; da se pojmi, kako je gorilo srce Cvjetkovo, kada joj je čitao djelo svoje, koje je napisao nadahnut ljubavlju.

Sretne ljepotice, koju obožava pjesnik!

Ja sam za mlada jako rado gledao rodbinske slike, može biti zato, što sam već u kolievci postao sirotom, te je po tom svaka blaga rieč, svaki posmjeh, ugodni il strogi, preko mjere na me djelovao. Dok sam živ, pamtit ću rodjendan Nadinkin; dan, kada je prvi put svoju krasnu kosu pod češalj sakupila. Niti carevna, kada si

postavi prvi put krunu na glavu, nemože biti tako oduševljena, kako je bila Nadinka, ponoseć se svojim želvinim češljem. Žao mi je, što se danas nenose češlji. Češalj u kosi bijaše izvjeskom srca — bijaše znakom nevjeste. Sada se ničim nerazlikuju djevojke, sve hoće da budu djevojke.

Nadinka je navršila šestnaestu godinu; bijaše vrieme, da se ostavi predmeta, koji su joj zamiljeli kano djetetu; bijaše, kao da se preporodi na nov život, puniji — dà puniji mnogo punih slasti, kano i strasti. U bielom svom odielu bijaše prekrasna. Srce joj je od milja igralo, činilo se, da će se raztopiti. Zato je bio Cvjetko posve zamišljen. Složivši ruke na prsa, stajaje u zalomu prozora, gledači čarovnu Nadejku, kano da se rastaje s njezinom suimenicom — nâdom.

„Što si tako nujan?“ upita ga s nježnom brižljivošću Nadejka.

„Sám neznam zašto, njeakova me slutnja muči“.

„O! vas uvijek kini slutnja. To vas čini i nesretna, jer se neveselite, kano mi, duše prozaičke. Zar mislite, gospodine Cvjetko, da ja, promieniv način življenja, mienjam i način mišljenja i čućenja? . . .“ Smetena se zarumeni i doloži: „Moja zahvalnost prema vam . . .?“

„Zahvalnost!“ kriknu on, „Nadejko!“

Za veću sjegurnost, da se nerekne, kako je bilo, nisam im hotio kidati govora, koji se je završio onako, kako se završuju svi govori, koji počimlju s riečju „zahvalnost“. Sladki ga je cjelov zapečatio.

Da je komu bilo vidjeti, kako je vesela i sretna bila Nadejka toga dana. Oči, biser-suzicama orošene, neprestano su joj se otimale za Dimitrom, koji je, rekao bih, u viru blaženosti plivao. Cielu ovaj dan bijaše to dvoje predmetom moga motrenja, bez teleskopa, po više nogu dugoga, odkrio sam u duši Nadejke i Cvjetka sviet ljepši i divniji, nego što može biti raj.

Na večer bijaše ples.

Njekoliko dana poslje plesa oboli stari gospodin. Svu smo nadu izgubili, da će se pridići. Mati i kći neprestano su stajale do njegove postelje. Na pitanje: „Je li mu bolje? . . .“ odgovoriše suze. Neznasmo, što da počmemo. Jedne večeri zovnuše nas u sobu, gdje je bolestnik ležao, i tu je vladala podpuna tišina. Zarecki, i onako skup na rieči, bijaše zle volje. Nješto je neobična čekao. To ga je mutilo. Čas za časom postajaje mu sve gore. Providješe ga svetimi tajstvi. Žalostna prizora! Nad glavom mu cvili žena, na prsiju jauče kći, na okolo stoje rodjaci suznih očiju. Stojeć već jednom nogom u grobu, dielio se je stari Zarecki pogledom sa svim, što mu bilo milo. Zovnu k sebi Cvjetka.

„Dimitre Aleksijeviću! Kako ću vam naplatiti vaše prijateljstvo? . . . Ništa negovorite, znam vaš plemenit značaj . . . i čustva vaša, moj prijatelju, plemenita su. Samo se jošte brinem, kako bih osjegurao sreću svoje kćeri; moj mi je udes uzkratio tu utjehu. Davno sam

*) Gornja odjeća.

već uvidio srce moje Nadejke . . . Vi možete upokojiti kosti moje u grobu . . . Ljubite ju . . . učinite ju sretnom . . . Dajem vam blagoslov kano svomu sinu!“

Cvjetko padè na koljena.

„Ženo! Moj je prijatelj pristao . . . neopiraj se mojoj posljednjoj volji. Njihov udes ostavljam u tvojih rukuh. Budi jim majkom“.

Žena sgrabi strastno njegove ruke, te ih poli vrućimi suzami.

Za tjedan dana odpravismo se svi u Moskvu, ostavivši ostanke Zareckove u crnoj zemlji.

Gospoja Zareckova življaše u potpunju tišini. Neznam, eda li od žalosti, il se je pretvarala; al meni se je činilo, da ju muči posljednja volja pokojnoga muža. Po malo sakupljao se s večera ne velik krug starih znanacah. Karte, razgovori, a kadikad i gudba počè oživljivati grobnu smjenu njihova prekrasnoga stana. Nadejka nije jošte smjela pokazati se kod glasovira, al je zato bila prekrasna u večernjem odielu i u bielom ogrtaču; sretna, kada joj je bio po boku mili Cvjetko!

Zaruka Cvjetkova nebje jošte razglašena, al već su mnogi zavidjeli njegovoj sreći, a bogati prijatelji gospoje Zareckove počeli se otimati za Cvjetkovo prijateljstvo, te nisu više postupali s njim kao s biednim učiteljem, već kano sa ravnim sebi. Al je on slabo mario za takovu uljudnost, pače mrzio ju je, znajuć, da potiče, ne iz priznanja njegovih vrlina, već iz misli na sjajnu mu budućnost. Nebijaše jim po čudi, da se brate s kakvim god Cvjetkom. Al se je on odvažio podnositi njihovu oholu poniznost iz ljubavi prama Nadejki, a oni odlučiše sklopiti prijateljstvo radi dvie tisuće duša*), koje su u njegovu ruku prešle. Dosle bijaše sve dobro.

Vrieme je, da se upoznamo sa značajem gospoje Zareckove. Bijaše to žena naduta, svoje glave, iz broja onih, koje je kolo sreće podiglo iz nizka i postavilo na onaj stupanj, gdje se drže višimi od svega, zaboravljaju na nizki rod, kidaju svezu rodbinstva, zavrjavaju sve, što je ma samo za vlas od njih niže. Muž ju je jako dobro znao. Zbog nje došao je u nepriliku sa svojimi znanci u Mosvi. Uviek je gledao, da bude što prijazniji s njom i sa neznatnom rodbinom svoje nadute polovine, al joj nije ničega dozvolio, što bi se protivilo njegovoj volji. I posljednja njegova volja, da daje kćer čovjeku vriednu, al siromašnu, činjaše joj se najvećom ludošću. To se je opiralo svim njezinim osnovam; osobito nadi, da će se za volju kćeri okružiti sjajnim svjetlom visokih porodica, s kojima je bila Nadejka većim dielom po otcu u rodu.

*) U Ruskoj se mjeri posjed po broju duša.

Misao, da njezina kći mora spojiti udes svoj s udesom učiteljevim, natjerala ju je u zdvojnost. Kano žena tvrdoglava, kojoj je osnove muž osujetio, naumi odmah po njegovoj smrti stati na svoje noge, te raditi u prkos moževoj volji, da mu se osveti ležeću u grobu za njegovu samovolju, dok je živio, prekinuvši ženitbu, na koju bješe privoljela.

Sredstva, kojimi se je služila, bijahu toli okrutna, koli lukava. Prva joj bijaše briga, da si pridobi srce djevočino. Na ostalo je tek s daleka smierala. Pred stranimi žalila bi u prisutnosti Cvjetkovej djevojke, koje se prerano udaju; drugi put bi uvela govor, da je svakako nužno, da mladi ljudi služe. „I vi ste, prijatelju, jošte posve mlad, i vam bi, Dimitre Aleksijeviću, trebalo, da prije služite“. Moljahu ju, da jim nekrati sreće. Ona je na pogled pristala, al je kod prve zgode svoju misao opetovala.

Na koncu privoli Dimitar na savjet svoje buduće svekrve, te odluči, da će joj uraditi po volji. Ona željaše, da ide k diplomaciji. Premda mu je bilo teško razlučiti se, moraše ipak podvrgnuti se udesu. Po starom običaju obeća jedan drugomu vjernost do groba. Obrekoše, da će si često pisati.

Al se je brzo po odlazu Cvjetkovu sve na ino okrenulo. Žalosti nestadè, počèše se često izvažati, po večerih su se kúpila društva u kući gospoje Zareckove. Nadejka bijaše jedna medju sjajnimi zviezdami u kolu mladih nevjestah. Njezinoj ljepoti, njezinu umu, mladjačnoj ljubeznosti nemogaše odoljeti nitko, a i liepo bogatstvo namanilo je mnogoga. U broju mnogih i mnogih klanjača njezinih prednosti bijaše i neki knez Balgarov Kartuzinski, izsluženi častnik u gardi, koji je umio svoju ugodnu vanjštinu povećati okretnošću, a svomu razumu dati veću cieniu četvorkom. Inače bijaše to čovjek svoje glave, ponosio se svojom visokom porodicom, premda nije nitko u Ruskoj mogao reći, odkuda mu potiču predji i čim su se proslavili, bijaše to čovjek one vrsti, s kakovimi se danas u društvih često sastajemo. Taj je čovjek imao tu vlastitost, te je umio čovjeka na prvi mah posve progledati; vlastitost posve prosta i laka: treba samo držati sviet za nestalan i lakouman, pa češ prvim gledom izmedju desetorice prepoznati njih sedam, što već znači, da dobro umiješ razpoznavati ljude. On je proučio gospoju Zareckovu, nekoliko rieči bijaše mu dosta, da joj u misli zaviri i da prepozna njezin značaj. On zasnovà u sebi dobru osnovu.

(Nastavak sledi.)

Primóla.

Izvirna novela.

(Podplegaški.)

V o d.

Stari Primož sedi v slabo razsvetljeni sobi. Oko se mu bliska i srdito gleda krepkega mladenča, kateri mirno njemu nasproti sedi.

— Alj si trdno sklenil kljubovati svojemu očetu? — zavpije starec — če bi to slišala tvoja ranjka mati, še v grobu bi se obrnila. Tedaj me ne vbogaš?

— Nemorem, oče, nemorem, — boječe odgovori mladenč.

— Meniš tedaj, da sem te zato zredil, zato se potil, zato zapravljaj svoj denar, da si goljuf, bogotajec i Bog ve, kaj še? Le pojdi na Dunaj v tvoj raj, povem ti pa, ne dam ti venarja več, nehvalježnež!

Sin pobesi oči, jeze ga oblije rudečica, vendar ne zine besedice; to starca še bolj vname, zadere se s hri-povim glasom:

— Poberi se mi izpred oči, da ti ne kolnem i ne oskrnim spomina tvoje matere, poberi se!

V svojem srdu ni čutil, kako je zapustil sin sobano. Drugo jutro je odrinil na vseučelišče.

I.

O Vrba, srečna, draga vas domača
Kjer stoji hiša mojega očeta!

Prešeren.

Spomladansko solnce se je bližalo k zatonu, se zadnjimi žarki je obsevalo vaški zvonik v P*. Delalci se vračajo z polja, pastirji podijo svoje čede proti vasi i protihnilo je petje milih ptic: narava zavila se je v tihoto, le šumljenje bližne rečice, pa trde stopinje potnikove čule so se v tihoti. Potnik bil je mladenč, kakih i dvajset let star, oblečen v gosposko suktnjo. Črna brada mu obsenčeva obraz, ter mu daje izraz žalosti i zamišljenosti. Počasi koraka po cesti, ktera je peljala v vas, ter večkrat globoko vlahne. Cesta se zavije i pred njim leži v dolini domača vas. Osupnjen obstane a solze mu zatitrajo v očesih.

— Že tri leta nisem te videl, draga domačija, mnogo si spremenila svojo obleko! Oh! Kako srčno te ljubim! —

Mladenč ni bil nihče drugi, kot sin starega Primža. Oče mu je v mrl, odpustil mu na smrtnej postelji njegove pogreške, ter mu izročil vse premoženje; teden prej, kot je mladenč korakal proti vasi, izročili so ga hladnej zemlji. Zapustil je sina, ktereга so z očetovim imenom krstili i sedemnajstletno hčerko Barbiko. Mladi Primož pospeši svoje korake i kmalo dospe v vas. Srce mu tolče, ko zagleda rojstno hišo, zunaj grada

najlepše poslopje v vasi. Stopi v hišo, družina ravno večerja. Plašno gledajo prišlega kosmatina, nihče ga ne pozna. Ko jih pozdravi i nekoliko besed spregovori, skoči mlada dekline v vežo.

— Primož! Primož, moj brat, — oklene se ga ter mu poljubuje lica. Strastno pritisne mladenč deklico na prsi, ~~moje~~ jej gleda v modre oči, — še govoriti ni mogel! Bil je to prvi večer v domačej hiši, — tri leta že ni spal v njej!

Drugo jutro napači, gore i snežniki orumenovali so v izhajočem solncu. Primož vstane, odganjali so mu spomini na preteklost spanje celo noč, odpre okno svoje spalnice, ter srka radostno jutrnji zrak. Na dvorišču gibaló se je že vse, družina odpravljala se je na polje z orodjem. Prvi hlapec Miha, ki je za djaj bil mesto gospodarja, opazi Primoža, hoče mu tedaj, kakor poprej očetu, naznaniti, kaj bodo delali danes.

— Dobro jutro, Primož, — ga pozdravi stopivši v sobo. Mihov glas ga probudi iz globoke zamišljenosti; obrne se k njemu i pravi:

— Kaj bi rad, Miha? —

Miha nekoliko časa molči. Ni vedel, alj bi ga vikal, alj tikal? — E kaj bi ga vikal, saj sem ga pestoval, misli si i reče:

— Hotel sem ti le povedati, da bodemo danes sadili v lazú krompir, če bodeš prišel, kaj pogledat.

— V laz ne grem, pa ti ondi gospodari, Miha.

— V dolgih travnikih bomo kosili otavo, ko bi kaj pogledat prišel!

— Bode pa Barbika prišla, le pojdi, le Miha!

— V „njivah“ bodo orali; zadnjo nedeljo rekel mi je Brentež, da bi sivec rad kupil; dobro bi tedaj bilo, da si tudi ti zraven, ko jih danes ogledat pride v „njive“!

— Bodem pa prišel, če je ravno treba!

Miha godrnjaje odide: Slab gospodar, kter se mora toliko prositi!

Primož gleda za odhajočim i napolni mu radost srce: Kako sem zamogel vendar toliko časa živeti med pustimi zidovji; sedaj še le vem, kaj je domačija! Barbika prinese zajutr.

Za nekaj časa odpravi se proti „njivam“, da bi govoril z mesarjem. Steza, po kterj je šel, peljala je memo vode, ptice so pele v grmovju i polje je mrgolelo pridnih ratarjev. Po stezi primaha Primožu že znan obraz moža, v lice nekoliko zabuhlega i razmršenih las. Čez ramo je vrgel kamižolo. Opira se na debelo gorjačo. Ni bil ravno star; dostikrat je sam pravil, da jih nosi komaj štirideset na hrbtiču; to so mu povedali

fajmošter, preden je šel Grčarjevo Nežo snubit lani o pustu. Silno bi se bil rad ženil, alj zelo nesrečen bil je v tej reči. Hudobni jeziki so hoteli namreč vediti, da je mož prazne glave, alj še huje, da je neumen. Grozno ga je tudi starost jezila, ker povsod so ga navlaši zvali „starega Streveca“. Ta mož pride tedaj našemu Primožu nasproti, čudno se mu zasveti zabuhli obraz, zapazivši ga, odkrije se, rekoč:

— Dobro jutro bi vam vošil, gospod!

Primož spozna, da dedca nekaj tišči na srcu, pa se ni prevaril. Strevec namreč nadaljuje:

— Če bi vas smel nekaj prositi gospod?

— Kaj bi rad, reci hitro!

Strevec, ki ga grozno jezi, da ga tika, začuden popraša:

— Gospod, morebiti neveste, kdo sem? Lejte, una tam čedna hišica, moje posestvo, alj zna biti ni čedna?

— Da, čedna je! čedna; pa kaj bi vendar rad, hitro mi povej!

— Alj vidite, oni laz za mojo hišo, tudi oni laz je moj. To vam je njiva. Letos sem pridelal na njej toliko korenja i krompirja, da sem preživel samega sebe pa mi ga je še ostalo! Mislil sem si: Strevece, ti bi zamogel še kaj drugega preživiti, nego sam sebe.

— Kupi si tedaj prešica.

— Da, pozabil sem povedati, tudi prešica že imam i ostalo mi je še toliko krompirja i korenja, da bi se zamogel še nekdo drugi preživeti, nego sam Sprevec.

— Preskrbi si psa, da te varuje; če imaš ziveža odveč.

— Alj, gospod, še kaj več bi se zamoglo preživeti pod mojo streho, kakor kak pes!

— I kaj pa vendar hočeš pri meni?

— Vaša — — Bar — ba — je — — boje na ženitvi, če bi je vi meni — —

— Pojdi, pojdi, ti stari norec i ne kradi več časa poštenim ljudem. — To rekši, nevoljno se obrne i nadaljuje svojo pot.

Strevec stoji osupnjen. Srdit vpije za njim: Ti prekajena švedra, kje si se pa „manire“ učil? Sva li mi dva skupaj pasla? He, na ktereji planini pa? Tedaj sem jaz norec? Kdo si pa ti, kaj pa meniš? Boljšo ženo si pa še upam dobiti, kot je tvoja Barba, deset krat boljšo! Tako je vpil deced, alj Primož ga ni čul, ker se je vmeknil pred njim za bližnje vrbovje.

II.

En starček je bil,
Je vince rad pil.
Narod. pes.

Od tistega časa bil je preteklet teden i napočilo je lepo nedeljno jutro. Solnce je rahlo razlivalo stolpe žarke po božjeji naravi. Zvonovi doné iz visokega stolpa i vabijo verne ovčice k službi v cerkev. Med obilnim ljudstvom najdemo tudi našega Primoža, ki je zunaj

grajskih edini v gosposkej suknji. Ko mine duhovno opravilo, vséjejo se ljudje iz cerkve, ter se v goste kupé razdelijo. Tudi Primož se vstopi med nje, no nihče mu se ne pridruži, a on tudi nikogar ni želel. Pridrdrava voz grajske gospode, ter obstoji pred crkvenimi vrati. Primož mehanično pozdravi prišle, med kterimi je bilo tudi nekaj gospodičen.

Na vseučelišču sovražil je ženski spol, zato tudi zdaj kmalo pozabi grajske krasotice. Ljudje se razidejo, nekteri v krčmo, drugi na dom. Med zadnjimi je tudi Primož.

Pri „Polonovci“ bila je isti dan zbrana lepa družba pilcev i pijancev. Med njimi se suče i nadleguje stari Strevec, ki je zraven norosti i starosti tudi to napako imel, da je razun vode za silo rad srkal kar kolj se je dobilo v Polonovčej kleti. Danes se pričujoči ne menijo dosti zanj, to ga huđo srdi.

— Možje, zavpije Strevec, — bom vam pa jaz kaj povedal. — Vsi ga osupnjeno gledajo.

— Alj že veste, da je prišel Primožev gospod iz unega mesta, ne vem, kako se že imenuje, ali je že kdo govoril ž njim, kaj?

Vsi molče.

— Jaz sem pa govoril, jaz pa jaz! Dober so gospod, če ravno huđo gledajo, kot zloidi. Moja mati so djali: človek se spozna že po obrazu, češ, alj je dober alj hudoben? Tukaj se je zmotila, Bog jej daj dobro!

— Strevece! oglasi se nekdo mladih pilcev, — tebi se pozna tudi že na obrazu, da si neumen, mati so že imeli prav.

Velik smeh nastane v pilnici.

— Pobalin, — izdere se Strevec ojštro nad njim, — drži jezik saj toliko časa za zobmi, dokler ti se mleko na ustnicah posuši, potlej se še le vtikaj v govore pametnih mož!

— Pij, Strevece, nikar se jeziti, — pokliče ga star hribovec.

— Kako, da me tikaš, saj nisva skupaj kozarila na vaših planinah, — pil ga pa bom vendar.

Tako i enako so ga sosedje pikali ves čas. Nazadnje ni več stati zamogel na ostarelih nogah.

— Zapoj, Strevece, zapoj ktero vsaj, vidiš, da gredó dekleta k nauku, — poprosi ga zopet mlad fantalin iz fare.

— Misliš li tepec, da ne morem, alj da ne znam, — godrnja nevoljno i začne s hripovim glasom:

Vince je sladko,

Teče prav gladko.

Še dobro nedokonača, ko stopi v sobo štiri i pravi:

— Može, veste, da med božjo službo netrpim pijančevanja v svojej hiši. Pojdite v cerkev! Ti pa Strevece, molči i zaspij na klopí, saj stari norci niso za petje.

Pilci odidejo v božji hram, Strevec se pa zavalí mrmraje na klop pri peči: Jaz norec, kaj, ti si norec, — misli, da sem pijan, ti, pijan, ti — — —

III.

Breznu i strmini
 Lovec gospodar!
 Cegnar (Velj. Tel.)

Preteklo je zopet nekaj dni.

Primož se je pečal mnogo z gospodarstvom. Nečega jutra vzame staro puško na rame, ter gre na lov. Tiho je bilo vse, ko korači po vasi, samo tu pa tam je zapel petelin, hoté priganjati vaščane k delu. Ura ravno vdari pet, ko naš lovec stopi ravno čez most rečice, ktera je vaščanom vodo dajala.

Tam le v smrečji bodo veverice, misli si, tu jo krene proti smrekami. Počasi stopa naš lovec po tihem gojzdu. Tihota, ktera je v gaju vladala, bila je vzrok, da so mu čudne misli po glavi rojile. Spomini na očeta, ki ga je spodil i vendar tako srčno ljubil, probudijo mu v srcu tožnost, da ni nit zapazil vzhajóčega solnca.

Rodna kuća Vodnikova.

Risao V. Katzler.

Iz take zamišljenosti zdrami ga krokar, izletivši iz svojega gnjezda, ki je po svoje opravljal jutranjo molitev vsegamogočnemu bitju. Mladenč se strese, pogleda na kviško, ter zapazi malo žival, ki je, zibaje se po vejah, skakljala po visocej smreki. Hladnokrvno vzdigne cev, — sproži jo a glasni — pok — odmeva po goščavi od bližnjih planin. Plaha veverica milo jekne, kmalo se vije v lastnej krvi pred neusmiljenim lovcem. Mladenča obide žalost, vidivši vbogo žival v mukah; zopet se zamisli, i nečuti, kako mu je odpadlo morilno orodje, ampak pustivši puško i veverico, poda se dalje po potu, ki pelje po gojzdičku v grad.

Po istej poti pride kmalo za Primožem že znani stari Strevec. Čudno orodje je nosil danes mož se sabo! Imel je tudi staro mnogo barvano kamižolo, čez ramo je vrgel veliko vrečo, pod pazduho tišči pa malo reščeto, na rokah ima stare vojaške rokovice, čeravno je bilo jutro gorke spomladi. Vsaki bi se vvidil v hipu, da

smučé danes brinovke naš mož! Te mu je plačeval vaški žganjar po deset grošev polovico (mernika). Smejaje je govoril sam sabo:

— Bog ti daj srečo Kamnjar! Da ti si poštena duša!

Kamnjar mu je namreč „frakelj“ žganega na brinovke zaupal, ki so še visele na brinjah i po ktere se je Strevec danes s svojo lastno vrečo sem kaj petrudil.

— Ha, kaj bode neki rekla Kobilarjeva Neža, ko bode vidila, da sem jej osmukal tukaj brinje? Kaj mi je mar! Prav ti je baba, dostikrat si me obrekovala, a jaz ti bom tukaj le danas brinovke osmukal, če ravno si me prosila včeraj pri Jurji, da bi ti jih pustil. Stara si res, zato ti je ta kraj najpripravniši za smukanje, ker je raven; — „v hrib nemorejo več moje kosti“, rekla si večkrat, jezik te pa še nese čez gore i doline! Naj ti le škodi jeza, — naj!

Rodna kuća Prešernova.

Risao V. Katzler.

Tako se je jezil i naštevval v svojem monologu vse vaše baburine, na ktere je imel kako posebno piko. Naenkrat čuje cviljenje, ter zapazi malo verevico, kako se je reva obstreljena, semtrtje metala v svojej krvi.

— Dostikrat sem čul, da je veverica tečna s krompirjem, čem s tabo poskusiti, — to rekši, zgrabi vbogo žival, buti ž njo ob smrečje deblo, ter jej izbije zadnjo iskro živjenja.

— Tukaj le počivaj pri brinovkah! — Na to jo pobaše v platneno vrečo, a pri tej priliki zagleda tudi puško, ki je ležala v visokej travi.

— Oho! tukaj pa leži pihalnik grajskega lovca, gotovo sitnega Lukeža. Uni dan me je zapodel, ko sem smukal na grajskem! Čakaj Luka, čakaj, doživel boš maščevanja; gospodu nesem tvojo robo, ki ti bo poštene litanije bral; meni bo pa zato dovolil smukati na grajskem. Pri moj' duš' krvavo bo gledal, ko primaham v grad z njegovo cevjô. Ha, ha! Le hitro od tod!

(Dalje sledi.)

ПРОСАКИЊА.

Новела.

(Превео В. М. Карловчанин.)

Рођен сам у Б. Отац ми бијаше барун, ну не-
 имађаше баруније, што није ништа необична.
 С младошћу бијаше се нетом разстао, кад слу-
 чајно дође у одношај с кћерју нјекога трговца,
 кој си бијаше знатно богатство нагомилао. Пред-
 суде сталиша, кому спадаше, нису га ни најмање
 причиле, да је неби снубио. Одношаји моје мајке
 допринесоше кодлуци, те је понуда мога отца жељно
 примила. Брак бијаше врло срећан. Мајка ми би-
 јаше љубезљиве постојаности, а уз то веома красна;
 ово двоје чинјаше мога отца најеретнијим супругом.
 Ја бијах једини залог њихове љубави и њиховога
 брака, којег није за вриеме од 12 година ни нај-
 манњи облачић потамнио. Отац ми умре: то бијаше
 страпан ударац по мајку. Једина утјеха бијах јој
 ја, те да узмогне чим више за мој одгој побринути
 се, одлучи остати удовом.

Самој самцатој и слабој госпођи је одгој је-
 динца си мучан посао. Моја мајка овршиваше га при-
 лично срећно, што се мога значаја тиче; у осталом
 научих се на изузет подоста велику хрпу латинских и
 грчких риечих. Мајка, поносита тим првим успјехом,
 имађаше много наде у мојој будућности, те аконрем
 ју мој разстанак веома разтужи, посла ме ипак на
 свеучилиште у Х.

Бијаше ми на вољи, чега да се примим, нечега
 морадох се примити, будући је расипност мога отца
 и његова наклоност за вањску сјајност материн име-
 так знатно умалила. С тога, што бијах племић, миш-
 љаше, да ћу војнички сталиш пригрлити; ну моја
 мати бијаше проти тому. Неко вриеме небијах сам
 собом на чисту, што да будем: лиечник или одвјет-
 ник. Напокон одлучих се за првога.

Пет година бавих се у Х., више у забави, него
 ли у науку. Сваке године знао бих по двапут поћи
 на празнике к милој си мајци, те могу на своју по-
 хвалу рећи, да ми то вриеме бијаше најугодније. У
 том мирољубивом дахокругу одморио бих се од ђач-
 кога посла, те би вазда оставио милу си мајку, опо-
 равив се тјеловно и душевно. Посље пет година,
 мјесеца коловоза, стекох си добрим успјехом „док-
 торску диплому“.

Која радост мојој мајци, која бијаше надошла,
 да слуша, како ћу моје тезе риешити! Следићи дан
 одложи црнину.

Весело и задовољно дођосмо у нашу малену
 варош и у милу си кућу. Једно јутро ступи мајка

к мени у собу, те метне, проти мојој вољи, све па-
 пире своје имовина на мој стол. Ја се устручавах
 то узети, велећ јој: да та имовина једино њој при-
 пада, те да само она с њим располагати може; ну
 све узалуд. За онда неслутих, да би ми то уступ-
 љење материна добра погибелјним бити могло.

Посјетих све знатне особе вароши, те пошто
 сам си дао име и докторски наслов на плочу од
 мједа урезати, те исту на кућна врата прибити, че-
 ках поуздано на приходнике. Није јих узмањкало.
 Бијах стрпљив, те употрибих просто вриеме, да се
 што више научим.

Прође година дана, а мени досади практична
 беспосленост, те бијах разжалошћен ради запостав-
 љања, што су га моји земљаци напрама мени пока-
 зивали. Неимађах право; лиечник у двадесет и пе-
 тој години добе своје кадар је једино у младежи по-
 уздање узбудити. Из ненада читах у њеком „Днев-
 нику“, да је надвојвода њеке оближње државице
 разписао натјечај за мјесто у болници главнога града.
 Дозволом мајке настојао сам то мјесто задобити и
 збиља ми пође за руком достати га. Разумије се,
 да ме је мајка следила, те да су се њезине мисли
 с мојими — посве слагале. Врло удобно настанимо
 се у драду Г.... Добра и пријазна мајка спозна се
 у кратко с грађани, а ја сретан, да сам се посла
 добавио, који ми сто стотињака на мјесец носијаше.
 Бијах с почетка са својим стањем посве задовољан.

Град Г.... имађаше играоницу. Младост ми
 небијаше проста од које каквих лудорија, ну игра
 није ме никад занимала. С тога се обазриев посве
 хладнокрвно на ону кућу, у којој је од почетка
 овога стољећа већ многи своје имучтво потратио, ћу-
 тих велило нехајство направ таму заводу, те га
 пуних осам мјесецих нити непосјетих.

Први, који ме на то наговори, бијаше један од
 мојих старих пријатеља са свеучилишта. Он има-
 ђаше намјеру, да неколико дана у Г... спроведе, неби
 ли оно, што је на путу потрошио, овђе на картању
 добио, те поведе и мене к зеленому столу. Унићох
 у то вериште паклених страсти њеком тајном бојазни,
 те настојах, да се узчиним што хладнокрвнијим. Ну
 ипак морам признати, да ми се нити мјесто, нити
 играчи на први поглед неузчинише одурними. Собе
 бијалу богато разсвиетљене, множина лјуди ходаше
 амо тамо по дворани, или стајаше около зелених
 столова; изврстан оркестар извађаше најновије ме-
 лодије, а кроз прозоре долажаше свјежи мирис сви-
 бањскога цвијећа.

Премда бијаше ту укуса и радости, то би онај немир о игри свакому иностранцу јасно казао, да је на сумњивом мјесту. Звекет по столу котрљајућега се злата и силовито притибање доказнице банке, што ју дрхћуће руке на прњак справише, бијаху јоште јасније свједочанство, да смо у играоници. Мој пријатељ играше њеко време промишљивом срећом; ну на једанпут окрене се срећа к њему, а то ме замани, да поставим једнаке ставке с њим. Бијах еретан. Добитак небијаше баш велик, ну несрећа се збила, а враг игре имађаше ме у својих папџах.

Око пол ноћи вратиш се с пријатељем кући; он врло еретан, што је добио четири до пет сто стотњака, дакле по прилици ону своту, што ју је путујућ потрошио, а ја веома жалостан. Велика радост пријатељева небијаше кадра, да ме развесели, те истом онда пређем у сан, пошто ми је риеч за дао, никада више не играти се. Заклетве се мишљах вјерно држати, ну је ли је обдржах, виђет ће се. Не могу навести, којим напокон ко жртва падох, те постадох егстрасвеним играчем. На толико се ипак узпрегнух, те не пустих мајци спознати, како далеко бијах залутао. Можда би по ме боље било, да је за све знала. Вазда сам ју врло штовао, те би њезиним молбам можда за руком пошло, с кривога ме пута одвратити. Будућ смо рази земље становали, а моја соба на трнем водила, то сам могао у свако доба ноћи кући се вратити, те ако би узбуњености, које увiek живот играча прате, трагове на мом лицу пустиле, то ми бијаше ласно исте под плаштом мучнога ћеловања и успомене жалостних призора убожства, што сам јих у болници видно, прикрити.

Чега се плаших, догоди се. Ја почех губити. Све, што до сада приштедих, однесох у играоницу, и изгубих. Осим тога се јоште задужих. Примив годишњу плаћу, па и њу изгубив, однесох к биљежнику једну мјеницу, што бијаше, кано што већ напоменух, мајчино добро. Чинио би се горјим, него ли већ јесам, ако би тајно, да ми није то много муке и нутрње борбе проузроковало. Свота, што ју за ову мјеницу примих, бијаше доста знатпа; ну за два дана непосједовах од ње ништа. Тако потратим и другу и трећу, т. ј. задњу.

Последњим губитком језва врућица, која ме је до сада увiek морила; а читава страхота мога злочина ступи ми пред душу и обузе ме очајаност. Моја мајка то опази, па будућ је мислила, да је мојој тузи други узрок, што је женам особито знан, покаже ми своју сућут у највећем степену; њезине љубезне ричи бијаху за ме голи мачеви, што ми срдце параху. Мајка ти је упропашћена, оетоваше ми савиест без престанка. Она је сада на најпотребитије сведена. Неможе више да плаћа служавке, неможе у пространих соба становати, цвиећа на про-

зорих гојити, похађати казалиште, кад бивају најмилије јој опере. Како да јој мој гриех признадем?

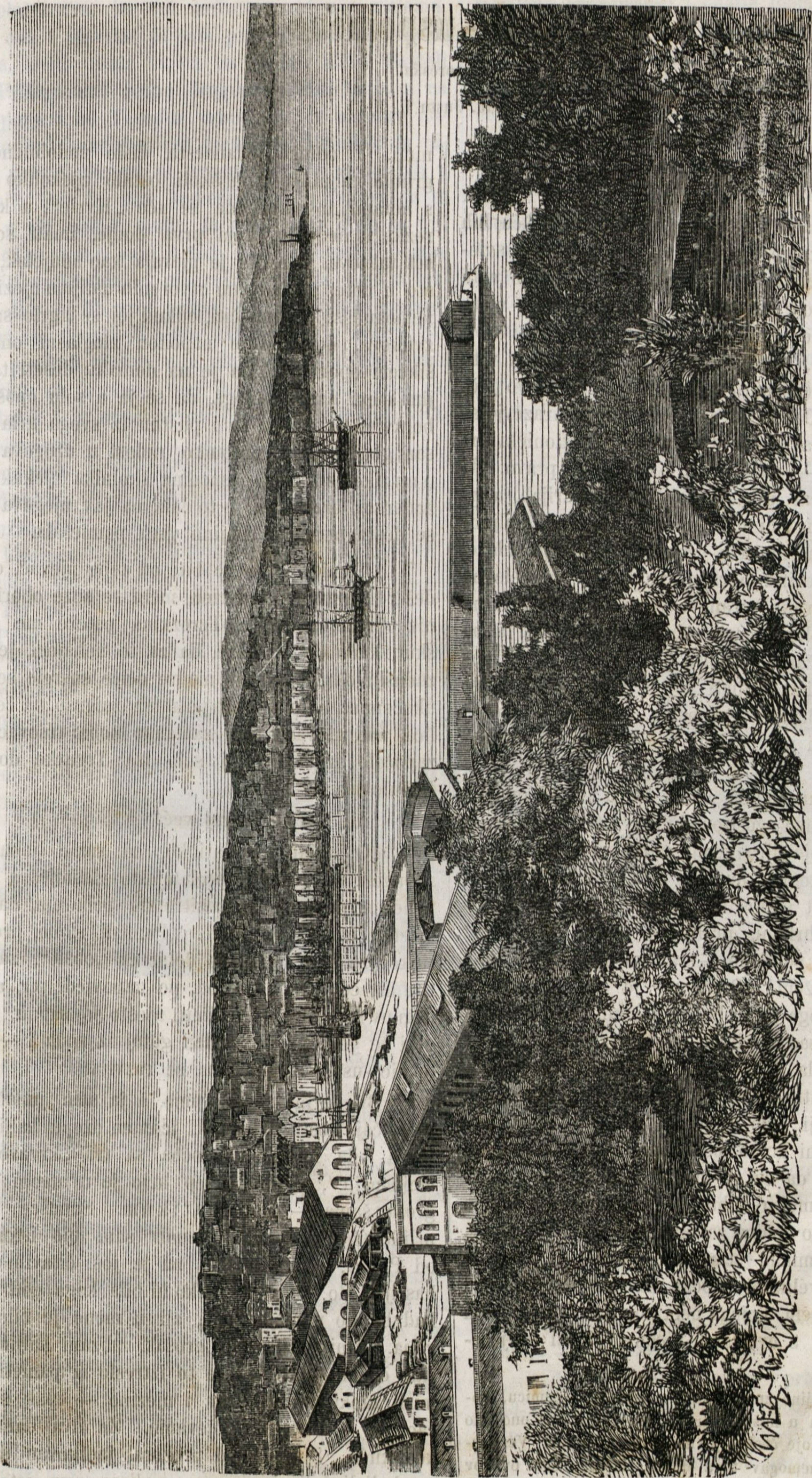
Сдвојење понаде ми задњу одлуку, која ме чинјаше још већим кривцем, него што већ бијах; једина она могаше поремећени ред стварих поправити. Мојој мајци бијаше јоште кућа остала, у којој становасмо у свом завичају, те се узтезала продати ју; ну најпосље ју и на то наговорим. Циена исте бијаше на 4000 стотњака утаначена, које ја добих. Поглед на новац учини, да се је моја стара страст на ново силно узбудила.

Њеко време промишљах врху броја и износа ставака, које бијал накан учинити; пошто је убиљежних, упутих се њеке вечери у играоницу, чврстим осједочењем, да ћу све новце, што сам јих на банки био изгубио, натраг добити. Која голема разлика између оне ноћи, кад сам се први пут играо, и ове. Тада започе игра, богати иностранци долажаху са свих страна с пуними листницами; играчи непрепадаху се ни од највеће ставке. Данас не бијаше тому тако, скоро сви богати иностранци бијаху већ одпатовали; небијаше цвиећа, накићених госпоја, нити гласбе: играоница бијаше пушта. Ова ноћ бијаше од особита уплива на мој живот, па се није чудити, што се свега на танко сјећам. Бијаше једна најстуденијих и најтамнијих ноћи мјесеца студена; прве пахуљице пролетаваху празне улице. Дванаести сат бијаше на домаку, морадох се пожурити. Чим ступих у играоницу, опазим на једној каменитој скали женску кукавно обучену, која руку пружаше кано да проси милостињу. Пресенећен, јер нит се гибаше нит што говораше, пригнем се к њој, да ју поближе видим; она спаваше. Бијаше млада и красна. Сиромашно диете изабрало си је то мјесто, сигурно том намјером, да милосрђе играча побуди; умор и зима преузе ју, те је уснула, држећ руку изпружену.

Бијаше ми се журити, да започнем велику игру, која имађаше судбину моју риешити; ну љепота ове сиромашне ђевике заустави ме мало на том мјесту. Пут бијаше таман; за облаци сакривени мјесец разливаше слабу свјетлост. Прекрасни плавкасти прами даваху јој мрамор-лицу њешта неизрециво милога. Потези јој означиваху тугу и потребу, ну болни изражај њезина лица бијаше угодним упливом сна умањен. 16 до 17 година имађаше по прилици просјакиња. Стас јој чинјаше се мален, ођећа јој бијаше убожна, ну чиста, све кано да опомиње на сретнија времена.

Игра небијаше јоште моје срдце окорјела и финијим чувством уњ приступ оградила. При погледу на толику љепоту, невиност и несрећу, поћутих сузу низ образ тећи. Нетом прене се ђевојка, па као у сну изусти: „Мајко — за моју мајку!“

(Наставак следи.)

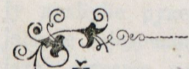
T R S t.

Risao J. Marák.

Potočnice - uspomene *)

Humoreska.

(Po Edu. Justu L. Mjč.)

Žubor-potok, komu bregove riesi modar cvietak — ali ne, nikako! Takovom sentimentalnošću bih se najzad raztopio kano vosak nad gorećom sviećom, a takovo plašljivo poviedanje nebi vam po volji bilo. U ostalom moje su potočnice sasvim druge vrsti, nego su one obične: niču mi u glavi na čitave hrpe, kano gljive iza kiše, a ja sjedeć pod sjenicom u vrtu kod „tri pivonke“ (peonije) zalievam jih marljivo ječmenom kvasinom. Danas mi se osobito liepo razcvjetavaju: nebo se pripravlja na strašan plač, gostionički vrt je prilično prazan — pače nije, ako ćemo pravo. U nuglu driema pivničar u melankoličnih sanjarijah, a za stolom napram meni vidi mi oko dvoje zdravo zaljubljene čeljadi: on ima na sebi crne čizme, modre hlače, bio haljinac sa zelenimi okrajci, na kojih se biele po dvie zvjezdice sa svake strane ovratnika; ona ima na sebi pristojnu krinolinu, crni zubun s rukavima, a po celom vanjskom držanju, osobito po rubcu, koji joj pokriva crnokosu glavicu, vidjeti joj je lahko, da je djevojčce sa ladanja i dragica gospodina kaprola. Na ovaj posljednji sud doveli me pogledi puni ljubavi, kojimi su se gledali.

Katinka se zarumenila kano jedna izmed one tri pivonke (peonije) nad gostioničkim vratu, a gospodin kaprol primačè svoje lice k njezinu i pricvrlji joj — neznam, da li u jagodice, da li u usta — tako krut poljubac, da je cmokot pivničara, koji se uprav bio zanio u san blaženih, iz hrkanja probudio.

Bože moj! — pomislim — ali su neki ljudi ipak jedini na svietu blaženi! O da mi je biti na mjestu ljubećega i ljubljenoga kaprola sa zelenimi okrajci! — Nu jedva mi ta misao u glavni nikla, počela mi se iz nje razvijati premila potočnica - uspomena, da je nisam zaboravio zaliti obilnim grcajem otrpkoga piva, jedu mi bolje uzbuj. Po tom mi glava klonula nad prsa, ugar cigare mi izpao pod noge u piesak, a ruke mi se sklopile, kao da ću se moliti, i ja se evo zabavljam — žalibože samo u duhu, s djevojčicom, s kojom sam njegda nekoliko godina zajedno derao školske klupe. Stajao opet preda mnom stari naš školnik s plešinom do šije sižućom, s velikimi naočali na zašnjofanom nosu i sa zelenim trstovcem, kojega nebi povrgao iz ruku, dok mu je bilo bavit se s ovčicama njegovoj brizi povjere-

nimi. I odbila jedanaesta, čislo nadobudne omladine grnulo na ulicu, a u školi ostalo nekoliko izabranika s notami u rukuh, da se uče „Kyrie“, u kom će Terezka u nedjelju, koja prva dodje, imati solo od deset taktova. Terezka je pjevala kao andjelak, a ja, mjesto u note, gledao sam otvorenih ustiju u njezina ustanca, nemoguć si protumačiti, odkud joj se u grlo sabire toliko zvukova, dok me je napokon zloglasni onaj trstovac šikcem opomenuo, da je na domaku deseti takt, za kojim meni nastaje uloga, da se ja u solu opoštenim. Zaboravim nakašljat se i pustim iz svoga grla nemiloglasan glas, koji je probudio radost u drugova pjevača, a u muzikalnom uhu gospodina školnika nekako neugodno zaderao; barem mi je to dalā na jav njegova ruka, koja se dosta nemilo s mojim vlasi pomiešala.

„Ti nitkove, neće biti od tebe pjevač, dok živ budeš!“ zvezvoni ostra rieč, meni se suze oboriše iz očiju niz obraze, a ručica Terezkina potežè me od zada za skut, kano da mi kaže, da za to nehajem, jer da imam zadušljivo grlo. Dvie modre očiće susrele se s mojima ukoćenima očima, dvoj posmieh zaigrao na četiri zdrava lica, nad glavami svih zamahao kobni trstovac i „Kyrie“ započelo iznova. Moj solo izna Terezke dopao Frana Babulovića. — — —

„Ali Matiću, miruj već!“

„O ja bih te, Katinko, od same ljubavi pojeo!“ zabugari razigrani kaprol nješto glasnije, a moja ruka nehotice posegnū za kositrenim peharom, da venućemu cvietku malo vlage dade. „Pomisli samo, predraga Katinko! za četiri nedjelje dobit ću „obšit“, za druge četiri bit će prva napovied, po napoviedi pir, a onda“ — nagnuv se k uhu djevojčinu, nješto joj šapnū, a ona samo gori te gori. — Još jedan gutaj iz suda i — druga potočnica-uspomena počima se razvijati.

Bio je prvi dan srpnja, a ja sam junački koracao u zavičaj, dosta daleko. U jednom džepu haljinca od orleana bila mi je svjedočba sa tri „krvavo zaslužene eminencije“, a drugi džep krio je u utrobi svojoj dva groša šajna — moj viatikum. Sunašce me odzada prljilo (žeglo) nemilo, premda sam bio istom tri milje od Praga; a misao, da mi je još čitavih devet milja basrljati do zavičaja, lahko bi bila koga god prestrašila, kad bi bio u mojoj koži, ali u mene je bilo sve, kako valja. Eminencije i dvogrošak, izlizani haljinac i popucale čizme — sve mi se to iztreslo iz pameti, a sve mi misli zaokupila Terezka i njezino — ipak sam se sjećao, da — božansko pjevanje. Za dva dana bio sam kod kuće. Sjedeć kod prozora, jadikovao sam, jer su me boljeli žuljevi na nogu, uzdisao sam isto tako jed-

*) Jedan moj iz daljine znanac imade narodnu pjesmicu, kojom dokazuje, da u našem narodu potočnica ima ono isto znamenovanje, koje česka pomněnka i njem. Vergiss-meinnicht; ali nemogav toga dobiti, metnuo sam ovakov naslov, gdje u českom samo stoji p o m n ě n k y.

nako od blaženstva, jer na prozoru, napram mojemu, sjedila je ona i pjevala; ja sam prisluškiavao i ljubav je moja rasla, košto raste bujica za velike kiše. Sastali smo se. Prišapnuso jedno drugomu nešto liepa, a na rastanku povjeri mi Terezka tajnu, da će naskoro dobiti mjesto kod kazališta kao pjevačica. Dakako, da nisam smio o tom nikomu ni pisnuti, jer bi joj se bili u nas smijali, što će biti komedijantica. Takova je to predusa u tih naših ljudi; ja pako kao djak sa tri eminencije imao sam o tom sasvim drugčiji pojam. Ona će biti umjetnica — mudrovaio sam po noći u ložnici — a ti? — Po svoj prilici najviše kakov auškultant sa tri sto forinti ili jošte kakovo manje zviere. Ne, to neide! povikah glasno, a u glavi mi sinu vele čudna nakana, koju da izvedem, već sam drugi dan uzeo raditi. Odlučih i ja umjetnikom biti, pa neimajuć vrstnoće za pjevanje, dadoh se na gubbu. Susjed naš bio šumar, uzeo me učiti na klarinet za cvanciku na mjesec. Do povratka u Prag naučio sam već piskati dvie koračnice i jednu ariju, neznam već iz koje opere. — — —

„Ti, Matiču! Čaća će mi dati jednu jalovicu u gospodarstvo“.

„Kad bi i dvie dao, nebi škodilo“, odgovori velemudro Katinkin zaručnik, pretrgnuv na kratko osnutak mojih misli.

„Već su tri ure, — sad bi imao čaća skoro doći“, reče Katinka.

„Pa ćemo i s njim o tom govoriti“ primetnu kaprol sa zelenimi okrajci.

I opet srećna čeljad zametnula njeki tajni razgovor, šapćuć jedno drugomu u uho. Meni rasla u glavi treća potočnica-uspomena.

Mjesec je sjao kao ribje oko, a ja ležeć za varošicom na zeleni, pisao sam na papiru, bielu kao snieg, tužaljivu pjesmu ljubovnicu — u hexametrah! Kod svakoga daktyla trgla mi suza iz oka, a muzge vruća znoja prolievale se iz radine glave. — Primakao se čas razstanku, u jutro rano imala je odputovati Terezka, koja je već pjevala kao slavulj — ili kako sam to ja u hexametričkoj pjesmi bio napisao — kao Filomela, imala mi sad otići u Niemce, gdje je bila u njekom gradu kod

kazališta angažirana: i odatle moja žalost, odatle napor moje fantazije. — Rastadosmo se: ja joj dadoh svoju elegiju, čisto prepisanu na papiru za zlatnim okvirom; ona meni za uzdarje po prilici po pramena svojih kestenjastih kosa, spletenih u nježan prsten za zapis (talisman) naše ljubavi i prijateljstva, koje da nikad ne prestane i po tom nam se putevi razidjoše. Ona u Niemce, ja u Prag, da odaberem stazu u budući svoj život. Nemožeš biti umjetnikom — počeh mudrovati gledajuć klarinet, u kojem su se pauci porazgnjezdili bili i na koji sam već i one dvie koračnice i onu ariju zaboravio bio piskati, — s Terezkom se valjda do smrti nećeš vidjeti, pa zato ajde u manastir! Što rekoh, neporekoh! Za petnaest dana bio sam kaludjer. Romantika, o kojoj sam sanjao, ipak me prevarila. Odlučio sam u zidinah manastirskih samo marljivo postiti, moliti, bičevati se i oplakivati svoju nesrećnu ljubav, dok bi kukavno moje lice roman od četiri svezka prikazivalo; ali odmah za tim sve mi je tako u volju bilo, da su mi dva obraza iza osmogodišnjega školskoga posta u dosta kratko vrijeme bila kao dvie dinje; ali dinje te — poriećih prijatelja, koji me bio pohodio — bile su strahovito prozaički vidjeti. Za

Burzin trg u Trstu.

Risao V. Štaine.

godinu ostavih manastir s nakanom poći potražiti Terezku u Niemciah. Dodjoh do Krhonoša i opet mi bilo kući klimati. Sreća velika po me, što su šljivice ukraj cestā zorile, a čuvari nebili baš odviše pozorni! — — —

„Nu susjede, razmislite to! Čim dodjem s „obšitom“ kući, gledat ću, da nas odmah vjenčate, samo da hoćete, da dade te Katinki tu šarenku.“

„To nemože biti, Matiču!“ odgovori otac Katinkin, koji je u te mjere došao bio. „Sad su tiesni dani, a štibra je do zla boga velika“.

„Ipak vi to razmislite, kad kući dodjete“, primetnu Matić, natežuć brčiee.

„Morda i bude možno“, primjeti mudro čaća. „A sad dajmo, da nam naloži novoga, da se toga pražkoga piva jednom do mile volje napijemo“.

I uzeše piti kano na novo, a i ja ugledav se u

nje, nagnem takodjer iz punoga, da mi nevenu moje potočnice. Brzo mi se razcvala i četvrta.

Minule tri godine i sve to vrijeme ja nevidio svoga zavičaja. Al me želja došla (zavrнула), da zabrusim tamo, pa da, ako bude možno i o Terezki — koje nisam nikad zaboravio — što dočujem. Oprostim se s klarinetom, zavijem prsten iz kestenjastih kosa u tefer, sjednem na željeznicu i za nekoliko ura bio sam na mjestu. Prolazim ulicama, čudim se kojekakvim novotam, progovorim ovdje sa znanci, ali upitan za Terezku, za to nisam srca imao. Zašto? — Tko to znade! — Nesaznav baš ništa o sudbini obožavane Filomele, legoh u ložnicu, da se barem u snu s njom sastanem, tješeć tako sam sebe. I što mi se htilo — to mi se snilo! — Našao sam se nje gdje u kazalištu, prikazivala se opera, a primadona bila — Terezka! O kako je pjevala — svemoguću bože! Od pleska slušalaca malo da se nije kazalište prolomilo, vienci i pjesme bacale joj se sa svih strana, u meni duška već nije bilo, a ljubav mi grčevito stiskala srce. To ti nisi niti ništica prama njoj! — zajadah u svojoj ništenosti. A kad se igra dokrajčila, izvučem se nekako srećno iz prenapunjena kazališta. Pred zgradom čekala je kočija, u mjesto konja podpreguju se moderni lavovi u glazirkah i već ju vozi taj vele čudni podvoz k njezinu dvoru. — Bože moj! je li to ta Terezka, kojoj sam nekad toli pozorno u usta piljio, kad je pjevala „Kyrie?!“ — Drugi se dan najavam u nje i gle! pustiše me k njoj. Potećemo jedno drugomu u zagrljaj, izljubimo se, sjednemo u naslonjače, zametnemo razgovor. Ona mi pokaže hexametričku pjesmu, ja izvadim prsten iz kestenjastih kosa, taj zapis naše ljubavi i prijateljstva, te baš se pripravljam, kako da joj se pred noge bacim i svoje žarke osjećaje iz duše u dušu prelijem, kad li se naglo probudim i čudom se čudeć oko sebe pogledam, nemoguć se odmah snaći. Bio je to dakako samo san, ali sam po njem pogadjao istinu, da će po svoj prilici tako zaista biti, i da je Terezka u tih Niemcih sreću našla. Obukav se brže bolje uzeh švrljati rano amo tamo po gradu. Za malo nadjoh se na trgu i opet za malo opazih — bože sveti! to je valjda puka utvora! — dakako, varam se

zaisto, misleć da je ona ženska glava, što sapun na funte mjeri, glavom Terezka milopojka Filomela u mojih hexametrah.

„Molim vas, gospodjo Budilova!“ okrenem se k poznatoj susjedi: „Koja je ona mlada gospodja, koja eno baš sad sapun u košaru slaže?“

„Gle, gle! Što neznate Terezku?“ nasmijà se izpod oka upitana žena.

„Tako!“ — izmače mi se iz ustiju s nenadana toga glasa.

„Dakako, da je tako!“ prihvati Budilova. „Da vam to samo na kratko kažem — jer neimam danas kad — to vam je tako bilo: Terezka se dala na kazalište, ali po prilici za pòdrugu godinu teško se razboljela, izgubila grlo i vratila se kući. Lani se udala za Boručka, sapunara, pa sad prodaje sapun i svieće.“

„Hvala vam, gospodjo!“ brzo joj kažem i pohitim s trga u susjednu ulicu, kamo bijaše Terezka zamakla. Stigoh ju.

„Pomozi bog, Terezko!“ —

„Ah, — to je taj —“

„Ja mišljah, da si pjevačica.“

„Borme nisam; sapunarica sam.“

„Sjećaš li se pjesmice u hexametrah i prstena iz kosa tvojih, ti nevjernice?“

„Ali miruj u me takovim brbljanjem!“

I naglo odè.

„O Filomelo!“ zašaptah. „Ja sam doista bio magarac, što sam se za tvoju volju dao na klarinet, što sam išao u manastir i što sam za tobom htio u Niemce poći, ako i jesam samo do Krkonoša dopró.“ — — —

„Gotovo dakle, taste moj!“ zavikà Matić i plesnu s tastom dlanom o dlan.

„Da što, da je gotovo!“ Katinka će dobiti tu šarenku, potvrdi otac, a Katinki planuše lica, bez sumnje od same radosti. —

Nebo se za tim razvedrilo, zaručnici s gospodinom ćaćom junački pijucali, a ja — gle, ja opet u sebi pomislih: „Da mi je biti na mjestu ljubećega i ljubjenoga kaprola sa zelenimi okrajci!“ —

НАПРАМА ЈАВУ.

Црта из ловачкога живота.

Пред неколико година, док сам још сједио у Кашштату — тако прича један путник — имадох доста прилике обћити с њекаквими трговци, што тргују у замјену. Њих више пута по две године неима код куће, него возећи се на својих талига иђу од чопора до чопора и замјенјују своју робу

с оном, што се у оном крају налази. Пошто све разпродаду, враћају се опет у Кашштат натраг, гјерајући пред собом говеда, што су добили у замјену и донашајући собом нојевих пера, кожа, слонових кости и друдога драгоцјенога латка. Међу овими трговци познавао сам једнога Енглеза, по имену Хуттона, који је осим свога заната био такођер и храбар ло-

вац и особити познавалац јужне Африке. Из његових уста слушао сам ову приповијестку.

На двојих таљига и са неко дванаест слуга запутих се у Дамару. Имадох два Арапа, родом из Мозамбиква, а остали бијашу Хотентоти и Намаки, које сам у службу узео пред-но што ћу се дигнути на пут. Арапи бјеху прилично вјешти за службу, за коју сам их био узео, јер су се у Капштату били научили. А Хотентоте и Намаке нисам ни за што друго могао употријебити, него да буку таљиге и да ми помажу у лову. За тај посао бјеху тм прикладнији, што су оне крајеве, куд смо пролазили, добро познавали — но морадох их навик на оку држати, да ми који непобјегне. Од нарави будући особито лукави немогах их никако наговорити — премда су се прилично у пушку разумјели — да се одваже, па да убију којег бивола или носорога (риноцерос); а да их на лава набрчем, на то није било ни мислити — знала их добрина, зашто га су се онако плашили, те су три дана од њега далеко бјежали! Ја сам убио два или три носорога, и то без најмање помоћи њихове, једини мој Аполло, он се још мене најбољма држао, премда би све цвокотао зуби, кад би се примицали непријатељу — лаву или којој другој горонадној звијери.

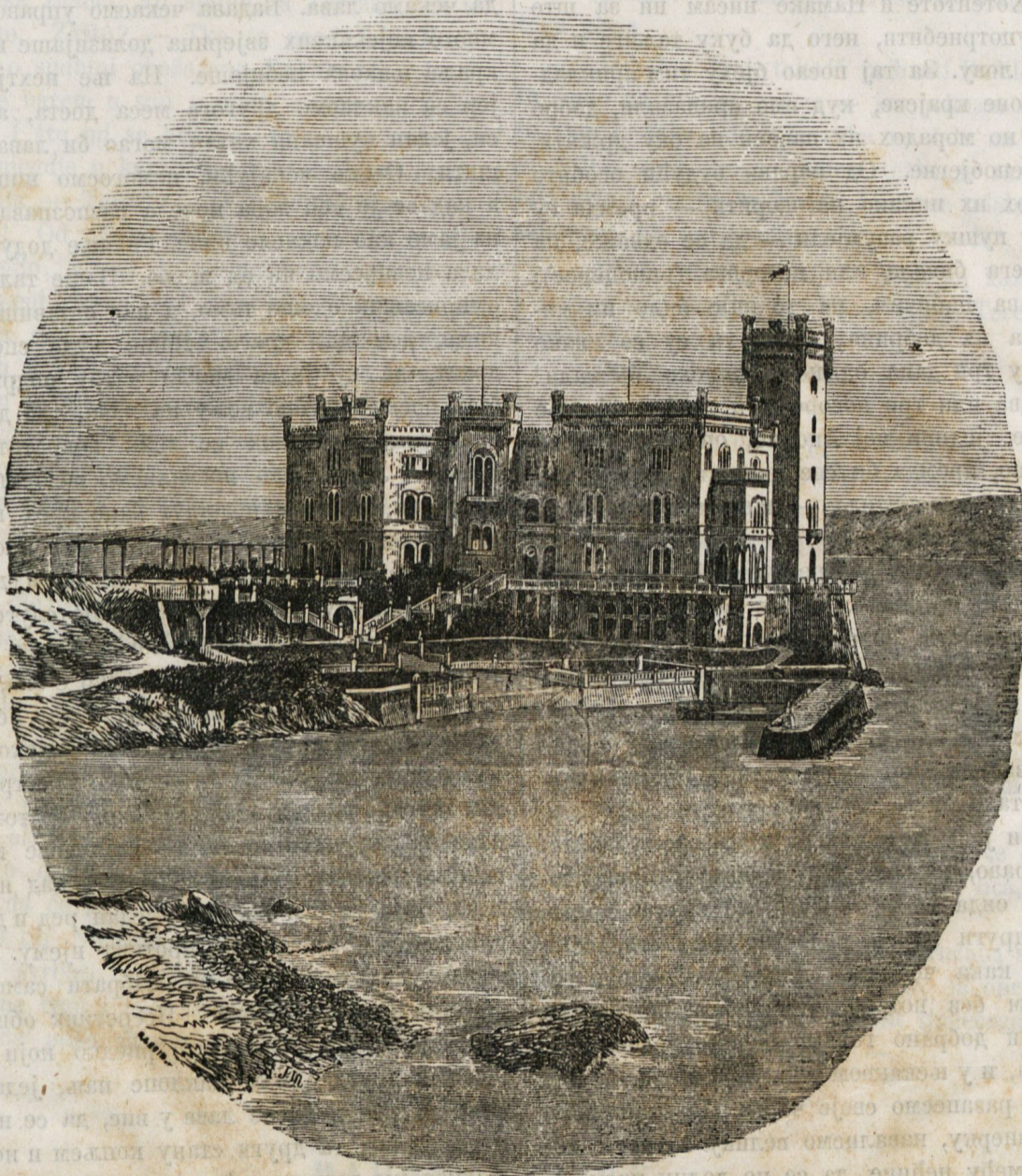
Једно после подне разапесмо своје черге тако у близини једнога потока, камо су обичавале долазити ноћу сваковрстне звијерке на појило. Могасмо јим лице виђети трагове уздуж потока. Будући да су Хотентоти и Намаки добро познавали онај крај, умолише ме лице, да би мало подаље од потока своје черге разапели, јер да су лави у оном крају врло дивљи и тако би могли које говедче изгубити, а можда да би још могао који и на нас ударити. За чудо је управо, кад се лав једанпут омрси човјечјим месом, онда га воли јести, но икакво друго, па ће сваки други циен радостно оставити, само кад опази гђе кака човјека. Дакле да људе и говеда нестављам без потребе у погубељ, подигнемо се и напојивши добрано говеда пођемо једно две миље од потока, и у некаквом долцу, одкле небијаше потока виђети, разапесмо своје черге. Да одаженемо сваку дивљу звијерку, навалисмо велику ватру, а говеда загнасмо међу пећине, да се по долцу пасу.

У мени се међуто породи жеља, да којег лаву урушим, јер већ три године прођоше, што нисам ни једнога убио. За то вриеме додуше ишао сам с другима више путах на лавове, али нисам ни једнога могао погодити из далека, па зато сам се сад мало почео бојати, јер тко на лаве иде, тај мора имати чврсте мишке и сјегурно око. Ја позовем једно четворицу или петорицу између слуга — дакако Аполла првога — неби ли се одважили, са мном поћи, да ову ноћ чекамо лаве. Само се тројица изјаве приправними, а други ником поникнули. Полазећи опоме-

нем их, да чувају таљиге и да једнако потичу ватру, те да пазе, да се говеда неразштрају. Сунце је управо западало, кад смо нас петеро дошли к потоку, оборужани диљкама, лопатама и дубачи. Једно сто корака од потока почнемо копати јаму. Око јаме бацасмо ону земљу, што смо ју ископали, да би се лагље сакрити могли. После једнога сата од прилике свршимо посао и засједнемо с пуними пушкама, да чекамо лава. Бадава чекасмо управо читаву ноћ: много којекаквих звјерина долазијаше на појило, али краља њихова небијаше. На ње нехтједох пуцати, јер си накласмо другога меса доста, а мислио сам си, један пушчани хитац могао би лава још преплашити. Овако чекајући, немогосмо ништа изчекати, а кад се је већ зора почела распознавати, изиђосмо из јаме као покиселе виле. Рикање додуше чуемо, но лава невиђесмо ни од жеље. Наше таљиге и волове омирисавши одоше тамо, а нас оставише, да их чекамо, док нам драго. Наше људе спопао страх и дрхат, да су једва могли ватру подржавати. Већ бјех посве изгубио вољу на лаве, али да си дангубу наплатим, нехтједох се ипак повратити празнорук натраг. Једва што превалисмо неколико корака у напредак, кадно наједанпут бане пред нас један чопор дивокоза, бјежећи и скакајући као поплашене, а ја незаећи ништа на то, окрешем диљку и оборим најљепшу на земљу. И моје слуге опалише за мном, али да би један погодио, сви промашише! Једва што сам уиљку био скинуо с ока, изађе преда нас из оближњег грма страшан лав, ступајући полагаано прама нам, те стаде тако далеко, што би добра пушка дотурила. Ја се тако престраших, те нисам дуго знао, што бих радио. У том ми страху пане на ум, како бисмо се најлашње могли из погубељи ископати. Ја сам слушао, кад иду Арапи на лава, онда се сви поставе у један ред и држећ копча и ножеве у руци, иду протива њему. Ако је лав вољан ударити, тад ће си изабрати само једнога човјека и на њ ће скочити. Несретник обично, чим га лав најде, испусти душу; рједко који измакне наједан, а други одмах наклопе на њ, један опет спопане за реп и дигне лава у вис, да се неможе окренути, дочим га други стану копчама и ножеви бости. Кадкад им додуше пође са руком, да га убију, неизгубив ниједнога од својих људи, али кадкад је опет лав добитник и кад он ухвати, онда ће одмах разтргати на комаде, што му год пане у чељусти или у шапе. Мени је то пало на ум, па сам то покушао и извести. Ја сам си мислио, ако сви посједамо на земљу и у њ очи извалимо, можда чемо га како уплашити, да неударе на нас, а дотле ћемо си ми лице своје диљке набити. „Посједајте! посједајте!“ повикнух им, колико икад могах, приклекнув на једно кољено, да набијем диљку, али жалостан, кад се обратио натраг — неима ниједнога: опазивши лава, нокат

у ледину, па у биег и док сам се ја окренуо, већ су се били похватали брежуљка, што нас је од наших таљига диелио. И мој Аполо с њими забо папак у ледину, јер је мислио, како ми кашње рече, да и ја бјежим. Па будући се несмједе обазриети, није угуреуз опазио, да мене неима, док год није до таљига докопитао.

Тако ја остадох с лавом сам. На бјеганје несмједох ни помислити, јер да сам само мало забрусио ногом, ето ти ми ти га о врату! И не само да ми је била диљка празна, него и мој ловачки нож бјеше Аполо однео, јер сам га дао на сачување, док смо још јаму копали. Сад сам био посве без обране — жив морадох губити главу. „Воже, смилуј се на

Мирашаге.

моју жену и ћену!“ тако завах, чекајући лава, да на ме скочи.

Али чинише се, као да му до мене баш није било пуно стало; он се све боље к мени прикучавао, напоскон дошав на једно дванаест корака близу до мене, стане и чуће управо као мачка. А и ја се помало спустим на земљу и разрогачим очи, што сам боље могао, да би га тако забунио. У школи сам

бо учио, да животиње немогу никако поднашати оштра погледа. Премда ово још нисам био изкусио, али зато сам сад био покушао — еле оста без успјеха! Лав би само кадшто очи заклопио, али би одмах опет прогледао. Најпосље пусти се потрбушке, шапе посуврати, а браду наслони на земљу — управо као мачка, кад на миша вреба. Чешће се облизао — јамачно је ручао и тако се ја досетих јаду. Лав,

ваљда сит путе дивокозине, хтједе ме причувати — јер лави једу најрађе фришко месо — док опет огладни. Зар то није био угодан положај? — У путопису њекога мисионара читам о једном Хотентоту,

како га је лав читав дан стражио, док најпосље онеможе и заспи, кад се кукавац пробуди, али лава — нема.

(Крај слиеди.)

Razgled po Jugoslaviji*.)

(Sa slikami.)

(Gjuro Klarić.)

(Nastavak.)

Dne 11. prosinca odputih se pod cijcu zimu i

neobično velik snieg na Podsusjed u Samobor.

U Samoboru idjahu mi na ruku: preč. g. kanonik G., pop L. i prijatelji Š. i Z., te se njihovim uplivom upisalo do 20 predbrojnika, što jih preuzè na svoju brigu veletržac R. Kad mi se pruži prilika, donieti ću i sliku Samobora s opisom mjesta i okolice, koja je važna s toga, što su joj u blizini Rude, gdje je željeza i bakra i Briegana sa tvornicom stakla.

Iz Samobora odoh opet u Podsusjed, pa odanle željeznicom na Zaprešić, Brežce, Krško, Liberac, Sievnicu, Zidamost, Hrastnik, Trifail, Zagor, Savu, Litaj, Kresnicu, Laz, Zali-log u Ljubljani.

na levoj ravlini, što ju protiče brodivna Ljubljanka, koja se rad toplih svojih vriela nikad nesmrzne, te broji, sa svojih 8 predgradja, do 22.000 stanovnika. Pred-

gradje „Gradiška“ leži stranom na ruševinah nekadanje rimske „Aemone“, koju da je po očitovanjih nekotjih „profesora“ neki Jazon utemeljio, ustaviv se na ovom mjestu svojom ladjicom. Stvar dakako historički nije konstatovana, već se samo smatra kao ustmena tradicija „preučenih“ glava. Na briežuljku, reč bi sriedine grada, imade velekrasan grad, tako zvani „Schlossberg“, koji je god. 1813. sav oštećen bio, nu sada je opet popravljen, te služi za zatvor uznika. Odavle se vrlo liepo vidi na daleko krasna okolica ljubljanska.

U Ljubljani je sjedište rimokatoličkoga biskupa i za sada provincijala franjevačkoga reda; za tim svih vrhovnih civilnih oblasti Kranjske.

Trg rimskoga stupa u Zadru.

III.

Ljubljana.

(Slika na str. 122.)

Ljubljana, glavni grad vojvodine Kranjske, leži

Medju ostalimi crkvami osobito su liepe: prvostolna crkva „sv. Nikole“ iz 13. stoljeća sa vrlo krasnim fresko slikarijami od Julija Quaglije i umjetno

* U predjašnjem svezku, u opisu Zagreba, izmakla mi se peru hvaljevredna tvornica likera g. Franjo Pokornoga, odlikovana sa više domaćih i inozemnih kolajna; zatim znamenito groblje sv. Duha, pa i više nepoznatih mi stvari, što će mi se rado oprostiti. (Op. pis.)

baš sastavljenimi orguljami, na kojih je prije nekoliko godina glasoviti slovenski compositeur, pokojni svećenik Grgur Rihar svakoga dana slagao svoje vješte glasbottvore. Najkrasnije crkvene pjesme, kojimi je Kranjska proslavljena, potekle su kraj ovih orgulja iz Riharova uma. Za ovom dolaze župna crkva „sv. Jakova“ sa liepimi kamenorezinami od Robba (1732.); „franjevačka crkva“ sa mramornim oltarom i slikarijama od Langusa; „uršulinska crkva“ (tu su sestre Uršulinke) posvećena 1726. god., sa žrtvenikom od afrikanskoga mramora i prekrasnom slikom „krunisanje Marije“, izradjene dvima kaludjericama, naime: pokojnom predstojnicom Vjekoslavom Petrićevom i m. Josipom Stursovom i župna crkva „sv. Ivana“ u Trnovom, koja se među najnovije pribraja. U toj župi obavlja svećeničke dužnosti glasoviti narodnjak Luka Jeran, poznati književnik i stari urednik crkvenoga lista „Zgodnje Danice“. Osim napomenutih imade još doista ukusnih crkva, kao n. p. „sv. Florian“, „crkva milosrdnica“, pa i župna crkva „sv. Petra“ je krasna. Sve ove crkve (izim uršulinske) imadu po dva tornja. Pravoslavne crkve neima nijedne, zato je pako protestantska crkva (Isusova crkva) posvećena god. 1852., sagrađjena po bizantinskom načinu, u Celovačkoj ulici, pravi ponos Ljubljane.

Od učevnih zavoda nalazi se ovdje bogoslovje, višja gimnazija, višja realka, glavne dječake i djevojačke učione; množina privatnih zavoda, glasbena škola itd. U školah, osobito višjih, predaje se sve na njemačkom jeziku, što je po čist slovenski grad doista žalostno. Jedina glavna gradska škola kod sv. Jakova diše slovenskim duhom, pa se zato broj mladeži u tom narodnom zavodu svakim danom povećava; jer malo ne svaki razred broji do 100 učenika. U toj školi učiteljuju glasoviti slovenski pedagogi A. Praprotnik i M. Močnik. U zemaljskom muzeju nalazi se dosta vrlo zanimivih stvari iz naravi i poviesti. Vriedno je još napomenuti: Mahrovu trgovačku štolu, u koju dolaze učenici i iz naše hrvatske strane; tako zvani „Aloisianum“ u poljanskom predgrađu, utemeljen blage uspomene biskupom Alojzijem Volfom (koji je svojim troškom, a Bleiveisovim nastojanjem izdao Cigaletov njem.-sloven. riečnik), u koji se primaju i besplatno učenici-pripravnici za svećenički stališ; „odgojivalište malene dječice“ (Kleinkinderbewahranstalt) sa učiteljem i učiteljicom; pa napokon „ubožnica“ (Armenhaus).

Društva imadu u Ljubljani: „gospodarsko društvo“, vrlo koristno po čitavu Sloveniju, oko kôga si najveće zasluge steče veliki rodoljub dr. Janez Bleiveis; „društvo narodne čitaonice“, koje goji slovensku književnost i priredjuje čiste slovenske zabave (siela, kazališne dobrovoljne predstave itd.); i nekakovo po imenu historičko društvo, ili bolje reći „historischer Verein“, u kôm su većinom sve sami koreniti „kulturträgeri“. Nedavno poniklo je „dramatičko društvo“, koje liepo razvija svoju djelatnost u slovenskoj dramaturgiji (predsjednikom mu

je za sada učenjak Franjo Levstik); „strieljačko društvo“ i nanovo oživjeli „Sokol“, društvo skladoglasnih pjevača, koje rad kojekakvih protivničkih spletaکا dosta pretrpjelo, pa i skoro zabranjeno ostalo. Imade tu i „narodno zemaljsko kazalište“, samo šteta da se zove „narodno zemaljsko“, jer je njemačko, a narod i zemlja je slovenska. Njekakav „phisharmonischer Verein“ hoće, kako pripoviedaju, da oponuje slovenskomu življu, pa je često predmetom živahnoga kritizovanja u slovenskih časopisih.

Tiskarne su u Ljubljani četiri: Egerova, Kleinmajerova, Blaznikova i Miliceva. (Ova posljednja i kajdami (notami). Ovdje izlaze: već 26. godinu „Novice“ (izdavanane tiskarom Josipom Blaznikom, a uređivane kroz 24 god. vrlim dr. Janezom Bleiveisom; sada pako Janezom Murnikom). „Zgodnja Danica“ (crkven list) i „Učiteljski tovarš“ (školski list na slovenskom), a „Triglav“ izvrstni borilac za slobodu i narodnost u njemačkom jeziku.

Prije bijaše ovdje i tvornica sladora, nu ta je prestala raditi; kazaše mi, da imade i svilara, koje nisam vidio. Lani podigla se prama Šiški veleliepa pivara, koja će dobre posle činiti. — Gostiona i kavana imade dosta, gdje se dobro i jeftino jede i pije; najveća su pako svratišta: „kod grada Beča“ i „kod slona“ (takodjer liepa kavana). Na željezničkoj kavani nadje se takodjer u gostioni vazda odličnih gosti.

Javni trgovi su: „trg sv. Jakova“ i tako zvani „Congressplatz“, koji je najveći i sa svojim nasadom drveća u slici zviezde (Stern-Allee) najljepši. Tu je god. 1860. podignut spomenik grofu Josipu Radetzkomu (njegov 6 stopa visok lik od mjeda na domaćem mramoru) s nadpisom: „Ihrem Ehrenbürger dem Grafen Josef Radetzky von Radetz, k. k. Feldmarschall, die Bürger Laibachs“. Pomenuti „Stern-Allee“ je Ljubljancanom najmilije šetaliste; zatim se rado prošeću u tako zvani „Lattermans-Allee“ i carski letnikovac, gdje je liep grad, švajcarska kuća itd.

Groblje je sa crkvicom sv. Krištofa liepo i prostrano. Tu se nadje množina grobova, što kriju velike i zaslužne Slovence, kao što: Vodnika, Metelka itd.

Okolica je prekrasna, te se liepomu položaju sâ-moga grada može zahvaliti, da se čovjek živim časom iz one ravnine može preseliti na najdivnije brdine. Izleti mogu se učiniti do „Blagosl. zdenca“, na „Šmarno goro“, „Medvóde“, Zali-log itd.; pa onda do staroga grada Kranja, u gornjem predjelu Kranjske, u kom najizvrstniji slov. pjesnik Prešerin; te napokon u Bleško jezero, najkrasniju okolicu čitave Kranjske, o kojoj pjesnik pjeva:

„Otok bleški,
Kinč nebeski,
Kranjske zemlje ti!
Ven'c iz raja
Te obdaja,
Vse se veseli“ itd.

Odavle je divan pogled slovenskoga mejaša Triglava. Ljubljanci medjutim najradje polaze obližno mjesto Šiška, već s toga, što se tamo nalazi kuća, u kojoj se rodio slovenski pjesnik, pokojni Vodnik. (Slika na str. 124.) Slovenci veoma poćituju tu kuću, a isto tako slave i onu kuću, u kojoj ugleda svjetlo najmiliji jim pjesnik Prešerin, u slovenskom selu Vrbi. (Slika na str. 124.)

Ljubljanci, t. j. oni, koje ne svlada tuđ duh, veoma su rodoljubni, ali je takovih žalibože još uvijek premalo, a da mogu savladati veliku većinu „njemškutara“.

Ćim stigoh u Ljubljanu, posjetih najprije sadanjega urednika „Novic“ Janeza Murnika, koji me vrlo ljubezno primi i odvede do „očeta“ Bleiveisa; zatim do načelnika dra. Coste i do ućenoga jezikoslovca Levstika, s kojim odoh u ćitaonicu i tu se upoznah sa više vriednih rodoljuba. Ovdjemi se je svakako zahvaliti slavnomu Slovcu dr. Bleiveisu za vanredni posjet i darovanu mi knjigu.

Sve vrieme sprovedoh u drućstvu Levstika, Murnika i Nolja, a zabavljah se s više njihovih prijatelja, medju kojimi bijaše i rodoljubni brat i marljivi slovenski pisac našega slovenskoga suradnika Ljudevita Tomšića, zatim Drćnik sa svojim „brinovcem“ itd. Jedno veće bijasmo na zabavi kod Viranta, gdje-no ćlanovi za onda još nanovo neodobrena „Sokola“ prirediše drućtvenu zabavu pjevanjem, sviranjem i ćitanjem šaljivih sastavaka. To su vrlo ugodne zabave; svakiput upravlja

takovimi zubavami drugi ćlan „Sokola“, kojemu su za onda svi ćlanovi poslušni. Sve mi se dopalo, samo nije imao pravo g. R., što je u svoju humoristiku umiešao zaslućnoga knjićevnika L., koj svakako zaslućuje šćovanje. Kad su braća Slovenci u svem napredniji od nas Hrvata, neka budu i u tom, jer osobne uvrede neimaju

mjestu u izobraćenom krugu.

Slava Ljubljani, koja u svojoj sredini imade do 120 podupiratelja „Slav. juga“, a hvala prijatelju Murniku i svim prijateljem, koji meni i njemu bijahu na ruku, da se ova knjiga razprostrani.

Dne 17. prosinca u 2 sata po pódne uputih se iz Ljubljane željeznicom u Trst. Izmedju Ljubljane i Trsta sljedeće su postaje: Franzdorf, Loić, Rakek, Postojna, Prestranek, sv. Petar, Lesece, Divaća, Sezana, Proseko, Nabrezina (odavle se kreće u Italiju), Grignano.

IV.

Trst.

(Slika na str. 127.)

Trst prvi i najveći pomorski grad u austrijskoj carevini (a izim Hamburga neima mu para ni

u Njemaćkoj) leži na našem jadranskom móru, te je pravi slovenski grad, u kom imade 65.000 stanovnika (s okrućjem i preko 95.000). Do god. 1849. bijaše Trst glavnim gradom Ilirije (tako se zvao onaj gubernij), a poslje postao je samostalnim neposrednim gradom države austrijske, ka kojemu pripada 1/4 ćetvornik milja. U Trstu je sjedište rimokatolićkoga biskupa, zemaljskoga zapovjednika i vrhovnoga sudišta za Trst,

Trg u Šibeniku.

Risao F. Kanitz.

Goricu i čitavu Istriju; zatim vrhovnoga pomorskoga zapovjedništva i ostalih, u sličnom gradu običnih oblasti.

Premda je Trst, kako rekosmo, naš slovenski grad, te su ga Slaveni prvi podigli, pa su i dan danas sve odličnije i bogatije obitelji čiste slavenske krvi, to je u ovom pomorskom gradu još u većoj mjeri preuzela mah talijanština, nego li u Ljubljani niemština. Uzrok tomu se imade pripisati jedinoj trgovini, koja no za narodnost nemari; jer trgovina neima duše, pa gdje su godj špekulativni dusi, tu ti narodnost slabo stoji, tu se nemari ni za knjigu, ni jezik — nego samo za novce, te novce. U tom se doduše nije čuditi slobodnoj luci, Trstu, koji je vazda prepun svakojakih stranih trgovaca i brođara: Talijana (od kojih se mnogi tu i naseliše), Grka, Franca, Engleza, Turaka, Amerikanaca itd.; tã i u naših trgovačkih gradovih, kao što je Karlovac, Sisak itd., gdje je duh mnogo jednostavniji, vlada slabo naš živalj, pošto se nemari za knjigu; a gola rieč: „domoljubni“ grad, kad se podaje tuđemu duhu i jeziku, nevriedi ništa.

Trst se dieli na dvoje: na stari i novi grad. Rãdi velike i znamenite, (prije još znamenitije) trgovine, veoma je živahan čitav grad, najpače na móru, gdje imade na stotine i tisuće svakovrstnih brodova; zatim je osobito živahna glavna ulica korzo, gdje su poredani prekrasni dućani (a i u svakom skoro kućnom ulazu je po koja prodaonica duhana ili mala trgovina), pa je onda u noć veoma zanimiv stari grad (Riborgo).

Katoličkih crkva imade više, koje starijih, koje novijih, nu osobite gradjevine ni iznutra, ni izvana neima na nijednoj. Najstarija je prvostolna crkva „sv. Giusta“, na briegu, pod „kaštelom“, koja pripada još petomu stoljeću, te je gradjena na bizantinski način; u 14. stoljeću ju popravljahu, pa joj na nekotjih mjestih onu starinsku ljepotu izkvariše. Liepa su u njoj mozaička djela, a čudnovat je toranj, koji stoji nad ruševinom Jupitrova hrama. Zatim su sliedeće crkve: „Jezuitska crkva“, „sv. Antun“ (stari); „sv. Antun“ (novi) i „sv. Petar“ (prastara crkva). U starom gradu imade jedna mala crkvice „čudotvorna majka božija“, u kojoj se svake godine namišta Vitljem (Betlehem) s gibućimi figurami; u obližnjih predjelih imade još „sv. Jakov“ i „St. Servolo“. Od inih crkva su vrlo liepe: bogata grčka crkva „sv. Nikole“ i istom sagrađjena velika nova srb-ska crkva „sv. Špiridiona“; zatim imade jedna luteranska crkva i tri izraelitičke sinagoge.

Učevnih njemačkih i talijanskih zavoda imade, izim sveučilišta, kao što u svakom velikom gradu; a osim toga imade civilna pomorska škola, kao odgojilište trgovačkih pomorskih kapetana, gradski arkiv, botanički vrt i Minervina numizmat. sbirka. Muzej, ustanovljen blage uspomene Ferdinandom Maksom, bogat i važan je sa pomorskoga gledišta.

Javnih društva imade više, kao što: parobrodarsko društvo „Lloyd“, više raznih osjegurajućih društva,

eškoptno društvo, trgovačko i mešetarsko društvo, javna burza itd., jednom rieči svega je, što iziskuje trgovina i promet. Austrijski „Lloyd“, pomenuto parobrodarsko društvo, koje se razkrililo na sve strane, dokle dopire sinje móre, broji na stotine parobrodova, te imade u svih tu — i inozemnih lukah svoja opravničtva. U sámom Trstu imade veliku gradionicu brodova (Arsenal), koja, kao da sačinjava jedan grad o sebi. Tu leži u makinah i ostalom orudju nebrojeno bogatstvo, te se uposljuje na tisuće raznovrstnih obrtnika; tu se dogo-tavljaju veliki i najveći željezni brodovi upravo iz temelja, a popravljaju se i mnogi strani brodovi, jer je tako uredjeno, da može svaki brod doploviti upravo na ono mjesto, gdje će se popravljati, a kad se izpusti voda, ostane na suhom, te se može o njem po volji raditi. Uza to imade i jedna orijaška makina, kojom se može čitav brod iz vode dignuti, ako mu je samo u dnu što malo popravka potrebno. Uprava ovoga društva je saspa po društveni uredjena; pomorski kapetani imadu svoja obilježja poput carskih, samo što neimaju sablje, već njeku vrst jatagana po strani; činovništvo je dobro plaćeno, te imade, mislim, na 20 god. revna službovanja mirovinu. Dapače vidio sam u „arsenalu“ nje-kakove stražare, poput državnih žandara, s obilježjem „Lloydovim“, koji valjda bdiju na mir i red medju tolikimi ljudmi, da svaki svoj posao vrši, a da jedan dru-goga nevriedja.

Zabavnih društva imade: „slovenska čitaonica“, „njemački kazino“ i „Šilerova zadruka“, a naskoro će se ustrojiti, kako mi pripoviedahu, i jadranski „Sokol“.

Kazališta su liepa i velika: „veliko kazalište“ (teatro grande) za opere; „Armonia“, takodje za opere i ine umjetnosti; „Mauroner“, za različite predstave i jahaliste i „filodramatičko kazalište“, za talijanske i fran-cezke igre.

Zavoda imade raznovrstnih, a veličanstveni su: bolnički i sirotinski zavod. U svakom ovom zavodu može se nastaniti preko 2000 osoba; u svakom imade krasan dvor, vrt, crkva itd. U bolnicu dolaze svake vrsti i svake narodnosti ljudi, te može od najsiromašnije, do najodličnije osobe, svaki sebi dostojno podvoren biti. U sirotište dolaze stari onemogli građani obojega spola, zatim siromaška i bezimena djeca, koja se postave u kolut nahodišta. Liepo je pogledati onu čistoću, koja u obiju zavodi vlada: svako diete i svaki starac ili starica (mužko je odiejeno od ženskoga), u sirotištu imade svoju liepu postelju (više njih u jednoj sobi), svoju čistu robu i rubeninu, a diljem straničnih hodnika izmedju soba imadu kamenita korita i za svakoga posebna pipica s navedenom vodom, da se može svaki po volji umiti; osim toga imadu u posebnih sobah i kupališta. Razsvjetljeno je sve plinovom razsvjetom. U ovih zavodih kuha se sve, dapače peče se kruh i sve moguće tjestenine parom (Dampf); što više, provedene su cievi kroz sobe, te se i griju parom, rubina se suši parom itd.

Ribarski trg u Dubrovniku.

Risao F. Kanitz.

STEFAN KANITZ

Izim ovih imadu i vojničke bolnice; a i Izraelite imadu svoju posebnu bolnicu.

Javnih trgova imade više, kao što: „veliki trg“ (piazza grande); „kazališni trg“ (piazza del teatro); „burzin trg“ (piazza della borsa); „Lipsijski trg“ (piazza di Lipsia); „harmica“ (piazza della dogana); „vojnički trg“ (piazza della caserma); „trg drva“ (piazza della legna); „trg crvenoga mosta“ (piazza del ponte rosso); „ribarski trg“ (pescaria) i ostali. „Piazzetta di Riccardo“ znamenit je mali trg radi svoga „Arco di Riccardo“, rimske starine iz IV. stoljeća. Na svakom ovom trgu prodaje se različita roba, te imade svuda preprodaoca dućanskih stvari, a najviše zelenine, povrća, voća i svakojakoga sáda iz južnih prediela imade na velikom trgu tik móra, na kojem se nalazi krasan, god. 1751. podignut zdenac sa mnogimi kamenorezanimi, uza kojega stoji 26 stopa visok spomenik Karla VI.; naproti pako stoji gradsko više i glavna vojnička straža. Zanimiv je ribarski trg, na kóm možeš vidjeti sve vrsti ribe, da se diviš čudotvoru božijemu, što ga postavi u bezkrajno móre. Naša slika na str. 129. predstavlja burzin trg, koji je krasan s toga, što se na njem nalazi, reć bi, najljepša sgrada „stare burze“, pred kojom je Neptunova gromila iz mramora i spomenk Lavoslava I. od mjeda. Odavle počimlje tako zvani „corso“, najljepša ulica, te završuje na „trgu drva“ „via Torrente“.

Sgrade su većim dielom sve lijepe i velike, od kamena sazidane u 2—3 i 4 kata. Među najveće sgrade spadaju, osim silnih sgrada na kolodvoru: „palazzo Carciotti“, „palazzo Revoltella“, „hôtel de la ville itd., a veoma imponantno izgledje „Tergesteo“ uzpored stare burze, kamo se smjestila glavna poslovnica „Lloydova“, sve pisare, tiskara itd.; pa se u toj sgradi, koje su prostorije svimi mogućimi novinami u kavani i u caklenom hodniku obskrbljene, obavlja i vaskoliki burzin rád od 12 do 2 sata popóдне.

Svratišta, gostiona i kavana imade mnogo, i to gorostasni i liepih. Među prve gostione spadaju: „hôtel de la ville“, „hôtel grande“, „hôtel français“ pokraj móra; „hôtel Vittoria“ i „hôtel aquilla nera“ na „korzu“; „hôtel Daniel“ i „corona ferea“ u ulici „sv. Nikole“, a imade jih i više, koji se ovim približiti mogu. U svakom ovom svratištu je i kavana, od kojih je najljepša ona u „hôtel de la vile“, gdje je i u ostalom podvorba najelegantnija, te imade podvornika skoro svake narodnosti, a kuha se talijanski, njemački i francezki. Od inih kavana najljepše su: „caffée degli spechj“, na velikom trgu; „stella polare“, na koncu velikoga kanala, „Malvasia“ i „deutsches Caffeehaus“ u blizini pošte. „Monte verde“, pivara i gostiona na koncu „korza“ s umjetno postavljenim vrtom rado se polazi. U prvih gostiona jede se fino, ali i skupo; osobito pića su tako skupa (mjerica slaba vina 18, 20—25 novč.), da se nam Hrvatima, koji imamo po 6 i 10 novč. mjericu dobra vina, neraće piti. Po prostijih krčmah, gdje je kuhinja

i soba zajedno, u tako zvanih „ostarijah“ dosta dobro se jede i pije i mnogo jeftinije, samo treba, da se čovjek nestidi uljezti među kojekakove „garçone“, „stivatore“ itd., koji su u ostalom sa svojimi „cilindri“ gotova gospoda.

Ulice su, osobito u novom gradu, liepo i pravilno unakrst postavljene tako, da se skoro iz svakoga ulja vidi na móre. Svaka ulica obskrbljena je svojim nadpisom; čitav grad je taracan četvornim rezanim kamenom, razsvjetljen plinovom razsvjetom. Sried sredine novoga grada proteže se do crkve „sv. Antuna“ (nove) do 200 hvat. dug, 18 stopa širok i 15 stopa dubok kanal, nazvan „canal grande“, preko kojega vodi na sriedi „crveni most“, a na kraju, kod móra, novi most sagrađen od kad je željeznica. U ovaj kanal uyuće se po više brodova, da se katranisaju i orudjaju. Čudom bismo nazvali one majstorski uzidane puteve (molo) u móre, kraj kojih se brodovi iz — i nakrcaju; od ovih se poteže najdalje u móre „molo s. Carlo“, kojega imade preko 400 dobrih koraka.

Na móru, gdje upravo sada ulazi željeznica, imade jedan od najljepših prostora za kontumaciju ili četrdesetdnevnicu (Quarantaine), u koji može do 60 brodova. Magazine, staje, stanove za činovnike i za 200 putnika okružava 24 stope visok zid; nu već se duže vremena neupotrebljava. Na protivnoj strani, idući u „Lloydov arsenal“ stoji 106 stopa visok svjetiljni toranj, u kojem se svjetijka crvenom i bielom bojom okreće, te se vidi na 3 milje daleko, da se pomorci prama Trstu ravnati mogu.

Za obranu grada i luke imade na móru nekoliko tvrđica s topovi i opet na briegu čitava tvrđja (kaštel). Svako jutro na vojničku molitvu, o pódne i večer o mirozovu opali se na ratnom brodu, koji vodi u luci stražu, top, da zagrmi čitavim gradom.

Trst je u obće, kad se čovjek nauči na onaj oštar zrak, dosta zdrav grad; u ljetu je sparina velika, u zimi usuprot, ako neima bure, nit se nezna za zimu; s toga ćeš malo u kojoj kući naći peč. Zdenci su svi vodom za piće putem vodovoda i iz dalekih krajeva; kad zavlada vrućina, nastane kadšto i oskudica na vodi.

Okolica grada Trsta veoma je liepa; već prvi pogled dolazkom željeznice na grad i sinje móre, osobito u jutro i u večer, učini ugodan utisak svakomu putniku. Šetališta imade u blizini grada kao malo gdje; osim „korza“, osim „mola s. Carlo“ i šetnje „gondolami“ po móru, do onih krasnih kupališta, eno ugodne šetnje do željeznice, do „S. Andrea“, u pučki vrt, do „aquedotta“ u „boschetto“, gdje je neizmjereno velika pivara; do „lovačkoga vrha“; zatim do „S. Guista“, do velikoga groblja, gdje imade silina ogromnih kamenitih umotvora i spomenika; do „S. Servolje“, do „S. Bartola“ (Barcola), gdje se tunina (riba) lovi i gdje je izvrstna refoskovina; do „Prosecca“, gdje takodjer raste osobito vino itd. itd.. Divno je pogledati umjetno na pećinah na móru postavljen grad blage uspomene Maksimilijana,

koj nesretno završi život svoj u Mehiki, što ga on tamo postaviti dađe i sam ga, rād čarobna pogleda na móre, nazvā „Miramare“. (Slika na str. 132.)

Veoma zabavne izlete priređuje ljetf svake godine društvo „Lloyd“ sa svojimi manjimi parobrodni (pircsači) u Pirano i obližnja mjesta Istrije. Na svakom parobrodu svira po jedan odjel „Lloydove“ glasbe; u 1 ili 2 sata popóдне se polazi, a vraća se pod večer u 7—8 sati. Plaća se 1 stot. od osobe.

Kao što u početku rekoh, Trst, premda pravi slovenski grad, veoma je od mnogih talijanskih pridošlica potalijančen. Najpreči mi dakle bijaše posó, da si nađjem slovenskih prijatelja, a da takovih lakše dobijem, imao sam od vriednoga Slovenca Levstika jedno pismo na vrloga slovenskoga spisatelja i glavnoga suradnika jedinoga, ali žarkim domoljubljem odišućega slovenskoga lista u Trstu „Primorca“, Franceta Cegnara i jedno na srb. učitelja Jovana Dimovića, koji me radostno primiše i u slov. čitaonici sa mnogimi Srbliji i Slovenci upoznaše. Sakupljanjem predbrojnika idjaše mi malo poteško, jer istinabog, na knjizi se neda dobiti novāca, pa ti kapitaliste nemare za nju. Jedva dobih jedno 35 predbrojnika. Vrlo mi se među ostalimi dopaðe neki stari Srbin Drago P., koj mi svojskom ljubavi pročitā svojih nekoliko stihova u propast Turadiji. Rado se sjećam i onoga vriednoga starine, koj me u čitaonici, u razgovoru, upozna nemalo sa celom Dalmacijom; pa i nekadašnjih prijatelja, rođenih Karlovcāna R. i T., koji mi idjahu na ruku u môm poslu. Najugodnijom uspomenom ostaðe mi svakako ona zabava kod Sv. Jerneja, gdje vladaše naš duh i vijahu se naše zastave s nadpisi: „Naprej“ i „Nevdajmo se“; za užitak koje mi se je najvećma zahvaliti pobratimu C. i njegovim prijateljem, zatim prijateljem S. S. i svim, koji je se sjećaju.

Iz Trsta odoh 23. prosinca u zoru s parobrodom „Croazia“ *) put Dalmacije. Uzeh si drugi razred, koji stoji 5 stot. i nekoliko novč. do Zadra, pa premda je bura vragometno duvala, volio sam ipak, da stojim na krovu broda, neka se nagledam divnoga móra, što ga ni oko nepreziše. Odmaknuso se od Trsta i prodjosmo Pirano, Umago i Cittānuova; sve dotle hajde dobro, — al za objedom — premda sam se prije već po móru vozio — spopane me muka i moram iz kabine na krov, da si neučinim sramote. Vrieme bijaše užasno, a ja jedini odvikao, ili bolje nevikao móru. Najednom približi mi se kapetan, dobroćudna duša, Dalmatinac, te mi sa-vjetuje, neka si uzmem limun, pa ga neka pomalo pijem, a da me vjetar propuhuje. To učinim i bijaše mi dobro. Sve to većimi talasi prodjemo Parenzo, Rovigno i Tassano, da prodjemo u Polu, izpod koje vidjesmo stado malih jaganjanca. U Poli moradosmo se izkrcati u drugi

parobrod „Arciduca Lodovico“ (za volju božju sve talijanski), koj polazaše u Zadar, jer „Croazia“ bijaše upućena na Rieku. Dva sata imadosmo ovdje boraviti. Tko li sretniji, nego ja, da se mogu izbaviti glada; — prodjem na kopno u prvu gostionu i tu se okriepim dobrom morskom ribom, koje sam i onako cieloga puta malo jeo.

Pola je znamenita s toga, što je ovdje smješteno sve c. k. ratno brodovlje, veliki magazini, silne zalihe orudja, oružja, olova i praha itd. Tu sam vidio preko 60 velikih i najvećih ratnih brodova, parnjača i kako-vih sve neima, sa bezbrojnim topovi; vidio sam orijaškoga linijaša „Cara“, a i silovita „Ferdinanda Maksa“, koji-no je talijanskoga „Affondatora“ u dno strovalio.

Osim brodova i brodograditeljnih sprava i carskih sgrada neima u Poli ništa osobita, do li izvana dobro sačuvane ruševine rimskoga „amphiteatra“, koji imade 366 stopa dužine, 292 stope širine i na tri kata 75 stopa visine; hram Augustusa i Rome — hram Diane i porta Aurea.

U 6 sati u večer odosmo iz Pole i vozeć se svu božju noć, kao da bi u koljevci uljuljani, prodjosmo Lušin i Selve, te stigosmo na sám božji badnjidan u 2 sata popóдне u Zadar.

U Zadru se opitam za najbolju gostionu, te me odvedoše „k šeširu“ (i opet talijanski „all capello“); nije baš skupa gostiona, al se razlikuje ne samo od onih u Trstu, nego i od naših u Karlovcu. Stupiv u blagovalište, upoznam se u prvi tren sa učenin Čehom, članom jugosl. akademije, profesorom Hattalom, koji putovaše zdravlja rādi u Hvar. U Zadru počastiše me svojom prijaznošću vrli Dalmatinci gg. dr. Božidar Petranović, dr. Luka Matić, urednik „Narod lista“ i drugi, koji me u čitaonici liepo primiše. Rodoljubni dr. Matić preuzē dapače svu brigu o „Slav. jugu“.

Zadar je glavni grad Dalmacije sa 8000 stanovika (premda imade većih i ljepših gradova), kojega ću naknadno opisati, dok se dočepam slike čitavoga grada*).

Parobrodni obće Dalmacijom samo jedanput u nedjelji, te bi me put i trošak odviše zavukao bio, kad bi i u ostale gradove, koje bi inače vrlo rado vidio, putovao; jer koliko gradova, toliko bi osmica morao bio gubiti, dok bih opet s drugim parobrodom mogao dalje poći. Kopnom, osobito u zimi nije ni moguće; jer je put odviše dalek. Najglavniji uzrok, zašto nisam dalje pošao, bijaše mi pomankanje putnoga lista za Crnogoru, kako bi se, nemogav tamo, a rād opasna vremena kopnom ni na Liku, morao bio povratiti i opet na Zadar, te bi imao dvostruki trošak.

Dobrotom prijatelja dobih sliku: „Trg u Šibeniku“ (str. 135.) i „Ribarski trg“ u Dubrovniku (str. 137.), da naši vriedni čitatelji za sada barma nešto vide iz ovih gradova našega zemaljskoga raja, naše liepe, tople Dalmacije, koljevke mnogih slavnih junaka i prvih pjesnika.

Ako mi nebude moguće naskoro onamo putovati, to ću nastojati, da podporom dobrih rodoljuba dobijem slike svih dalmatinskih gradova u cielosti, te ću ih kao i ove u „Slav. jugu“ predočiti i što vjernije opisati.

(Nastavak sledi.)

*) Zašto ne „Hrvatska?“ Pa zašto na parobrodih neima porred njemačkih, talijanskih i franczkih, takodjer hrvatskih propisa? Pit. pis.

*) Za sada možemo našim vr. čitateljima služiti samo sa slikom rimskoga stupa, što ju stavismo na str. 133.

СВАШТИČАР.

Spomenici „Slav. jуга“.

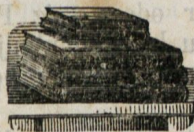

Михаил Милош Обреновић III.,

славни и племенити кнез србеки, велики добротинитељ србскога народа и подупиратељ свеславенске књижевности, што-но му је слика у нашој књизи, свез. I. на стр. 6., пао је 29. маја (10. липња) о. г. у свом кнежевском коштњаку у Топчидеру од гњусних убојица, који ће осим овоземне законите казни добити и вјечну божију казан за тоди узорита владоаца.

Слава његовим останцима!

Књижевност.

Iza drugoga svezka izišle su sledeće važnije knjige:

a) hrvatske:

„Hrvati, t. j. crtice iz hrvatske poviesti“. Priredio J. Tomić. U Karlovcu. Ciena 1 stot. — „Gorski vienac“. U Zadru. 50 nč. „Razgovor s Bogom“ od Fr. Šica Ciena različita — sve do 5 st. „Basne“. Sabrao ih Vj. Zab. Mařik. U Zagrebu. Ciena 40 novč. „Rád jugosl. akademije“. Knjiga III. Sadržaj: Banovanje P. Berislavića za kralja Ljudevita II. od M. Mesića. Pokret na slavenskom jugu u XIV. i XV. stoljeću od dra. Račkoga. Prilozi za historiju od Bogišića. Placere od Kurelca. O potrebi statis. od bora s obzirom na sadanje stanje hrv. statistike od dra. Matkovića. Književne obznane i izvodi iz sjedničkih zapisnika. Ciena 1 stot. 25 novč. „Ličnička izvješća“ (visa reperta) za praktičnu porabu ličnikov od dra Ivana Dežmana. Nakladom Svetozara Galca. Ciena 80 novč. „Prilozi k historiji književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga“ od V. Jagića. Važna knjiga. U Zagrebu str. 84. „Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke“. Sabrao Ferdinand Plohl. U Varaždinu. Ciena 50 novč. „Književna zabava hrvatsko-srbska II.“. Spisao Velimir Gaj. Krasan jezik i slog; zanimive crtice. U

Zagrebu. Ciena 30 novč. „Prirodopis živinstva, bilinstva i rudstva“. Za zreliju mladež sastavio Jos. Torbar. Sa 351 bojadisanom slikom. U vel. osmini, 124 str. Ciena 2 stot. 40 nč. „Riečnik ličničkoga nazivlja“. Sastavio Ivan Dežman. U Zagrebu. „Istočno pitanje i Hrvati“. Spisao Evgenij Kvaternik. Knjiga I. i II. „Moćnik stolne crkve dubrovačke“. U Dubrovniku 1868. Nakladom revne knjižare Hartmánove nastavljeno je izdavanje zanimive romantičke poviesti „Gitane“, kao nastavak „Poviednika“. Od 1. travnja o. g. izlazi u Zagrebu novi šolski list pod imenom „Školski prijatelj“. Uredjuje ga vrlo dobro g. Fr. Klaić, ravnatelj glav. učiona i preparandije u Zagrebu. Ciena je listu 3 stot. na godinu.

b) србеке:

„Абдар“. Први јек. У Биограду. „Једна рјеч о правних средствих и нашој касационој власти“. Написао В. Р. Пантелић, I. секр. министр. правде. У Биограду. „Ратовање Руса и Турака у спјеву“. Написао Милош Милисављевић. У Биограду. „Црнагора и њека објасњавања о њој“. Написао В. М. Г. Медаковић. У Биограду. „Аманет или срећа у пепелу“. Игроказ у 4 чина с пјесмама. Написао Јован Деметровић. У Темишвару. „Гласник србекога ученога друштва“. Књига VI. Свезак XXIII. У Биограду. „Историја свиета“. Прерадио Алексе. Сандић. У Новом Саду. „Ускок“. Написала Жорж Санд. У Биограду. „Изворна драматска ђела“. Николе Недељковића. Књига I. Дејан, жупан требињски. У Новом Саду. Циена 50 новч.

Госп. Ж. Жујевић у Биограду, издаје у 10—15 табака „Одабране списе знаменитих писаца“ за србеко-хрватску младеж. Предплатнина 1 фор. шаље се њему у министарство финансија. — Госп. Ђорђе Пантелић у Биограду, припрема се на издање стручнога листа под именом „Судски лист“.

c) slovenske:

„Konkordat, cerkev, šola“ od J. Šuca, duhovna lavantinske škofije. V. Ljubljani pri Blazniku (brošura). „Cvetnik slovenske slovesnosti“ dokončan je s tretjim delom Dopršena ta knjiga ima 24 pol u vel. 8. Že samo ime Janežić, porok je, da je zapopadek izvrsten. 4. zvezek „Slovenske Talije“, izdalo je dramatično društvo v Ljubljani z dvema igrama: „Dobro jutro“ v dveh i „Bog vas sprimi“ v enem djanju. Tiska se „Olikani Slovenec“ v zalogi slovenske Matice.

Rebus.

(Od D. H. Garčinskoga.)

Odgonetača ovoga rebusa priobćit ćemo u budućem svezku.

Odgonetka „konjičeva škoka“ u svezku I.: Slav—lav—val.

Odgonetka „zago-netke“ u drugom svezku: Kralj—Evica. Kraljevica.

Odgonetnuše:

gg. Tomo Domoljubić u Karlovcu; D. H. Garčinski u Ruševcih; Fr. Mikuličić, gimnaz. u Senju; Stanko Lukanović na Rieci; Niko Haidić u Kraljevici; Gjoka Marković u Biogradu i Krsta Momčilović u Carigradu.

Izdaje i uredjuje **Gjuro Klarić** u Karlovcu. — Tisak **Dragutina Bokana** u Zagrebu.

Izvorni drvorezi iz zavoda **F. Bartela** u Beču.

Prilog „Slav. jugu“.

(Svez. III. i IV.)

Naša pošta.

G. J. S. u Zagrebu: Neimate pravo. Mi nenalazimo u onoj bedastoći u „Dragoljubu“ br. 31. razloga misliti, da nam je g. Deželić neprijateljem. „Svaki sve-tac drži k sebi prste“ veli naša rieč, a „svaki mlinar goni vodu na svoj mlin“ — tako i g. D. Da s toga zamećemo inat s „Dragoljubom“, bilo bi, kao da se lav namjera na muhu zato, što ga je samo bocnula; jer ga ranit i opako nemože. Nas stoje dva svezka „Slav. juga“ nemalo toliko, koliko g. D. čitavo godište „Dragoljuba“; razmierje je dakle skoro sbilja takovo, kao medju lavom i muhom. Pravo veli g. D. — da ovaka „spekulacija“, kao što ju učinismo mi, nevalja. Nebijaše li ludo uložiti u prvi svezak 7—800 stot. a neprimiti od nikoga prije ni novčića, pa rizikat sám svoje novce i putovat o svom trošku u Dalmaciju? Pa je ludo i to, budući da imademo šestputa toliko troška, koliko „Dragoljub“, da nismo ustanovili šestputa toliku cieniu našoj knjizi; jer se nismo mogli nadati, da ćemo dobiti 10.000 predbrojnika, već jedva koju stotinu više od „Dragoljuba“. To je g. D. učinio bolju „spekulaciju“. On ne samo, što je troškom, jer je manji, mogao biti prije „na čistu“, već dobiva vazda u prvom polugodištu toliko predplate, da mu je dosiže za trošak čitave godine. Naša knjiga od isto toliko tabaka, sa više od 100 slika, stoji samo 1 stot. više od „Dragoljuba“, a toliko sám papir onih slika za okvir vriedi. Svakako je dakle sretnija „spekulacija“ g. D. nego li naša! On je htjeo i „Školskoga prijatelja“ u zametu utamaniti, a eto i vis. kr. nam. vieće i preč. duhovni stol nalazi razloga preporučiti ga; valjda dakle, da nije suvišan. Naš „Slav. jug“ nemože našoj književnosti ni najmanje škoditi, ako ne g. D. — u sámom, koj, premda vrstan književnik, mislimo, da neće valjda činiti monopola s našom književnošću. Mi ćemo „Slav. jug“ izdavati onako kako možemo; tà ovo i onako nije novina, već knjiga, koja nikad nemože ni zakasnuti ni zastariti. Nam je malo naših vr. predbrojnika platilo unapried, toliko, koliko nedosiže ni za 2 svezka. „Slav. jug“ zavisi dakle od onih štov. rodoljuba, koji uzimlju i plaćaju svakiput po jedan svezak, a nadamo se, dok nam knjiga bude zanimiva, da će se vazda rado uzimati. Jedina je kod toga nesreća, da moramo dugo čekati na novce, a da nam mnogi i neplate, — što je baš uzrokom sporoga izdavanja. — Mogli bismo konačno g. D. uvjeriti, da upravo ni njegov g. H. G. u B., ako se u poznanju nevaramo, nije dao za „Sl. jug“ ni novčića. U ostalom izvolite u znak prijateljstva izručiti imenjaku Gjuri naš ljubezan i srdačan pozdrav!

G. J. M. u Vivodini: Strpljenim biti, uči nas sv. pismo. To biste Vi morao znati.

G. J. K. u Zagrebu: Momentanim političkim iluzijam nemože, neće i nesmije „Slav. jug“ služiti. „Slav. jug“ nemože u sebi drugo imati, nego što odgovara imenu mu i narodom, kojim je posvećen. Pa makar mi samo po dva svezka na godinu izdavali, nedamo se od nikoga zavadjati. Siromasi smo doduše, al baš zato ne-tražimo u nikoga podpore, nego u svoga naroda; ni-smo bo vikli biti robovi pojedinih ljudi!

Bezimeni dopisniku u Zagrebu: U poštenom djelu, pošten čovjek, netreba se stiditi svoga imena. Tko si krinkom zastire lice, ludjak, — a tko će biti bezimen. — ništarija!

G. J. kr. K. u Sisku: Imajte slobodno dobrotu ovaj put po-tegnuti od „Putnikovih“ predbrojnika po 55 novč., da se s ova 4 svezka izravna račun.

G. J. Š. u Senju: Senjani su vazda bili na glasu ljudi, pa valjda neće ni napram nam bit djetčinski. Ljubezni pozdrav svim našim štov. predbrojnikom! Čujemo da se i tamo pojavljuju nekakove kukavice, da zakukaju zlu sreću našem narodu. Ako je tako, šaljite nam slike tih izroda, da jih pokazemo svietu na sramotu; no ne u „jugu“ dapače ni na ovitcih mu, već drugim načinom,

G. L. T. u Fušinu: Ruku na prsa, pa recite: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa.

G. M. P. na Rieci: Mi mislimo, da šumastimi riečkimi „Ungherezi“ neimamo posla, a poštenjaci neće našu štetu.

G. N. H. u Kraljevcu: Je li ona pjesma u Zagrebu ti-skana? Čuda, bože, gdje ljudi misle, da će tim prepriječiti u narodu uspomenu ružnih i uvriedljivih čina. Usta bo su ona neiz-brisiva knjiga, koja nam sačuvà toliko spomenika od vieka do vieka, pa će sačuvati i uspomenu od mrtvih uzkrsnuloga stiega! Zagonetka dodje u budućem svezku. Pozdrav klisurinom hrvatskoga primorja!

G. F. M. M. u Igrane: Sve lagano doći ćemo k svrsi. Glede „Darova nebeskih“ rečè nam tiskar, da Vam je pisao, što mu treba, da se dovrše. Sa E. Z. A. negovorimo. U koga vrag Pandorovu pušku izpali, u toga neima mira. Inače je zdrav, nit mu na jeziku čvora, nit na noguh žulja!

G. F. B. u Beču: Varate se — ako mislite da je g. S. u stanju ono risati. Bijaše Vam o izpitih ovamo doći, da se osvje-dočite o „revnom“ napredovanju u toj struci. Nigdje nebijaše vi-djeti ni da bi poštene crte. Treba tu drugih, revnijih i sposo-bnijih ljudi, ako ćemo napredovati. Ime risara nositi nije teško; samo kad se dobro plati!

G. F. K. u Beču: Čujemo, da njetko već priprema kri-tiku za P. Tomičeve „Crte iz hrvatske poviesti“. Gdje će se tiskati — nije nam poznato.

Gg. H. i S. u Pešti: Magjarske oglase nemožemo u nikoju cieniu nit na svoje ovitke uzeti, pošto magjarski jezik nespada u naš djelokrug. Magjarštinom nebi u obće u nas postigli sreće! — Oprostite, al više nam je čest, nego li korist!

G. M. D. post. rest. u Karlovcu: Čujemo i znademo sve. — „Mjesec malo haje, što na-nj pseto laje“ — a mi malo marimo

za to, što nam tko u džepu „smokvu“ kaže. Nije nam na čovjeka ni žao — al kad se griješna žena u što paća, što na nju nespada, onda nam se čini, kao da će se skoro i svet naopako obratiti. Duga kosa — kratka pamet, gotov grieh!

Gg. Gjoki N., Peri M., Juliju Š., Mišku B., Ninku K., Anti K., Krsti J. i Luki P. u Karlovcu: Svoje vriedne podpise možete natrag dobiti; jer ih nećemo u listinah „Slav. juga“ litografirati. Vi mislite, da ste nam bog zna koliko nahudili, što nehtjedoste primiti drugi svezak naše knjige — a mi se smijemo Vašemu taktu. Od sada ne samo Vam, nego i nikomu u Karlovcu, tko nije predplatio, nešaljemo „juga“ na ponudu, da neslušamo drugdje neobičnih uvrieda. Mi smo nje-kolicini trn u oku, a nam su njekeji slamka u nosu; pa zašto da tu igramo komediju, kao Talijani i majmuni. Svatoke će nam oprostiti; jer nemožemo znati što tko misli, a da se uklonimo strieli, bolje da neidemo bez potrebe nišanu. Tko nam je prijatelj i tko je rodoljub, neka izvoli poslati 1 stot. pa mu evo 3 i 4 svezka sa 6 darovnih slika za okvir u uredničtvu i u knjižari g. Ašerfelda. — Tko nemari za nas, nemarimo ni mi za-nj.

P. n. gg. piscem u obće: Sve što nam se godj pošalje, ako iole bude za tisak, makar i izgadjeno, upotrebit ćemo. Pokušaja neka se nitko neplaši; malo po malo dodje čovjek k željenu cilju. Naši slavni i što-vani stariji pisci nebi se takodjer imali stiditi „Sl. juga“

P. n. gg. prodavaocem „Sl. juga“ u obće: Molimo da nam se pod nikojim uvjetom nezadržavaju novci. Čim prije novci, tim prije i „Sl. jug“. Tko ima „Našinka“, neka nam takodjer izvoli poslati novce.

G. J. V. u Samoboru: Svakako bi najbolje bilo, da se glede one stvari obratite na poznatoga rodoljuba V. T. On ne samo kod čaše, nego svakom prigodom rado podupire sve, što je naše. Čast komu čast pripada!

G. P. K. u Posavini: „Rodoljubni molitvenik“ posvećen je samo onim našim „prijateljem“ u Karlovcu, koji nemajuć posla, nalaze u tom najsladju zabavu, da prišivaju drugim ljudem krpice, nas pako da štiplju, kao oni otrovni komarci. Liepim naukom se ljudi prije k pameti privedu, nego li toljagom.

G. J. N. S. u Novoj Gradiški: Šaljemo Vam sva četiri svezka zajedno. Pjesmu „Junaci kod čaše“ izvoljite slobodno upotrebiti, kako Vas volja.

G. M. V. u karlovačkoj gimnaziji: Zašto li se srdite na nas? Valjda zato, što i mi nevičemo na svakom uglju „gebenzi mir abermals di ere“. To nam se odviše ludo čini!

G. J. M. u karlovačkoj tvrđji: Kakogodj možete Vi reći: „Slav. jug“ kert ter koc“, tako možemo i mi: „Vi, gospodine, kern tem koder!“

G. H. G. u Somboru: Nebishte li imao što zanimiva u prozi? Pošaljite!

G. S. T. u Novom Sadu: Jedinu naslov do-škora, premda se iza dugoga naukovanja i mучно do-biva, nije dovoľan dokaz nepogriješivosti. Što je dobro — dobro je i od jednostavnoga čovjeka, a što nevaľa — nevaľa ni od doktora

G. D. J. u Pančevu. Za pjesme nedugujete nam ništa. Nema dana da nečinimo sličnih usluga, ne za plaću — ne za hvalu — već na korist domovine.

G. T. Š. u Biogradu: Treba da pišate dozvolu u uredničtvu „Vile“, koje si pridržaje au-poritet nad drugimi urednicu. U obće чујемо да ће „Vila“ ošvorniti pečaj naukovnoga предавања за уред-нике модерних забавника.

Gosp. A. C. v. Lj: Pogodbe zavolj posebnih podob dosti smo jasno u poslednjem vezku naznačili. Glede prijatelja Lj. T. samo to: V kolikor morete tudi sami uviditi, marljivo dela na polju književnosti naše, pa tudi v razgovorih z nami pokazuje zmiraj najbolje namere, — T. je res v svakem obziru pošten Slovenec. Mi sodimo človeka po javnih činih, t. j. po tistih, ktere z svojim imenom pred svetom podkrepi, a dopise — ki po raznih časopisih kod otrovni stršeni pikajo zaslužne osebe — naravnost preziramo; lahko je v dopisu vsacega napasti, a stara je resnica, da nekteri naši mladi ljudje — nenajeti dopis-niki časnikarski — vživajo najveće slast, ščipajoć tega aljunega. Tako Vam je tukaj, pa tudi pri Vas Naj se le vse z razlo-gom piše, a ljudem, ki z no be nim činom ne pokazuju, da so renegati, naj se dá mir. Taki ljudje narejajo sami sebi so-vražnike. po dokler to ne neha, nismo še na čvrstih nogah.

Gosp. F. H. v G.: Najveći obzir jemljemo na obće knji-ževne zasluge slovenskih možakov, a znajte, da je „Slav. Jug“ strogo beletrističen, a nikakor političen list. Podobe le pošljite!

Gosp. K. v M.: „Jug“ smo Vam precej poslali; pesmice niso še dosti zrele. „Vaje naredé mojstra“, — pravijo Slovenci.

Gosp. I. T. v Lj.: Čič ne dá nič.

Gosp. rodoljubu v Nm.: Mi o tem nismo krivi. Obrnili smo se pismeno do nekterih najznanejih slovenskih pesnikov, ali brez vspeha. Ne vémo, kakaj in odkod to; — saj ni to mo-rebiti celó nemarnost v književnih podporah? Hoćemo o tej stvari pri prvej priliki reći obširnejo besedo.

Gosp. F. L. v Senoščeah: Blagovolite se tje obrniti, kamor ste naročnino poslali. Ako želite v prihodnje „Sl. J.“ od nas ne-p o s r e d n o prejemati, morate tudi denar neposredno do nas poslati

Gosp. J. O. v Kamniku: Povest smo prejeli; dobite pi-smen odgovor, kakor jo hitro preberemo.

☛ Tko nam od p. n. gg. predbrojnika, koji nam plaćaju „Sl. jug“ po svezku uz ova dva svezka plati unapried 5. i 6. svez., da se lakše gibljemo, dobi s 5. i 6. svezkom liepu sliku za okvir, na kojoj će biti: Milan Obrenović IV., mladi knez srbski i namjestnici mu: Blaznavac, Ristić i Gavrilović. Istu sliku dobit će tada i oni predbrojnici, koji nam već prije platiše 6 ili 12 svez.

☛ Tko nam od p. n. gg. predbrojnika, koji nam plaćaju „Sl. jug“ po svezku uz ova dva svezka plati unapried 5. i 6. svez., da se lakše gibljemo, dobi s 5. i 6. svezkom liepu sliku za okvir, na kojoj će biti: Milan Obrenović IV., mladi knez srbski i namjestnici mu: Blaznavac, Ristić i Gavrilović. Istu sliku dobit će tada i oni predbrojnici, koji nam već prije platiše 6 ili 12 svez.

☛ Kdor nam od p. n. gg. predbrojnika, koji nam plaćaju „Sl. jug“ po en vezek, za 5. i 6. številko naprej pošlje naročnino, dobi s 5. i 6. vezkom lepo podobu za okvir, na kterej bo mladi srbski knez Milan Obre-

noviĉ IV. i njegovi namestniki: Blaznavac, Ristiĉi Gavriloviĉ. Ravno to podobo dobotu tudi tisti predbrojniki, kateri so nam že poprej za 6 ali 12 svezkov plaĉali.

Opazka. *Imade priliĉan broj p. n. gospode, koji iz ĉista rodoljublja poprimiše našu ponudu, t. j. primiše 1. i 2., pa ĉe jamaĉno primiti i 3. i 4. svez. „Sl. juga“ i. t. d., a da nebi zaboravili, molimo jih liepo, neka bi nam izvolili barma za ova 4. svez. poslati novce, jer ih nuŹno trebamo. — Takodjer se usudjujemo nješkoj gospodi, do koje pjesmice Gjure Klariĉa po svoj prilici dospjele nijesu, na ponudu poslati „Našinke“ i „Rodoljubni molitvenik“. Oboje stoje samo 30 novĉ. Nadamo se, da ĉe svakomu pravo biti; komu je pravo, neka nam dobrom prigodom izvoli poslati novce, a koga je volja, moŹe nam knjiŹice, bez svake zamjere, natrag poslati. Podjedno molimo Źtov. prodavaoce „Našinaka“ da nam od razprodatih komada izvole poslati novce. „Putnikovi“ polugodišnji predplatnici duguju nam za ova 4 svezka 55 novĉ.*

Izpravak. U svakoj knjizi nadje se po koja veĉa il manja pogrieška, a kamo li neĉe u našoj, gdje smo na daleko odaljeni od tiskare. S toga molimo, da nam se nješkoji izpravci oprostiti izvole, a Źtov. ĉitatelj neka si jih pobiljeŹi sám. — Na drugoj strani ovitka pogrieŹio je slagar, te se ĉini pod „sadržajem“, kao da spada izpod „pjesniĉtva“ sve u tu struku, a svatko uvidja, da nije tako. Na str. 80. kolumni 1. redku 24. ozgô ĉitaj: uŹasan, mjesto: uŹazan; na str. 81. kol. 2. red. 27. ozgô: ĉudnovatom, mjesto: ĉunonovatom; na str. 86. kol. 2. red. 2. ozdô: posried, mjesto: posrned; na str. 96. kol. 1. red. 10: bolji, mjesto: bolje; na str. ist. kol. ist. red. 18. ozdô: imetka, mjesto: imetka; na str. ist. kol. ist. red. 6. ozdô: si, mjesto: se; na str. ist. kol. 2. red. 4. ozgô: naopako, mjesto: naopaki; na str. 97. kol. 2. red. 17: hrzanje, mjesto: krzanje; na str. 110. kol. 1. red. 27. ozgô: Ćiem, mjesto: Ćiem; u red. 31. ozgô: ĉišĉe mjesto: ĉišĉe; na str. 111. kol. 1. red. 6. ozdô: гpавчнци mjesto: гpавнци; kol. 2. red. 18. ozgô: бшшш mjesto: бшшш; na str. 17. kol. 2. red. 16. ozgô: nazvaše, mjesto: nazvaŹe; kol. ist. red. 35. ozgô: prosvjetu, mjesto: prosjetu; na str. 120. kol. 1. red. 10. ozdô: Moskvi, mjesto: Mosvi; kol. 2. red. 5. ozgô: muŹevoj, mjesto: moŹevoj; kol. ist. red. 10. ozgô: djevoĵĉino, mjesto: djevoĉino; kol. ist. red. 18. ozdô: namamilo, mjesto: namanilo; na str. 125. kol. 1. red. 4. ozgô: пpовна, mjesto: пpовна; kol. ist. red. 8. ozgô: повуда, mjesto: повуда; kol. 2. red. 5. ozdô: бшяху, mjesto: бшялу; na str. 126. kol. 1. red. 16. ozgô: пpшатељева, mjesto: пpшатељева; kol. 2. red. 13. ozgô: бшях, mjesto: бшял; na str. 129. kol. 2. red. 15. ozdô: Krkonoša, mjesto: Krhonoša; na str. 131. kol. 2. red. 27. ozdô: дшльну, mjesto: ушльну; na str. 133. kol. 2. red. 2. ozgô: пpобудш, mjesto: пpобшдш; na str. 134. kol. 2. red. 21. ozgô: казаху, mjesto: казаše; kol. ist. red. 10. ozdô: u kom poĉiva najizvrstniji . . . ;

na str. 138. kol. 1. red. 24. ozgô: spomenik, mjesto: spomenk; kol. 2. red. 28. ozdô: svjetiljka, mjesto: svjetijka; kol. ist. red. 17. ozdô ĉitaj: vodovoda obskrbljeni i ; na str. 139. kol. 1. red. 21. ozdô: se je, mjesto: je se; na str. 140. kol. 1. red. 10. ozdô: odgonetaĉe, mjesto. odgonetaĉa; kol. 2. red. 8. ozdô: BuŹevcih, mjesto: RuŹevcih; kol. ist. redku 11: odgonenuŹe, mjesto: odgonetnuŹe. Na zadnjoj strani ovitka ĉitaj: naše knjige, mjesto: naĉe knjige i svemkolikom, mjesto: svemu kolikomu.

Popravek. Na strani 89 1., kolumni 1., vrsti odzdog beri hoĉeŹ namestu „ho-“, v 3. vrsti pa besede namestu „be-“; na str. 90. v 2. kolumni v 1. vrsti odzdog beri Źalobarda namestu „Źaloborda“; na str. 112. v pesmici „Zvezdicam“ beri prvo vrsto: „Zvezdice sjajne, kak milo migljate“, a na istej strani v pesmici „Spomin“ v predzadnjoj vrsti beri najna namestu nojna“; na str. 121. v 1. kolumni beri u 14. vrsti odzdog vzdahne namestu „vdahne“, v 7. vrsti PrimoŹa namestu „PrimaŹa“, v mrl namestu „vmerl“; v zadnjoj vrsti grada namestu „gradà“, v 2. kolumni na istej strani v 7. vrsti odzdog beri „strmeĉ jej gleda namestu „moleĉ jej gledè“, v 9 vrsti odzdog zajutrk na mestu „zujutrk“, v 7. vrsti ktorej namestu „kterij“; na str. 123. v 1. kolumni v 3. vrsti odzdog beri namreĉ namestu na mreĉ“, v 23. vrsti preŹivel namestu „preŹivel“, v 29. vrsti sam Sprevec namestu „sam. Sprevec“; na 2. kolumni iste str. v 2. vrsti odzdog beri vsujejo namestu „vsnjejo“, v 18. vrsti MoŹje namestu „moŹ je“, v 19. vrsti osupnjeno namestu „vsupnjeno“, v 7. vrsti odzdog oŹtir namestu „vŹtir“; na str. 124. v 1. kolumni v 17. vrsti odzdog beri vzhajoĉega namestu „vshajoĉega“, v zadnjoj vrsti: Vsaki bi vvidil namestu „Vsaki bi ga vvidil“, na 2. kolumni iste str. v 19. vrsti beri naŹteval namestu „naŹ teval“. —

OGLASI.

TRGOVAČKO-OBRTNIČKA AKADEMIJA u Gradcu,

što ju kao učevni zavod za više naobraženje trgovaca i obrtnika ustrojše štajerski trgovci i obrtnici, počimlje 1. listopada svoj 6godišnji naukovni tečaj.

Svrha zavoda: Teoretično i praktično naobraženje vrstnih trgovaca i obrtnika.

Uredba: Zavod sastoji se iz dviju strukovnih škola, trgovačke i trgovačko-obrtničke, svaka sa tri godišnja tečaja; posljednja dieli se na kemičku i mekaničku struku. Osim stručnih predmeta, uče se tri jezika (talijanski, francuzki i englezki). Za praktično podučavanje imade trgovačka pisarna, kemička poslovnica i mekaničko-obrtnička radionica. Izbor za ovu il onu struku slobodan je.

Uvjeti: Tko želi u ovu akademiju stupiti, treba da mu je 14 godina, te da si je prisvojio nauke male realke ili male gimnazije. Za one, koji tih znanja neimaju, postoji pripravna škola.

Obskrba: Za namještenje stranih učenika imadu tri odgojišta pod nadzorom profesora ovoga zavoda i to:

u g. **Franje Dawidowskoga**, (*Schießstadtgasse Nro. 337*).

„ „ **Vjekoslava Kuhna**, (*1. Mandell-Verbindungsstrasse Nro. 64₁₂*).

„ „ **Gjüre Wallnöffera**, (*Schießstadtgasse Nro. 340₂*).

U potrebitom slučaju može ravnateljstvo više štovanih obitelji naznačiti, gdje su učenici osjegurani dobre podvorbe i sdušnoga nadzora.

Na sva pitanja odgovara dragovoljno

Ravnateljstvo

trgovačko-obrtničke akademije u Gradcu, (Neuthorplatz Nro. 5).

Bolestnim na sluhu i govoru,

kao takodjer onim, kojim u ušijuh šumi, trga i. t. d., davati će medicinski savjetnik

Dr. Schmalz iz Draždanah,

koji se gotovo 38 godina bavi izključivo timi bolestmi, liečnički savjet i to: 25—27. kolovoza na Rieci (kod „grada Karlovca“), a od 28. kolovoza do 20. rujna o. g. u Trstu.

Dva djaka

bud za koju karlovačku ili rakovačku školu, mogu se uz primjernu cienu dobro smjestiti u jednoj kući u Karlovcu, gdje osim točne podvorbe, mogu uživati i nauk potrebitoga naobraženja.

Pobližja u odpravničtvu „Slav. juga“.

Jedan naučnik,

koji je uspješno polazio makar samo sva 4 razreda glavne učione, može naći mjesto u jednom dućanu mješovite robe u Karlovcu.

Na pitanja odgovara iz prijaznosti odpr. „Sl. j.“

Tiskom Ivana Nep. Prettnera u Karlovcu.

Tko se neprijavi za onakove tri slike, smatrat ćemo, da želi sliku „plitvičkih jezera“, pa ćemo mu svezke slati bez posebnih slika, a s dvanajstim svezkom odpraviti ćemo mu pomenutu prekrasnu veliku sliku. Tko se pako prijavi za tri slike, kao što jih dadosmo s prvim svezkom, taj dobije s onim svezkom, do kojega nam prijava stigne, ili na koncu godine (jer se i onako na pošti izdrepaju) sve slike, koje mu pripadaju. Neka nam tko kaže, možemo li više učiniti!

Uvjereni, da prama našim vrijednim predbrojnikom činimo sve, što nam je moguće, a skoro i nemoguće, usudujemo se i mi naše želje očitovati. Najprije molimo, da nam (p. n.) predbrojnici vjerni ostaju, jer ako nam oduzmu 2—3 svezka, a nadalje prestaju biti predbrojnici naši, ili ako se na pol godine predbroje, pa nakon šestoga svezka predplatu neponove, tad će sami biti uzrokom propasti „Slav. juga.“ Ako baš i nezadovoljujemo u potpunj mjeri svakomu i sljednemu čitatelju, što bi jedini bog mogao, neka se neuzkraćuje podpora, jer nam je namjera dobra!

Nadalje molimo, da nam se makar od mjeseca do mjeseca točno novci šalju, jer inače nemožemo raditi; tko knjigu prima, neka ju i plati, jer nismo u stanju novce utaman trošiti. Moramo iskreno reći, te je u nas dosta ljudi, koji bi rado primali i knjige i novine, a nerado plaćaju; tako n. p. imademo od „Putnika“ do 200 stot. na dugu, pa premda mi svakomu sve ono podmirujemo „Slav. jugom“, komu je što od „Putnika“ ostalo, nešalje nam nitko ni novčića naše bezkoristne muke. A da mi svoje predplatnike nepodmirimo, bilo bi krike i vike bez kraja i konca!

Konačno nam je protumačiti i ovo:

Mnogi viču, a i same nas srce boli rad zakasnuća svezaka „Slav. juga“. Istina je, ovaj svezak imao bi izići mjeseca veljače, a izlazi evo u ožujku; nu tko znađe, kojimi je poteškoćami skopčano naše izdavanje, neće to nikada nam u grieh upisati. Mi moramo prije svega prijateljem i ovamo i onamo pisati, da nam priskrbe potrebite nam svjetlopisne slike, a nekogi su ljudi toli malo zauzeti po umjetnost i knjigu, da ili trebaju pol vieka, dok nam što o našem trošku pribave, ili nam nit neodgovore. Odtuda sledi, da nikada nemožemo baš ono u „Slav. jug“ staviti, što želimo. (Ovo ad notam osobito onim, kojim možda redanje naših slika nebi bilo po čudi; istih bo nemožemo stavljati nit po dostojanstvu nit po zaslugah, nego kako nam prispiju). Kad dakle dobijemo slike, tad ih moramo u Beč slati, da jih vješti risari uz skupu cieniu rišu, zatim da se režu itd.; a to, neka nam svatko vjeruje, nije šala. Mi po tom zavisimo od risara i drvorezara u Beču i tiskara u Zagrebu, kojim nemožemo iza ledja stajati. Kad bismo bili u Njemačkoj, pa bi imali 30—40 tisuća predbrojnika, dali bismo si za 5—6 makar i za 12 svezaka slika unapred rezati, al ovako moramo po sirotinjski — jedva od svezka do svezka. Upravo s toga, jer smo znali, kojimi se poteškoćami imademo boriti, nazvali smo naš „Slav. jug“ *knjigom*, a ne časopisom, te smo mu na čelo stavili „12 svezaka čini jednu knjigu“. Mi smo dakle dužni za 6 stot. izdati 12 svezaka, koji će svakako izići, sad bilo to 15.—20. i mjesec dana prije ili kasnije. Niti njemački slični svezci neizlaze toli točno, nit se nepazi tu na dan, jer nije od dnevne zanimivosti; to će ljudi, koji se knjigom bave, jamačno znati. Molimo dakle liepo naše p. n. predbrojnike, da budu strpljivi, a mi ćemo sve i sva upotriebiti, da „Slav. jug“ što prije izlazi; to bo stoji u našem interesu, kad bi ga mogli točno izdavati; jer bi onda plaćali u mjesto 6 novč. samo 1 novč. poštarine, kako bi kod 2000 kom. prištedili na godinu do 1200 stot.

Opraštajući se tako od vrijednih čitatelja, kličemo svim i svakomu srdačan pozdrav!

Uredništvo „Slav. juga“.

Predplatu na „Zukunft“

prima uredništvo i odpravništvo u Beču, (Wieden, Hauptstrasse 59).

Ovaj u njemačkom jeziku u Beču izlazeći dnevnik zastupa krepko slavenske interese, te je valjan borilac na političkom polju. Osim liepih razpravljanja i uvodnih članaka donosi „Zukunft“ mnoge privatne brzojave o dogodjajih iz tuzemstva i istoka, kako jih neima nijedan bečki list. Dopisa donosi iz najboljih izvora, osobito iz Srbije, Bosne, Vlaške, Bugarske, Atene, Carigrada itd. U podlistku mu je vazda zanimiva gradiva o slavenskoj zabavnoj literaturi, poučnih i zabavnih izvornih i prevedenih spisa itd.

Ciena mu je na god. 16 stot., na pol god. 8 stot., četvrt god. 4 stot., a na mjesec 1 stot. 40 novč.

b) z dvanajsto številko krasno podobo znanih „plitvičkih jezer“, ktero bomo dali ravno tam fotografrati i potem v velikem obliku lepo izdelati.

Gg. razpošilalce „Slav. juga“ prosimo vljudno, da za misel o tej zadevi svoje predbrojnike vprašati, ter nam o želji posameznih obznaniti izvolyjo.

Kdor nam nobene želje nerazodene, vpisali ga bomo med naročnike za sliko „plitvička jezera.“

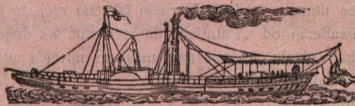
Vred. „Slav. juga“.

Sl. c. k. pošte molimo, da nam ovu knjigu od drepanja i lamanja
čuvati izvole.

OGLASNIK.

(Za svakovrstne oglase ustupit ćemo vazda prostora, koliko godj treba, te ćemo uvrstninu vrlo jeftino računati. „Slav. jug“ je najviše razprostranjen od svih hrvatskih časopisa, pa će svaki unj uvršteni oglas sjegurno koristan biti.)

Svratistiše

k „parobrodu“

u Senju

preporuča se štov. občinstvu i putnikom svojom liepo uređenom gostionom, krasnimi prostranimi sobami izgledom na móre, na najljepšem mjestu kraj mora i svimi udobnostmi na svačije zadovoljstvo. Jela i pića izvrstna; podvorba najbolja!

Ivan Škorić, gostionik.

„Promesah“ od vjeresionicalah god. 1858.,

s kojimi se može 200.000 forintih

već na 1. travnja 1868. dobiti,

može se u nas imati po 3 for. 50 novč., 50 novč. biljega, na svakih 10 komada 1 besplatno. Frankirano priposlanje izvučenih brojevah 30 novč. Naručbine s celim oduzećem nemogu se izvesti.

Voelcker i drug u Beču.

Kolovrat — Ring 4.

Američke

Lesingtonove pilule,

uvažene od droguiste Aug. Herm. Böldt-a iz Genève (u Švajcarskoj).

Svaka prava, nepokvarena škatulja nosi u jajastom obliku gornju tvrdku. Ove pilule lieče sve nečistoće krvi: zlatne žile, (Hämorrhoid), zločestu oduhu, jetrenu žuč, boli želudca svake vrsti (pa i posve ukorenjene) ostatke taj. bolesti itd. 1 originalna škatulja stoji 3 franka = 1½ for. a. vr.

Glavno skladište za Beč kod Dragutina Spitzmüllera ljekarnika kod „crvenoga raka.“ (Hoher Markt).

Nadalje u: Karlovcu kod trgovca Jos. Benića; Zagrebu kod ljekarnika S. Mitlbacha; Pešti kod ljekarnika F. Formagyi-a, kod „sv. Marije“; Požunu kod ljekarnika Iv. Vavrečka, kod „sv. Stjepana“; Gradcu kod ljekarnika V. Grablowitza, kod „Arapina“; Temešvaru kod ljekarnika J. E. Pečera; Brnu kod ljekarnika Franje Edera; Krakovu kod ljekarnika V. Redyka; Lavovu kod ljekarnika Šiš. Rukera, kod „srebrnoga orla“; u Draždjanih, Bolsanu, Kostancu, Soloturru, Lausanu, Ginevru itd. itd.

Više odlikovanjah, medju kojimi i od Nj. Vel. cara austrij.

JAKOV ŠAŠEL,

puškar i pozlatar u Karlovcu.

preporuča p. n. ljubiteljem lova svoje po izbor uređeno skladište različitih pušaka s nabojem od prieda i otraga, revolvera, štucova za nišan i sobu, stražara (za larnu učiniti, kad bi tati kamo navalili), pištolja, jatagana itd. Takodjer preuzimlje svako u njegovu struku spadajuće djelo, popravke, urezivanja (graviranja) pečata, nadpise, požlaćivanja, te napokon naručbine za uljevne slike, crkvene građnje itd., uz jamstvo točne podvorbe i jeftine cene.

